



**Actieplan  
ter preventie van gewelddadige radicalisering  
en polarisering**

Tussentijdse rapportage  
December 2018

## 1. Situering

Op 16 januari 2015 keurde de Vlaamse Regering de conceptnota “preventie van radicaliseringsprocessen die kunnen leiden tot extremisme en terrorisme” goed. De conceptnota biedt het strategische kader voor de preventieve aanpak van radicalisering. Deze conceptnota werd geconcretiseerd in “het actieplan ter preventie van radicaliseringsprocessen die kunnen leiden tot extremisme en terrorisme” dat op 3 april 2015 door de Vlaamse Regering werd goedgekeurd.

Vervolgens nam de Vlaamse Regering op 2 juni 2017 akte van het geactualiseerde ‘Actieplan ter preventie van gewelddadige radicalisering en polarisering’. Hierbij wordt gefocust op 5 beleidslijnen, namelijk:

- 1) coördinatie en samenwerking in de uitvoering;
- 2) ondersteunen van de lokale aanpak;
- 3) organiseren van een persoonsgerichte aanpak;
- 4) versterken van kennis en expertise;
- 5) mobiliseren van het middenveld.

Ook over het geactualiseerde actieplan zal halfjaarlijks worden gerapporteerd aan het Vlaams Parlement over de voortgang en de uitvoering.

Indien bij een actie geen specifiek budget wordt vermeld, wordt deze actie opgenomen binnen de reguliere middelen.

## 2. Rapportage acties en maatregelen

### *Coördinatie en samenwerking in de uitvoering*

#### 1. Coördinatie op Vlaams niveau.

<b>Actie 1.1</b>	Coördinatie via het Vlaams Platform Radicalisering – een netwerk van aanspreekpunten vanuit de verschillende beleidsdomeinen (KB, OV, WVG, CJM, WSE). In functie van afstemming met de federale overheid en de lokale overheden, zijn ook het OCAD, de FOD Justitie, de VGC en de VVSG vertegenwoordigd in het Platform. KB (en concreet ABB) staat in voor de coördinatie van het Platform.
<b>Status actie</b>	Lopende
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Binnenlands Bestuur, Stedenbeleid, Integratie en Inburgering Minister van Onderwijs Minister van Welzijn Minister van Jeugd en Media Minister van Werk
<b>Beleidsdomeinen</b>	KB (coördinatie) OV WVG CJM Sport Vlaanderen WSE
<b>Andere betrokkenen</b>	VVSG, VGC, OCAD, FOD Justitie

#### *Rapportage*

Bevoegdheden	Beschrijving	Budget
	<p>De structuren die binnen de Vlaamse overheid werden opgezet om tot een gecoördineerd en afgestemd beleid te komen zijn nog steeds aanwezig, zijnde:</p> <ul style="list-style-type: none"><li>- het centraal aanspreekpunt binnen ABB;</li><li>- een netwerk van aanspreekpunten binnen de verschillende relevante beleidsdomeinen;</li><li>- het Vlaams Platform Radicalisering dat maandelijks samenkomt.</li></ul> <p>Door formele en informele contacten onderling, met de federale en lokale overheden en binnen de verschillende sectoren, wordt via deze structuren expertise opgebouwd en uitgewisseld en uitvoering gegeven aan het actieplan.</p> <p>Het platform over radicalisering en terrorisme, dat overleg mogelijk maakt tussen de betrokken kabinetten van de federale overheid en de deelstaten, met vertegenwoordiging van de kabinetten van de minister-president en van de minister bevoegd voor Binnenlands Bestuur, kwam samen op 2 februari 2017 en 23 juni 2017. Sindsdien verloopt het overleg hoofdzakelijk via interfederaal interkabinettenoverleg en Interministeriële Conferenties, waarop telkens concrete dossiers worden besproken.</p>	

<b>Actie 1.2</b>	Terugkoppeling en reflectie over het gevoerde beleid met experts (academici, terreinwerkers, ...).
<b>Status actie</b>	Lopende
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Binnenlands Bestuur, Stedenbeleid, Integratie en Inburgering Minister van Onderwijs Minister van Welzijn Minister van Jeugd en Media Minister van Werk
<b>Beleidsdomeinen</b>	KB OV WVG CJM WSE

### Rapportage

Bevoegdheden	Beschrijving	Budget
Binnenlands Bestuur	<p>In het kader van de actualisering van het actieplan werd enerzijds een intersectorale netwerkdag voor terreinwerkers (4 oktober 2016) en anderzijds een ronde tafel met academici vanuit verschillende disciplines (13 december 2016), georganiseerd. Op beide evenementen werd aangegeven dat dergelijke initiatieven werden geapprecieerd en werd interesse geuit voor een eventueel vervolg.</p> <p>In december 2018 zullen focusgroepen met jongeren worden georganiseerd. Hiervoor werd beroep gedaan op de organisatie Bazzz die zal werken op basis van de door hun uitgewerkte methodiek 'meetingpoints'. In de voorbereidende fase zullen ze samen met jongeren uit verschillende organisaties op basis van het actieplan afgebakende onderwerpen selecteren. In de volgende fase zullen drie focusgroepen plaatsvinden in Antwerpen, Gent en Mol. Van elke focusgroep zal een verslag worden opgemaakt. In januari vindt vervolgens een reflectiemoment plaats voor o.a. jeugdwerkers, jeugd welzijnswerkers en leerkrachten. De bevindingen worden meegenomen in de evaluatie van het actieplan.</p> <p>Het centraal aanspreekpunt (ABB) en de expert van de VVSG nemen deel aan het onderzoekersnetwerk radicalisering dat door het Vlaams Vredesinstituut (VVI) werd opgestart en voor de eerste maal is samen gekomen op 7 mei 2018. De bedoeling van dit netwerk is in de eerste plaats uitwisseling en afstemming tussen de verschillende onderzoeken faciliteren. Daarnaast wordt er echter ook naar gestreefd om de kennisbasis van het beleid te versterken.</p>	15.910 euro
Jeugd	<p>Vanuit het departement CJM zet de afdeling jeugd in op een sectoroverleg waarbij verschillende jeugdorganisaties worden betrokken op zowel Vlaams als lokaal niveau. Dit netwerk wordt steeds op de hoogte gebracht bij nieuwe informatie en vragen naar input. Overleg wordt georganiseerd wanneer er</p>	

een specifieke vraag of nood aan de orde is. Zo werd er op 31 mei 2018 een sectoroverleg georganiseerd om het document dat naar aanleiding van actie 5.10 werd opgemaakt, te bespreken. Betrokken organisaties zijn o.a. De Ambrassade, Uit de Marge, Arktos, Groep Intro, Formaat, VVJ, JES vzw, Partage en Couleurs, MSC, Kras jeugdwerk. Deze groep kan worden uitgebreid als daar vraag naar of interesse voor is.

Op 12 juni 2018 organiseerde De Ambrassade de conferentie #jeugdwerkwerkt met als doel de jeugdwerksector samen te brengen en een toekomstvisie voor de sector verder uit te bouwen. Tijdens de namiddag werd er reflecteert over de projecten 'Positieve identiteitsontwikkeling' in het panel 'Extreem positief: een aanpak tegen radicalisering'.

Voor de focusgroepen met jongeren wordt meegewerkt vanuit het departement CJM. **3.450 euro**

## Onderwijs Welzijn

In samenwerking tussen onderwijs en welzijn werd er een gezamenlijke kennis- en expertencel opgericht met praktijkwerkers uit de beleidsdomeinen welzijn en onderwijs. De bedoeling is dat deze cel de beleidsaanpak inhoudelijk voedt en advies verleent over de verdere uitvoering van het Vlaams actieplan, met name wat onderwijs en welzijn betreft. Er wordt input verwacht op drie domeinen: 1) evaluatie van de bestaande beleidsrealisaties en initiatieven, 2) identificatie van noden en kansen voor de toekomst en 3) inspiratie en concrete voorstellen voor toekomstige beleidsacties. De expertencel komt een viertal keer per jaar samen. Omdat een onafhankelijk optreden van de cel belangrijk is, wordt een voorzitter verkozen onder de leden. De expertencel kwam inmiddels negen maal plenair samen (daarnaast wordt er met kleinere voorbereidende werkgroepen gewerkt). Het secretariaat van de expertencel gebeurt door de aanspreekpunten radicalisering van welzijn en onderwijs. Volgende topics kwamen tijdens de voorbije vergaderingen reeds aan bod:

- 14 september 2016: interne afspraken en verkiezen van voorzitter
- 20 december 2016: informatiedeling en vertrouwen
- 9 maart 2017: toekomstige evoluties: extreemrechts en polarisering
- 8 juni 2017: beeldvorming en risicotaxatie
- 20 september 2017: terugkeerders
- 24 januari 2018: samenwerking en professionalisering (+verkiezing nieuwe voorzitter)
- 18 april 2018: communicatie en normalisering
- 20 juni 2018: aanpak tijdens detentie
- 5 november 2018: family support

<b>Actie 1.3</b>	Opstarten evaluatie van het actieplan ter preventie van gewelddadige radicalisering en polarisering in het najaar van 2018. Deze evaluatie dient inzicht te bieden in de werking en resultaten van de maatregelen uit het actieplan.
<b>Status actie</b>	Opgestart
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Binnenlands Bestuur en Stedenbeleid
<b>Beleidsdomeinen</b>	KB (coördinatie) OV WVG CJM WSE

### Rapportage

Bevoegdheden	Beschrijving	Budget
<b>Binnenlands Bestuur</b>	Er werd geopteerd om de evaluatie te laten uitvoeren door het VVI. Verschillende redenen lagen hiervoor aan de basis.	<b>200.000 euro</b>

Ten eerste heeft het VVI recent de publicatie *'Deradicalisering'. Wetenschappelijke inzichten voor een Vlaams beleid'* uitgebracht, wat wijst op relevante expertise en een uitgebouwd netwerk ter zake. Een van de hoofdstukken van deze publicatie gaat specifiek over evaluatie. De uitgangspunten die hierin worden uitgelicht, lijken zeker zinvol in het kader van de verwachtingen van het Vlaamse beleid.

Ten tweede zet het VVI sowieso in op de uitbouw van zijn expertise omtrent evaluatie.

Ten slotte leek de keuze voor het VVI en hun aanpak ook zinvol omdat dit onderzoeksproject naadloos zou aansluiten op de evaluatie van de lokale aanpak, die het VVI uitvoert in opdracht van het Vlaams Parlement in 2018.

De onderzoeksperiode loopt van 1 september 2018 tot en met 1 maart 2020. Meer info over de concrete aanpak wordt opgenomen op <http://lokaalbestuur.vlaanderen.be/preventie-radicalisering/preventie-van-radicalisering>.

<b>Actie 1.4</b>	<b>Overzichtelijke informatiedoorstroming en bekendmaking van het bestaande aanbod inzake de preventie van gewelddadige radicalisering en polarisering. De verschillende beleidsdomeinen zorgen voor een duidelijke, laagdrempelige (en gezamenlijke) communicatie over het beleid en het aanbod.</b>
<b>Status actie</b>	Lopende
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Binnenlands Bestuur, Stedenbeleid, Integratie en Inburgering Minister van Onderwijs Minister van Welzijn Minister van Jeugd en Media Minister van Werk
<b>Beleidsdomeinen</b>	KB OV WVG CJM WSE
<b>Andere betrokkenen</b>	VVSG

### Rapportage

Bevoegdheid en	Beschrijving	Budget
<b>Binnenlands Bestuur</b>	<p>Er komt een nieuwe centrale portaalwebsite rond radicalisering en polarisering, die een duidelijk overzicht zal bieden van het Vlaamse beleid en linken zal leggen met de verschillende sites die hier vanuit de beleidsdomeinen aan gelinkt zijn.</p> <p>Op 24 mei 2018 gaf het centraal aanspreekpunt radicalisering samen met het aanspreekpunt van de VVSG een toelichting aan de Speciale Rapporteur van de Verenigde Naties voor de promotie en de bescherming van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden in de strijd tegen terrorisme over het Vlaamse beleid. Het rapport hiervan zal in het voorjaar van 2019 ter beschikking worden gesteld.</p> <p>Op basis van het actieplan werd door het ESCN een analyse gemaakt van de mogelijkheden op vlak van communicatie over het gevoerde beleid. Op basis van het rapport zal vanuit het platform worden bekeken welke stappen hierrond moeten worden opgenomen.</p>	
<b>Jeugd</b>	<p><b>Zie rapportage 1.2.</b> Dit netwerk wordt steeds via mail of andere wegen op de hoogte gebracht bij nieuwe initiatieven en informatie. Er wordt bekeken hoe de betreffende website kan worden uitgebreid om deze informatie ook via die weg bekend te maken. Dit zal ten vroegste in het voorjaar van 2019 verder verwezenlijkt worden.</p>	
<b>Onderwijs</b>	<p>Er werd een duidelijke website opgestart waar scholen/CLB informatie kunnen vinden rond het thema radicalisering en de school. <a href="http://onderwijs.vlaanderen.be/deradicalisering">http://onderwijs.vlaanderen.be/deradicalisering</a>. Hier kan o.a. de volgende informatie gevonden worden:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Informatie rond radicalisering en wat onderwijs, en scholen in het bijzonder, preventief kunnen doen om radicalisering tegen te gaan.</li> <li>- Praktische info: de canvas noodplanning; de handvatten preventie van polarisering en radicalisering (deze handvatten werden recent</li> </ul>	

uitgebreid naar het thema polarisering); uitleg over het netwerk van Islamexperten; de contactgegevens van het centraal aanspreekpunt radicalisering onderwijs,...

- Leer- en hulpmiddelen rond het thema radicalisering.
- Informatie rond het Vlaams beleid inzake de aanpak van radicalisering, alsook het Vlaamse actieplan.

Met het oog op verdere bekendmaking van de lopende initiatieven binnen onderwijs schreef het aanspreekpunt radicalisering onderwijs in september 2017 een artikel "Deradicalisering in het onderwijs in het licht van nieuwe uitdagingen en een veranderde context" voor het tijdschrift Welwijs en leverde ze een bijdrage "Onderwijs als belangrijke hefboom in de strijd tegen polarisering en gewelddadige radicalisering" aan het boek "radicale jongeren op school" dat in februari 2017 werd gelanceerd. Voor editie van maart 2018 van het Politiejournaal werd een interview opgenomen met het aanspreekpunt met aandacht voor de online databank PLP41.

Op zeer regelmatige basis geeft het aanspreekpunt ook toelichtingen over de lopende initiatieven en toekomstige uitdagingen binnen onderwijs op studiedagen o.a. georganiseerd door LOP's (op 9 oktober 2017 in Halle, op 6 december 2017 in Houthalen, op 30 mei 2017 voor LOP Brussel), de CLB-directiedag (28 augustus 2017), door scholen (op 24 april 2017 in AP Hogeschool Antwerpen) en door lokale besturen (op 26 januari 2017 in provincie Limburg, voor de provincie West-Vlaanderen op 19 december 2016, op 29 september 2017 en 6 oktober 2017 in Tienen, op 23 januari 2017 en 1 juni 2017 in Gent, voor de Dienst Integrale Veiligheid van de stad Lokeren op 18 januari 2018), door de politie(school) op 10 oktober 2017 in Gent, op 20 oktober 2017 in Asse, op 20 maart 2018 tijdens een studiedag rond de PLP41 in Brussel), op 15 mei 2017 op initiatief van Kazerne Dossin, op 13 maart 2018 voor het LIVC Landen, voor alle Connect-scholen op 24 april 2018 (i.s.m. het netwerk Islamexperten en Arktos), op 19 januari 2018 voor het Brussels Platform OVSG, op 8 december 2017 voor een lokale islamitische oudervereniging in Antwerpen.

Op 28 mei 2018 gaf het aanspreekpunt radicalisering samen met het netwerk Islamexperten een toelichting aan een speciale rapporteur VN mensenrechten en strijd tegen terrorisme.

Op 23 januari 2018 communiceerde de minister over de daling van het dreigingsniveau (en wat dit betekende voor scholen) in een extra editie van de nieuwsbrieven SchoolDirect en LerarenDirect.

## **Welzijn**

Het ondersteunend en informerend aanbod van OTA en De Touter inzake radicalisering, werd via projectsubsidies in een eerste fase gefinancierd tot 31 december 2016, en verlengd met een jaar tot 31 december 2017. Dit ging gepaard met een uitbreiding qua middelen om op deze manier de vorming en informatie gericht in alle organisaties te kunnen brengen. De organisaties binnen de jeugdhulp werden hier via diverse kanalen van op de hoogte gebracht: enerzijds door de organisaties zelf, anderzijds door een gerichte mailing naar de jeugdhulpverleningspartners.

## **Middelen**

**2017**  
**OTA:**  
**200.000**  
**euro**  
**Touter:**  
**75.000**  
**euro**



Het project met De Touter voorziet nog in een handboek waarin de resultaten gebundeld worden, en waarmee organisaties in de jeugdhulp aan de slag kunnen gaan.

De projectovereenkomsten met de verschillende OTA werden ook in 2018 met een jaar verlengd.

De voorbije jaren kreeg vzw de Cocon in Vilvoorde projectmiddelen om te onderzoeken welke goede praktijken er kunnen worden ontwikkeld om te komen tot een vlotte samenwerking tussen de verschillende lokale partners in de aanpak van radicalisering. De projectovereenkomst liep tot 31 maart 2017. De resultaten uit hun eindrapport wijzen op het belang van een bredere multi-agency aanpak. Deze resultaten, die in de lijn liggen van de aanbeveling van het Radicalisation Awareness Network, zijn gebundeld in een draaiboek voor alle partners, werkzaam binnen Jongerenwelzijn. Dit draaiboek staat op de website van Jongerenwelzijn (<https://jongerenwelzijn.be/professionelen/jeugdhulpaanbieders/radicalisering/>) en werd digitaal verspreid naar alle partners binnen het jeugdhulpverleningsaanbod. Ook in dit draaiboek wordt gestimuleerd tot een multi-agency aanpak van de problematiek onder de vorm van rondetafelgesprekken rond jongeren in de jeugdhulp waarbij sprake is van (een vermoeden van) radicalisering.

Wanneer uit de eerste inschattingsfase onvoldoende duidelijkheid komt over de situering of het uit te stippelen traject van geradicaliseerde jongeren in de jeugdhulp, kan er een diepgaandere fase opgestart worden waarbij een ronde tafel georganiseerd wordt waarbij er vanuit een diverse expertise een traject op maat geadviseerd wordt. Heel concreet werd aan de jeugdhulpactoren gevraagd om in 2018 van start te gaan met deze rondetafelgesprekken voor elke terugkerende minderjarige, op het moment dat ze aangemeld worden door het jeugdparket. Het doel van deze rondetafels bestaat er in dat een multidisciplinair samengesteld team van experts, indien mogelijk samen met de minderjarige en zijn context, een inschatting maakt van de situatie en een voorstel doet van (vervolg)traject. Wanneer het jeugdparket een aanmelding doet bij het OCJ of een jeugdrechter vordert, kan de aangeduide consulent het initiatief nemen om een multidisciplinair assessment uit te voeren. Dit kan evenzeer gebeuren wanneer een consulent in een reeds lopend traject nood heeft een externe input om het traject rond radicalisering weer vlot te krijgen.

Er wordt een afsprakenkader opgesteld waarin aan alle aanwezigen duidelijk gemaakt wordt wat de doelstelling van de vergadering is, welke samenstelling de vergadering idealiter kent, welke resultaatsverwachtingen er gesteld kunnen worden en hoe er rekening gehouden kan worden met beroepsgeheim.

Voorlopig is het door het nog geringe aantal rondetafelgesprekken dat al effectief heeft plaatsgevonden en door het feit dat dit een geheel nieuwe werkwijze is waarin iedereen zijn weg nog moet zoeken, te vroeg voor een grondige evaluatie. Al zijn de eerste resultaten bemoedigend te noemen. Vanuit Jongerenwelzijn worden deze gesprekken in de komende periode van nabij opgevolgd met het oog op evaluatie en eventuele verdere verfijning in de loop van 2019.

**Middelen  
2018  
OTA:  
200.000  
euro**

## 2. Samenwerking met federale overheidsdiensten.

<b>Actie 2.1</b>	<p>Betrokkenheid en afstemming vanuit de Vlaamse bevoegdheden in het kader van de actualisering en uitvoering van het federale Plan Radicalisme, onder meer via deelname aan de Nationale Task Force en relevante werkgroepen (onder meer rond gevangenissen, preventie en strategische communicatie). De informatiedoorstroming tussen de federale overheid en de Vlaamse actoren wordt verzekerd, waarbij er duidelijke afspraken worden gemaakt over infoluxen en gebruik van informatie. De aanpak wordt via het Platform afgestemd.</p> <p>Daarnaast is er afstemming over de aanpak van gewelddadig extremisme en disengagementstrajecten binnen de IMC Justitiehuisen, de interfederale werkgroep infolux, de expertisenetwerken van het College van Procureurs-generaal en de permanente werkgroep College Procureurs-generaal en de Justitiehuisen.</p> <p>Tot slot is de Vlaamse overheid ook vertegenwoordigd in de werkgroepen van het Globaal Veiligheids- en Preventieplan van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Op die manier kan er ook binnen Brussel gewerkt worden aan afstemming met het Vlaams beleid.</p> <p>Binnen de verschillende overlegplatformen wordt het belang van afstemming tussen de bestuurlijke, politionele en strafrechtelijke opvolging meegenomen in de disengagementstrajecten. Deze afstemming wordt geconcretiseerd in het handboek LIVC.</p>
<b>Status actie</b>	Lopende
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Binnenlands Bestuur, Stedenbeleid, Integratie en Inburgering Minister van Onderwijs Minister van Welzijn Minister van Jeugd en Media Minister van Werk
<b>Beleidsdomeinen</b>	KB OV WVG CJM WSE
<b>Andere betrokkenen</b>	OCAD FOD Justitie VVSG

### *Rapportage*

Bevoegdheden	Beschrijving	Budget
Binnenlands Bestuur Welzijn	Het centraal aanspreekpunt neemt deel aan de maandelijkse bijeenkomsten van de NTF en zorgt via het Vlaams Platform Radicalisering voor de wisselwerking tussen het federale en het Vlaamse beleid. Zo werd in het kader van de actualisering van het federale Plan Radicalisme, onder meer om de rol van de gemeenschappen en gewesten een plaats te geven, de input vanuit de Vlaamse overheid door het platform voorbereid (zie VR 2017 1703 MED.0118-2). De herwerking van de tekst is	

momenteel lopende. Via de werkgroep Preventie wordt hierover teruggekoppeld aan de gemeenschappen en gewesten.

De werkgroep Communicatie werd na lange tijd opnieuw opgestart. Voorafgaand aan een eerste bijeenkomst die doorging op 21 september 2017, werd door het OCAD een behoefteanalyse opgemaakt op basis van gesprekken met verschillende betrokkenen, zo ook de Vlaamse overheid. Op basis van de behoefte-analyse werden 2 subwerkgroepen opgestart, één rond publieke communicatie (18 januari 2018) en één rond alternatieve boodschappen (28 maart 2018 en 20 september 2018). Er wordt aan deze werkgroepen deelgenomen in het kader van kennisuitwisseling en eventuele afstemming van de verschillende initiatieven.

De afdeling Justitiehuisen neemt nog steeds deel aan de werkgroep Gevangenen. Het overleg van 4 oktober 2018 werd uitgesteld.

De heropstart van de werkgroep Preventie werd eind 2017 voorbereid. De vaste leden van de werkgroep zijn de vertegenwoordigers van de gemeenschappen en gewesten, het OCAD en de FOD BiZa. Zo nodig worden voor specifieke gevallen andere partners uitgenodigd. De werkgroep wordt voorgezeten door de deeltentiteiten. Zo wordt een jaarlijkse toerbeurt ingevoerd, die in 2018 wordt waargenomen door de Duitstalige gemeenschap. De werkgroep kwam voor de eerste maal op 24 januari 2018 samen. Op de agenda stond de afstemming met betrekking tot de input voor de actualisering van het Plan R, zo ook het hoofdpunt op de agenda van de bijeenkomst 28 mei 2018. Op de agenda van de werkgroep van 19 oktober 2018 ging het vooral over de Radix-tool, die momenteel wordt vertaald naar het Frans door het OCAD om te worden uitgedragen in Brussel en Wallonië.

De werkgroep rond radicalisering en polarisering van het Globaal Veiligheids- en Preventieplan van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest werd opgestart en kwam samen op 18 april 2017, 22 november 2017, en 10 december 2018. Het centraal aanspreekpunt van ABB neemt hieraan deel.

<b>Actie 2.2</b>	Verspreiden van de contactgegevens PLP41, het up-to-date houden van de politieaanspreekpunten via een databank en actualiseren van goede praktijken.
<b>Status actie</b>	Lopende
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Onderwijs
<b>Beleidsdomeinen</b>	OV
<b>Andere betrokkenen</b>	politie

### *Rapportage*

<b>Bevoegdheden</b>	<b>Beschrijving</b>	<b>Budget</b>
Onderwijs	<p>Sinds 2007 bestaan er samenwerkingsafspraken tussen scholen en lokale politiezones in het kader van de federale omzendbrief PLP41. Het doel van deze omzendbrief was onder andere het verbeteren van de samenwerking tussen scholen en politie in de aanpak van jeugdcriminaliteit en aanverwante fenomenen zoals spijbelen. Scholen en politie moeten samen werken aan een veilige schoolomgeving, en daartoe vraagt men de politie om één vast aanspreekpunt voor de scholen te voorzien en een overeenkomst af te sluiten met de scholen van haar grondgebied waarin de gemaakte afspraken worden vastgelegd. Ondanks het feit dat deze omzendbrief voor scholen geen afdwingbaar karakter heeft, hebben ook de scholen baat bij het maken van een overeenkomst met goede afspraken en het aanduiden van één aanspreekpunt aangezien het de samenwerking alleen maar ten goede kan komen. Het zorgt er immers voor dat scholen en politie weten wat ze aan elkaar hebben en dat ze bij elkaar terecht kunnen met vragen en dus ook met vragen in het kader van radicalisering. Hoe deze samenwerking concreet vorm kan krijgen werd in een omzendbrief onderwijs gegoten en heeft de titel "Krijtlijnen inzake de verhouding vast aanspreekpunt lokale politie – school in het kader van omzendbrief PLP 41 en de verhouding tussen school/CLB-Dienst voor de Veiligheid van de Staat" en werd gepubliceerd op 20 december 2013. Deze omzendbrief werd op regelmatige basis opnieuw onder de aandacht geplaatst van de scholen. In het huidige klimaat worden scholen sterk geconfronteerd met vragen rond radicaliserende jongeren en de beveiliging van scholen. Naar alle scholen werd daarom een communicatie gedaan met daarin richtlijnen rond extra waakzaamheid, praattips over hoe er over de aanslagen kan gepraat worden met ouders en leerlingen,... Ook de bestaande omzendbrief PLP41 en het aanwezig zijn van een vast aanspreekpunt binnen de politie werd in de communicatie opgenomen. In tegenstelling tot wat de resultaten van de evaluatie konden doen vermoeden, signaleerden verschillende scholen dat zij helemaal niet op de hoogte waren van wie hun aanspreekpunt was binnen de politie en hadden meerderen van hen het gevoel dat ze soms van het kastje naar de muur werden gestuurd in hun zoektocht naar hun aanspreekpunt.</p>	

Omdat het cruciaal is dat scholen ook effectief hun aanspreekpunten kennen, heeft de onderwijsadministratie alle Vlaamse en Brusselse politiezones geconsulteerd om de opgegeven namen te dubbelchecken. Via 'Mijn Onderwijs' werden deze namen gecommuniceerd op 31 januari 2017 naar alle scholen. Via deze beveiligde online communicatie ontvingen schooldirecties de gegevens van hun eigen aanspreekpunt. Omwille van privacy redenen kan immers de volledige lijst niet online geplaatst worden.

Inmiddels werd er ook werk gemaakt van een online databank met de gegevens van de vaste aanspreekpunten bij de politie enerzijds en contactgegevens van directies anderzijds. In deze databank kunnen zowel scholen als politiezones -mits het hebben van een wachtwoord- contactgegevens ophalen/wijzigen. Deze databank werd ontwikkeld in samenspraak met de Vaste Commissie van de Lokale Politie. In de loop van de maand december 2017 werd elke politiezone aangeschreven en kregen ze nog de kans om zelf aanpassingen qua contactgegevens te doen. De databank is beschikbaar sinds januari 2018. Er werd breed gecommuniceerd over de databank via de nieuwsbrief SchoolDirect. Op 10 januari 2018 ontvingen alle onderwijsinstellingen ook een brief via MijnOnderwijs met meer informatie over de databank en het paswoord om toegang te krijgen tot de databank. (<https://data-onderwijs.vlaanderen.be/aanspreekpunt-lokale-politie>). Ter ondersteuning publiceerde Klasse online een praktijkvoorbeeld over de samenwerking tussen school en politie. Deze link werd opgenomen op de website, samen met nog een aantal andere goede praktijkvoorbeelden. Sinds de lancering werd deze pagina reeds 5762 keer geraadpleegd. In oktober 2018 werd er een nieuwe mailing gedaan naar alle politiezones met de vraag om de eigen gegevens opnieuw te actualiseren. De Omzendbrief zelf werd in november 2018 herschreven naar een meer gebruiksvriendelijk document en werd via de reguliere kanalen onder de aandacht gebracht.

Om beide sectoren te informeren over elkaars finaliteit en werking om zo samenwerking te bevorderen werden een aantal uitwisselingsmomenten voorzien. Departement OV gaf twee keer een toelichting aan agenten van de lokale politie over het actieplan radicalisering en de aanpak binnen onderwijs: op het LTF in Gent op 10 oktober 2017 en op een studiedag voor politie op 20 oktober 2017. Daarnaast ook voor het LVC Landen op 13 maart 2018 en op 20 maart 2018 op een studiedag rond de PLP41 in Brussel. Omgekeerd werd er op 28 februari 2018 een CoPPRa light-opleiding georganiseerd voor sleutelfiguren binnen het onderwijs. De opleiding richtte zich in eerste instantie op de onderwijsinspectie, het Netwerk Islamexperten en de referentiepersonen radicalisering.

<b>Actie 2.3</b>	Organiseren van een netoverschrijdend overleg met de Brusselse politiezones en de onderwijskoepels/GO! met het oog op het maken van goede werkafspraken.
<b>Status actie</b>	Lopende
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Onderwijs
<b>Beleidsdomeinen</b>	OV

### *Rapportage*

<b>Bevoegdheden</b>	<b>Beschrijving</b>	<b>Budget</b>
Onderwijs	De geschetste problemen uit actie 2.2 werden hoofdzakelijk gesignaleerd vanuit Brusselse scholen. Omwille van die reden ging het departement Onderwijs en Vorming in overleg met de 6 politiezones in Brussel op 17 juli 2016. Op 18 december 2017 werd dit overleg herhaald en uitgebreid met de onderwijskoepels en afgevaardigde Brusselse schooldirecteurs. Info over alle bestaande initiatieven binnen onderwijs en politie konden op dat moment ook meegegeven worden en een aantal knelpunten werden aangehaald. Zo vragen de scholen dat er bij de politie nog meer ingezet wordt op spijbelaars. Daarnaast werd er ook aangegeven dat de verschillende Brusselse scholen en de Brusselse politiezones elkaar en elkaars werking niet zo goed kennen. Daarom wordt in het voorjaar 2019, samen met de VCLP, een netwerkmoment georganiseerd voor de aanspreekpunten en andere vertegenwoordigers van de Brusselse politiezones enerzijds en de Brusselse Nederlandstalige scholen anderzijds. Het opzet is om beide actoren met elkaar kennis te laten maken in kleine workshops en good practices te laten uitwisselen.	

### 3. Samenwerking met andere regio's en landen.

<b>Actie 3.1</b>	<p>Versterking van de betrokkenheid bij de initiatieven van de Europese Commissie, door aan te sluiten bij het 'Network of Prevent Coordinators' en door vertegenwoordigers te voorzien in de verschillende 'RAN working groups', Infodoorstroming naar het Platform wordt voorzien en waar relevant worden aanbevelingen meegenomen.</p> <p>Een specifiek initiatief in dit verband betreft de deelname vanuit het jeugdbeleid aan de expertengroep van de Europese Commissie 'Defining the specific contribution of youth work as well as non-formal and informal learning to fostering active citizenship and participation of young people in diverse and tolerant societies and preventing marginalisation, radicalisation potentially resulting in violent behaviour'. Er wordt gezorgd voor de verspreiding van de toolbox en goede praktijkvoorbeelden van de verschillende deelnemende lidstaten naar de jeugdwerksector.</p>
<b>Status actie</b>	Lopende
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Binnenlands Bestuur, Stedenbeleid, Integratie en Inburgering Minister van Onderwijs Minister van Welzijn Minister van Jeugd en Media Minister van Werk
<b>Beleidsdomeinen</b>	KB OV WVG CJM WSE

#### Rapportage

Bevoegdheden	Beschrijving	Budget
Binnenlands Bestuur	<p>Begin 2017 werd door de Europese Commissie het 'Network of national prevent policy makers' opgericht. Per lidstaat kunnen steeds 2 vertegenwoordigers deelnemen. Binnen de NTF werd afgesproken dat deze vertegenwoordiging zou worden opgenomen door het OCAD en roterend een deelnemer van een van de regio's. Op 10 mei 2017 vond de tweede bijeenkomst plaats waarbij het centraal aanspreekpunt de vertegenwoordiging vanuit de Vlaamse overheid waarnam. Op de agenda stond de voorstelling en bespreking van het draaiboek rond terugkeerders van het RAN.</p> <p>Op 31 mei 2018 nam het VVI, vanuit de opdracht voor de evaluatie van het actieplan, deel aan een RAN-workshop rond evaluatie.</p> <p>Er wordt periodieke terugkoppeling van de werkzaamheden van de RAN-activiteiten voorzien binnen het Vlaams Platform Radicalisering. Over de werkzaamheden van de Education Working Group (RAN EDU) werd een toelichting gegeven op de platformbijeenkomsten van 12 december 2017 en 11 september 2018. Over de activiteiten van de Local Authorities Working</p>	

## Onderwijs

Group (RAN LOCAL), werd tevens in september 2018 gerapporteerd.

Om good practices maximaal te kunnen delen op Europees niveau werd het RAN Center of Excellence opgericht door de Europese Commissie, met 9 werkgroepen waaronder onderwijs ('Education'). De referentiepersoon radicalisering van het GO! werd werkgroepleidster/co-voorzitster van deze werkgroep. Ze organiseert samen met de RAN werkgroep onderwijs 4 meetings op jaarbasis. Alle inzichten, papers, trainings en manuals worden ter beschikking gesteld van de werkgroep radicalisering van het departement onderwijs, de expertencel Onderwijs – welzijn en het Vlaams Platform Radicalisering.

In 2016 werden de volgende topics behandeld: Empowering educators and support teachers, The school as organisation and community needs leadership, The school needs partners en RAN Young.

In 2017 werden de volgende topics behandeld : Training programs, Returnees, Drop outs en Media literacy & critical thinking. De werkgroepleidster organiseerde samen met het RAN binnen dit kader op 19 en 20 april 2016 een tweedaags congres in Antwerpen rond de impact van beleidsvoerende vermogen bij preventie radicalisering.

Op 19 juni 2017 woonden het centraal aanspreekpunt en het aanspreekpunt onderwijs een congres bij i.k.v. terugkeerders. Op 28 en 29 september 2017 werd er door het aanspreekpunt onderwijs en door een islamexpert actief deelgenomen aan een RAN-meeting in Parijs m.b.t. de link tussen schooluitval en radicalisering.

In mei 2017 werd door de RAN medewerkers een domeinoverschrijdende MANUAL for Returnees uitgewerkt, met ruime aandacht voor onderwijs. Deze Manual werd besproken zowel in de werkgroep radicalisering, in de expertencel onderwijs–welzijn en op het Vlaams Platform Radicalisering. RAN-inzichten werden gedeeld om het Vlaams beleid te ondersteunen.

In 2018 worden volgende items behandeld :

- Free speech, extremism and the prevention of radicalisation in Higher Education . De resultaten van deze meeting worden door de werkgroep leider gedeeld in de werkgroep Hoger Onderwijs van het departement Onderwijs.
- Op 4 april 2018 vond voor het eerst een RAN Policy and Practice meeting plaats waar beleidsmakers en practitioners inzichten deelden 'Regarding common P/CVE challenges in the Western Balkans (WB) and European Union (EU).'



- Op 24 en 25 mei 2018 vond een RAN meeting plaats met 2 werkgroepen RAN Education and RAN Remembrance, er zal gewerkt worden met getuigenissen van slachtoffers .
- Op 4 juli 2018 vindt een meeting plaats rond radicalisering bij jonge kinderen.
- In het najaar vindt een meeting plaats rond ' De opkomst van extreem rechts in Europa.
- Het 'Manifesto for education' , maart 2015 wordt geactualiseerd.

## Jeugd

De toolbox 'The contribution of youth work to preventing marginalization and violent radicalisation' werd in eerste versie vertaald naar het Nederlands. Dit wordt in 2018 verder afgewerkt en in het najaar via de eigen website verspreid. De goede praktijken en de toolbox werd voorgesteld op de Intercity Youth Conference in Leuven op 16 november 2017. Deze conferentie focuste op stedelijkheid en positieve identiteitsontwikkeling.

Het aanspreekpunt van het departement CJM is, evenals het centraal aanspreekpunt bij ABB, 'observing partner' in het project ORPHEUS, over radicalisering bij jongeren. Het project wil veilige ruimte geven aan jongeren om hun grieven te uiten en hen leren hoe ze een dialoog kunnen houden over gevoelige topics. Er worden verder organisaties, universiteiten en lokale besturen betrokken vanuit Nederland, Groot-Brittannië en Frankrijk. Dit project wordt in het najaar van 2018 ingediend door stad Mechelen en Ceapire.

## Welzijn

Het Agentschap Jongerenwelzijn nam deel aan de RAN bijeenkomst op 4 april 2018 in Sofia. Op deze bijeenkomst stond heel specifiek het thema 'terugkerende minderjarigen' centraal. Een afgevaardigde vanuit de afdeling Voorzieningenbeleid is hier naartoe gegaan om het beleid vanuit Jongerenwelzijn af te toetsen met het beleid in de andere West-Europese en de Balkanlanden.

Het Agentschap Jongerenwelzijn nam ook deel aan de RAN bijeenkomst op 4 juli 2018 in Warschau, met als thema 'Policy and Practice Event: Building resilience of pre-teens raised in extremist environments, specifically child returnees'.

<b>Actie 3.2</b>	<p>Uitwisseling van kennis en expertise met andere regio's en het buitenland. Waar er zich opportuniteiten voordoen, worden (bilaterale) samenwerkingsverbanden uitgebouwd. Hierbij worden de departementen ondersteund door het DBZ, die via de AAVR alle informatie, acties en berichtgeving m.b.t. radicalisering en polarisering in het land van hun post inventariseren en rapporteren. Daarnaast zorgen de AAVR ook ter plaatse voor kennisdeling over het Vlaamse beleid ter zake. De aanpak wordt via het Platform afgestemd.</p> <p><u>Concrete voorbeelden:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Er wordt een rondetafel met Nederland georganiseerd rond het uitwisselen van goede praktijken in het kader van de preventie van radicalisering en het tegengaan van polarisering.</li> <li>• In opvolging van een uitwisselingsmoment in Noordrijn-Westfalen, gefaciliteerd door de AAVR in Duitsland, zal vanuit het Platform een delegatie vanuit Noordrijn-Westfalen worden ontvangen.</li> <li>• Het Departement OV zit op regelmatige basis samen met de Franse Gemeenschap om elkaar op de hoogte te houden van nieuwe ontwikkelingen en nieuwe initiatieven onderling af te stemmen.</li> </ul>
<b>Status actie</b>	Lopende
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Binnenlands Bestuur, Stedenbeleid, Integratie en Inburgering Minister van Onderwijs Minister van Welzijn Minister van Jeugd en Media Minister van Werk Minister van Buitenlands Beleid
<b>Beleidsdomeinen</b>	KB OV WVG CJM WSE IV

### Rapportage

Bevoegdheden	Beschrijving	Budget
Binnenlands Bestuur Onderwijs Welzijn	<p>Op 28 april 2017 werd, in opvolging van een uitwisselingsmoment eind 2015 en in aanwezigheid van de aanspreekpunten van welzijn, onderwijs en de VVSG, een delegatie uit Noordrijn-Westfalen ontvangen. Zowel beleid als praktijk kwamen hierbij aan bod.</p> <p>Eind juni 2017 werd door ABB een driedaagse uitwisseling georganiseerd met Nederland. Er werd ook een halve dag gewijd aan het thema radicalisering, met vooral een focus op jongeren.</p> <p>Op 21 maart 2019 zal er worden deelgenomen aan de Vlaamse week in Noordrijn-Westfalen waar preventie van radicalisering een van de thema's zal zijn. Het concrete programma wordt momenteel uitgewerkt. In aanloop hiervan vond in september 2018 reeds een eerste ontmoeting plaats tussen de Vlaamse coördinerende minister en de bevoegde NRW-minister Herbert</p>	

Reul. In januari 2019 is verdere opvolging voorzien op de gemeenschappelijk regeringsbijeenkomst.

## Onderwijs

Ook het aanspreekpunt onderwijs heeft aan de driedaagse uitwisseling met Nederland in juni 2017 deelgenomen, dit in navolging van de ministertop onderwijs Vlaanderen – Nederland in Gent op 7 november 2016. Op 28 juni 2017 vond er ook een werkbezoek plaats van de aanspreekpunten radicalisering van ABB en onderwijs aan de Nederlandse collega's. Tijdens dit werkbezoek werden een aantal good-practices uit Vlaanderen met Nederland gedeeld.

Van 24 tot en met 28 juli 17 nam het aanspreekpunt deel als spreker aan het internationaal congres 'Addressing the new landscape of terrorism' in Bangkok, georganiseerd (en gefinancierd) door de Deakin University of Australia.

De administraties onderwijs van de Vlaamse en Franstalige gemeenschap zaten samen op 15 juli 2016, 29 november 2016, 9 juni 2017, 18 oktober 2017, 28 maart 2018 en 15 juni 2018 (mobiele team) om elkaar te informeren over de eigen werking in functie van het delen van good practices i.k.v. preventie van radicalisering en polarisering.

## Jeugd

**Zie rapportage 3.1** i.v.m. de Intercity Youth Conference in Leuven op 16 november 2017. Deze conferentie focust op stedelijkheid en positieve identiteitsontwikkeling.

## Welzijn

Twee ondersteunende experten van de afdeling justitiehuisen namen deel aan een Summer Course radicalisering in Barcelona. Deze Summer Course werd georganiseerd vanuit "The Criminal Justice Platform Europe" (CJPE), in samenwerking met "The Centre for Legal Studies" (Catalan Departement of Justice). Het CJPE is een partnerschap tussen 3 netwerkorganisaties, met name: The Confederation of European Probation (CEP), European Organisation of Prison and Correctional Services (EuroPris) en The European Forum for Restorative Justice (EFRJ).

Het doel van deze Summer Course is het uitwisselen van ervaringen vanuit verschillende lidstaten inzake de aanpak van de radicaliseringsproblematiek, het bevorderen van kennisuitwisseling en het aangaan van nieuwe netwerken om de dienstverlening binnen de gevangenissen en probatiediensten te optimaliseren.

Deze Summer course omvat zowel conferenties, workshops als veldbezoeken. In de workshops is er ruimte voor overleg en training. Door deel te nemen aan deze cursus werd de kennis uit het praktijkveld gedeeld en aangescherpt. De kennis die werd opgedaan tijdens de Summer Course wordt beschikbaar gesteld van de andere ondersteunende experten binnen de afdeling en tevens naar andere geïnteresseerde medewerkers binnen het Departement WVG.

De Afdeling Justitiehuisen nam via de CEP (Confederation of European Probation) op 20 en 21 september deel aan de tweede seminariedag van het EU-CoE-radicalisation prevention project "HELP" Human Rights Educations for Legal Professionals in Brussel. Het project beoogt het ontwikkelen van online-opleidingsmodules voor verschillende gerechtelijke actoren van rechters tot probatiewerkers om de aanpak inzake de preventie van radicalisering te verbeteren doorheen de EU.

Vanuit de gemeenschapsinstellingen is er een actieve participatie in het Europese SERA project. De doelstelling hiervan is het uitwerken van een programma specifiek voor gedetineerden en jongeren die verblijven in gesloten instellingen. Meer specifiek wordt er gezocht naar preventieve mogelijkheden om in deze organisaties te hanteren. Hogeschool PXL is een belangrijke partner in de opvolging van dit project.

Vanuit de Nederlandse Raad voor Kinderbescherming wordt een onderzoek opgezet naar de opvolging van minderjarige terugkeerders. Er wordt een samenwerking opgezet met Agentschap Jongerenwelzijn om na te gaan op welke manier dit onderzoek eventueel uitgebreid kan worden naar Vlaanderen. In het kader van deze afstemming is er een structurele uitwisseling van kennis over het beleidskader en de plannen van aanpak inzake radicalisering en terugkerende minderjarigen in conflictgebied tussen de Nederlandse Raad voor Kinderbescherming en Jongerenwelzijn.

<b>Actie 3.3</b>	Actieve deelname aan de ET2020-werkgroep ter opvolging van de 'Paris Declaration on the promoting of citizenship and the common values of freedom, tolerance and non-discrimination through education'.
<b>Status actie</b>	Lopende
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Onderwijs
<b>Beleidsdomeinen</b>	OV

### Rapportage

Bevoegdheden	Beschrijving	Budget
Onderwijs	<p>De Europese ministers van Onderwijs, samen met euro-commissaris Navracsics, ondertekenden op 17 maart 2015 de 'Joined declaration on promoting citizenship and the common values of freedom, tolerance and non-discrimination through education'. In deze verklaring worden vier beleidsobjectieven geïdentificeerd ter preventie van radicalisering waar lidstaten op kunnen/moeten inzetten. Ter opvolging van deze Paris Declaration werd binnen het ET2020 kader een nieuwe werkgroep opgericht met dezelfde naam. Deze werkgroep vormt een forum om relevante beleidselementen te bespreken, good practices te delen en gemeenschappelijke succesfactoren te achterhalen. Zo worden onder andere PLA's (Peer Learning Activities) georganiseerd rond elk beleidsobjectief in deze Paris Declaration. De bedoeling is te komen tot 'key policy messages' rond elk thema waarmee lidstaten aan de slag kunnen om de objectieven uit de Paris Declaration te behalen, namelijk:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Enhancing critical thinking and media literacy to develop resilience to prevent radicalisation</li> <li>• Social and civic competences</li> <li>• The education of disadvantaged children and combatting discrimination</li> <li>• Promoting intercultural dialogue and understanding]</li> </ul> <p>Vlaanderen wordt binnen deze werkgroep actief vertegenwoordigd door het aanspreekpunt radicalisering. Er werd actief geparticipeerd aan een plenaire sessie, werkgroepvergaderingen en aan een driedaagse PLA die plaatsvond in Den Haag (eind april 2016 rond media literacy en critical thinking), een driedaagse PLA in Parijs (maart 2017, rond teacher training en citizenship), een driedaagse PLA in Malta (mei 2017, rond inclusive education), de PLA in Bratislava rond inclusief onderwijs (eind september 2017), de PLA rond 'inclusion of migrants in education' in Helsinki (maart 2018) en de PLA in Lissabon rond hetzelfde thema (juni 2018).</p> <p>Het mandaat van deze werkgroep liep ten einde in juni 2018. Ook bij de opvolgende werkgroep - 'ET2020 Working Group on Promoting Common Values and Inclusive Education' – zal er verder voor vertegenwoordiging gezorgd worden.</p>	

<b>Actie 3.4</b>	Organisatie van vier studiedagen naar aanleiding van de gezamenlijke verklaring van de ministers bevoegd voor jeugd in Frankrijk en de drie gemeenschappen van België. Doel van deze studiedagen is uitwisseling en kennisdeling rond de rol van jeugdbeleid en jeugdwerk bij de preventie van gewelddadig radicalisme. Bij de Vlaamse studiedag in mei 2017 zal de focus liggen op de rol van jeugdwerkers op het vlak van haatspraak en gewelddadige radicalisering, met uitwisseling rond vorming en goede praktijken.
<b>Status actie</b>	Lopende
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Jeugd
<b>Beleidsdomeinen</b>	CJM
<b>Andere betrokkenen</b>	Vertegenwoordigers van de andere gemeenschappen en Frankrijk JINT

### *Rapportage*

<b>Bevoegdheden</b>	<b>Beschrijving</b>	<b>Budget</b>
<b>Jeugd</b>	In mei 2016 werd er een gezamenlijke verklaring ondertekend door de ministers bevoegd voor Jeugd in België en Frankrijk. Dit leidde tot het organiseren van 3 uitwisselingsmomenten met specifieke focus in februari 2017 (Frankrijk, wetenschappelijk onderzoek), mei 2017 (Vlaamse gemeenschap, positieve identiteitsontwikkeling in het jeugdwerk), september 2017 (Franstalige gemeenschap, online campagne en alternatieve discours) en een evaluatiemoment dat in oktober 2017 plaatsvond, georganiseerd door de Duitstalige gemeenschap. Een gezamenlijke brochure over het gelopen traject werd voorbereid en werd gepresenteerd en besproken op de ministertop van de Europese raad, tijdens het luik jeugdzaken van 22 mei 2018. Deze is te raadplegen via: <a href="http://www.flandersineu.be/nl/vlaanderen-deelt-goede-praktijken-over-preventie-van-gewelddadige-radicalisering-bij-jongeren">http://www.flandersineu.be/nl/vlaanderen-deelt-goede-praktijken-over-preventie-van-gewelddadige-radicalisering-bij-jongeren</a> .	<b>TCA-middelen van deelnemende nationale agentschappen. Voor Vlaanderen: 15.000 euro TCA (Transnational Cooperation Activities)-middelen JINT YiA (Youth in Action)</b>

## Ondersteunen van de lokale aanpak

### 4. Ondersteuning gemeentelijke regierol

**Actie 4.1** Financiële ondersteuning van gemeenten met een hoog risicopotentieel, met het oog op het opnemen van de regierol in het ordenen en afstemmen van het lokaal aanbod, inclusief het bijkomende aanbod dat voorzien wordt door de Vlaamse overheid.

**Status actie** Lopende

**Verantwoordelijke ministers** Minister van Binnenlands Bestuur en Stedenbeleid

**Beleidsdomeinen** KB

**Andere betrokkenen** Aalst, Antwerpen, Gent, Maaseik, Mechelen, Menen, Oostende, Vilvoorde, Zele

#### Rapportage

Bevoegdheden	Beschrijving	Budget
Binnenlands Bestuur	<p>In het kader van de projectoproep ter ondersteuning van lokale besturen in het kader van de preventie van radicalisering, kregen 9 gemeenten eind 2015 een subsidie toegekend, namelijk:</p> <ul style="list-style-type: none"><li>- Vilvoorde (85.000 euro);</li><li>- Maaseik i.s.m. Dilsen-Stokkem (60.295 euro);</li><li>- Aalst (61.400 euro);</li><li>- Antwerpen (82.300 euro);</li><li>- Gent (71.041 euro);</li><li>- Zele (56.775 euro);</li><li>- Oostende (38.000 euro);</li><li>- Menen (58.500 euro);</li><li>- Mechelen (55.000 euro).</li></ul>	568.311 euro

De projecten gingen van start op 1 maart 2016 en werden, zoals bij de projectoproep was voorzien, tweemaal verlengd voor hetzelfde bedrag. In juli 2017 werden de lokale besturen aangeschreven met de vraag om een dossier in te dienen voor de tweede en laatste verlenging van hun project. De 9 projecten werden nogmaals verlengd.

<b>Actie 4.2</b>	Financiële ondersteuning van een aantal verstedelijkte kernen binnen het arrondissement Halle-Vilvoorde die geconfronteerd worden met de grootstedelijke problematieken van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De betrokken gemeenten kunnen de middelen o.a. inzetten in het kader van de preventie van gewelddadige radicalisering en polarisering.
<b>Status actie</b>	Lopende
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Binnenlands Bestuur en Stedenbeleid
<b>Beleidsdomeinen</b>	KB
<b>Andere betrokkenen</b>	Vilvoorde, Dilbeek, Halle

### *Rapportage*

<b>Bevoegdheden</b>	<b>Beschrijving</b>	<b>Budget</b>
<b>Binnenlands Bestuur</b>	Op 22 december 2017 maakte de Vlaamse Regering voor het tweede jaar op rij middelen vrij voor de ondersteuning van de steden in het bestuurlijk arrondissement Halle-Vilvoorde die geconfronteerd worden met de grootstedelijke problematieken van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, zonder zelf een centrumstad te zijn.  De middelen moeten de besturen helpen om structurele antwoorden te kunnen bieden op grootstedelijke problematieken in hun gemeente.  De opvolging van de subsidies gebeurt via de jaarrekeningen 2018 in het kader van de beheers- en beleidscyclus.	<b>854.000 euro (Dilbeek)</b> <b>641.000 euro (Halle)</b> <b>1.550.000 euro (Vilvoorde)</b>



<b>Actie 4.3</b>	<p>Advies en ondersteuning door VVSG van gemeenten, via expertiseontwikkeling en kennisdeling inzake lokale aanpak van gewelddadige radicalisering en polarisering.</p> <p><u>Concrete initiatieven:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• fungeren als een helpdesk voor gemeenten voor advies en ondersteuning op maat;</li> <li>• samenbrengen van lokale ambtenaren met het oog op netwerkvorming en intervisie;</li> <li>• in kaart brengen van ondersteuningsnoden;</li> <li>• bundelen van goede praktijken;</li> <li>• opmaak van en meewerken aan ondersteunende publicaties;</li> </ul> <p>overleg:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• internationale uitwisseling</li> <li>• organisatie van studiedagen;</li> <li>• plaatsbezoeken i.f.v. advies en ondersteuning op maat en deelname aan lokaal overleg.</li> </ul>
<b>Status actie</b>	Lopende
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Binnenlands Bestuur en Stedenbeleid
<b>Beleidsdomeinen</b>	KB
<b>Andere betrokkenen</b>	VVSG

### Rapportage

Bevoegdheden	Beschrijving	Budget
<b>Binnenlands Bestuur</b>	<p>Bij de start van het VVSG project “ter ondersteuning van de lokale preventie van radicalisering” in januari 2015 werd een voltijds projectmedewerker aangesteld. Het project werd in 2017 met drie jaar verlengd.</p> <p>Voor een overzicht van reeds uitgevoerde initiatieven, zie rapportage oktober 2016.</p> <p>Sinds oktober 2016 werden de volgende initiatieven uitgewerkt:</p> <p>De helpdeskfunctie bij de VVSG werd verdergezet (radicalisering@VVSG.be of telefonisch) om ad hoc vragen te beantwoorden of te dispatchen naar collega’s binnen de Vlaamse administraties.</p> <p>Cijfergegevens sinds de vorige rapportage (van 3 april tot 1 oktober 2018): 72 vragen, waarvan 61 vragen gesteld door 27 aparte lokale besturen (gemeenten + OCMW).</p> <p>Inhoud vragen:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– Praktische vragen (30) (vragen omtrent contactpersonen, studiedagen, sprekers, etc.)</li> <li>– Werking LIVC (15)</li> <li>– Radix tool (8)</li> <li>– Opleidingen en vormingen (4)</li> <li>– Informatie over andere vormen van extremisme (3)</li> </ul>	<p><b>344.575,62 euro (15 januari 2017 – 12 januari 2020)</b></p>

- Ondersteuning bij wetenschappelijk onderzoek (2)
- Beroepsgeheim en uitwisselen van informatie (2)
- Goede lokale praktijken (2)
- Terugkeerders (2)
- GDPR en bijhouden van informatie (1)
- Ondersteuning bij dossiers en casussen (1)
- Onderwijs (1)
- Ondersteuning bij opstart nieuw netwerk (1)

De webpagina ([www.vvsg.be/radicalisering](http://www.vvsg.be/radicalisering)) werd geactualiseerd en geüpdatet omtrent beleidsontwikkelingen, activiteiten, links en publicaties.

In de werkgroep radicalisering werd verder ingezet op intervisie, uitwisseling en expertise bevorderen. De werkgroep komt elke drie maanden samen en wordt, net zoals de andere acties binnen dit project, ondersteund door de expertise van VVSG medewerkers van verschillende beleidsthema's (integratie- en inburgeringsbeleid, lokale politie, OCMW-wetgeving, welzijn & vrije tijd). Het centraal aanspreekpunt van ABB neemt ook deel aan deze vergaderingen om de lokale besturen rechtstreeks in te lichten over het beleid op Vlaams niveau en signalen van onderuit mee te nemen. Afhankelijk van de agenda worden ook aanspreekpunten van andere beleidsdomeinen of overheden uitgenodigd (bv. toelichting VSSE, OCAD, expert cultuursensitieve zorg). De werkgroep kwam samen op 09 december 2016, 17 februari 2017, 24 mei 2017, 14 september 2017, 1 december 2017, 17 januari 2018, 27 maart 2018, 13 juni 2018 en 20/09/2018. De volgende bijeenkomst staat gepland voor 18 december 2018.

Tijdens de werkgroep van december 2016 werd een algemene feedbackronde georganiseerd m.b.t. de werking van de VVSG, de werkgroep radicalisering, .... Op basis van de gegeven feedback, werd er sinds februari 2017 voor geopteerd om de werkgroep uit te breiden met intervisie waarbij wordt ingezoomd op een specifieke thematiek.

Inhoud sinds de vorige rapportage:

- Op 13 juni 2018 lichtte Bert Pieters (medewerker Mediawijs) toe hoe gemeenten lokaal projecten rond mediawijsheid kunnen opzetten en wanneer beroep kan gedaan worden op de expertise van mediawijs. Daarnaast werd in het voormiddagdeelte stil gestaan bij een aantal lopende dossiers (wetgeving LIVC, omzendbrief FTF/HTF/HP, wetenschappelijk onderzoek, vormingen RTA en de Vlaamse subsidiedossiers). In het namiddag boog de werkgroep zich in kleinere intervisietafels over de integrale aanpak van radicalisering.
- Op 18 september 2018 werden het aanspreekpunt onderwijs en Khalid Benhaddou uitgenodigd om een update te geven

van hun aanbod vanuit respectievelijk het departement onderwijs en het netwerk islamexperten. Daarnaast werd, ingegeven door de actualiteit, stilgestaan bij andere vormen van extremisme n.a.v. Pano reportage Schild & Vrienden. In het namiddagdeelte werd in de intervisie een casus van een teruggekeerde Syriëstrijder behandeld om vanuit de praktijk zicht te krijgen op de stappen die kunnen genomen worden in een re-integratie- of disengagementtraject.

Voor de werkgroep worden steeds 50 personen uitgenodigd, afkomstig uit 26 verschillende gemeenten. Daarnaast zijn ook medewerkers van de VVSG (stafmedewerkers integratie, veiligheid, radicalisering), het OCAD en de medewerkers van ABB uitgenodigd. Gemiddeld genomen (op basis van de laatste 2 werkgroepen) zijn er +/- 20 aanwezigen uit 12 gemeenten. Gemeenten die interesse hebben om deel te nemen, kunnen zich steeds aanmelden.

Personen die niet tot weinig aanwezig zijn op de werkgroep, werden eind 2016 persoonlijk gecontacteerd omtrent hun deelname. De belangrijkste reden tot niet-deelname aan de werkgroep is de beperkte mate van tijdsinvestering die werknemers kunnen besteden aan de thematiek. Ze wensten wel opgenomen te blijven in de correspondentielijst om zo de informatie en verslagen op te volgen.

Om de noden en hiaten van gemeenten die niet betrokken zijn bij de werkgroep radicalisering nog beter te detecteren en in te spelen op een Vlaanderen-brede structurele preventieve aanpak van radicalisering en polarisatie organiseert de VVSG ook provinciale overlegplatformen. Ondertussen heeft de VVSG reeds deelgenomen aan overlegstructuren in drie provincies:

- In West-Vlaanderen werd geopteerd om aan te sluiten bij het overlegplatform dat reeds werd geïnstalleerd door de gouverneur en de provincie West-Vlaanderen. Via dit overlegplatform bereikt de VVSG alvast zes extra gemeenten. Tevens werd vanuit dit platform een samenwerking opgestart met de provincie West-Vlaanderen, FOD Binnenlandse Zaken en het Departement Onderwijs en Vorming om een studiedag te organiseren (25/09/2017). De laatste vergadering was 19 september 2018.
- In Oost-Vlaanderen ageert de VVSG als trekker van het platform waarbij inmiddels reeds vijf vergadermomenten zijn georganiseerd. Sinds de vorige rapportage is de multidisciplinaire groep (gemeenten, OCMW, justitiehuisen, lokale politiediensten, CAW's, OTA en het agentschap

- integratie en inburgering) reeds tweemaal bijeen gekomen (19/06/2018 en 05/10/2018).
- In de provincie Limburg werd na eerdere inspanningen via het provinciale LID-overleg (zie vorige rapportage) beslist om 20 maart 2018 een nieuw netwerk op te starten. De eerste vergadering stond in het teken van kennismaking en afbakening van de prioriteiten waar het netwerk op wenst in te zetten. Ook hier betreft het een multidisciplinaire samenstelling (gemeente, OCMW, justitiehuis, agentschap integratie en inburgering, federale politie, parket, academici, CAW, Ligant, OBJ, Noolim). Het platform kwam sinds de vorige rapportage reeds tweemaal bijeen (08/06/2018 en 12/10/2018).
  - Na verkennend mailverkeer met de contactpersonen van de lokale besturen in de provincie Vlaams Brabant besliste de VVSG om vooreerst een verkennend gesprek aan te gaan met de provincie zelf. Op 28 maart 2018 werd een eerste kennismakingsgesprek gehouden om een aantal lopende projecten te duiden. Daarbij werd beslist om de gesprekken verder te zetten op 20 april 2018 om het netwerk inhoudelijk vorm te geven. Uiteindelijk wordt de start van het platform uitgesteld tot 2019.
  - In Antwerpen heeft de VVSG contact opgenomen met de Verbindingsambtenaar Gouverneur Antwerpen omtrent de noodzaak om een Antwerps netwerk op te starten. Ook hier wordt een mogelijke opstart van een platform radicalisering voor de provincie Antwerpen voorlopig uitgesteld tot 2019.

De VVSG is lokaal aanwezig om ondersteuning te bieden. Sinds maart 2017 werden opnieuw werkbezoeken opgestart in het kader van de uitbouw van het lokale beleid, verdere analyse van de noden en de behoeften en het verzamelen van lokale goede praktijken. Sinds de vorige rapportage bracht de VVSG een werkbezoek aan:

- Aalst (30 mei 2018);
- Lebbeke (4 april 2018 en 5 september 2018);
- Vilvoorde (18 juli 2018).

Als belangenbehartiger neemt de VVSG deel aan het Vlaamse Platform Radicalisering en de stuurgroep e-learning radicalisering van de POD MI.

Doorheen het projectjaar werd gecommuniceerd via nieuwsberichten (o.a. VVSG-week), mailings, de VVSG-website & sociale media. In het bijzonder werd in het juni nummer van VVSG tijdschrift Lokaal een artikel opgenomen over de

verplichting om in elke gemeente een Lokale Integrale Veiligheidscel te installeren.

De VVSG biedt ook vormingen aan die specifiek ingaan op het fenomeen radicalisering en de lokale aanpak van radicalisering. Het aanbod van de VVSG is in de eerste plaats vraaggestuurd. De ondersteunende rol van de VVSG omtrent het thema radicalisering wordt maximaal bekend gemaakt zodat lokale besturen weten waar ze terecht kunnen indien er vragen of noden opduiken. Sinds de vorige rapportage werden volgende vormingen gegeven

- 14 mei 2018 te Sint-Niklaas op studiedag Lastig of radicaal?: toelichting over aanbod VVSG
- 24 mei 2018 te Brussel: toelichting tijdens bezoek van de speciale rapporteur van de Verenigde Naties ihkv mensenrechten en strijd tegen terrorisme
- 6 juni 2018 te Gent: vorming over de aanpak van rechts-extremisme
- 21 juni 2018 te Mechelen: toelichting op studiedag Lokale aanpak van polarisering
- 19 oktober 2018 te Mechelen: Toelichting over lokale aanpak van rechts-extremisme

De online database voor lokale besturen werd geactualiseerd en omvat de volgende thema's:

- Actie-en beleidsplannen gemeenten
- Bevragingen lokale besturen
- Bovenlokale beleidsplannen
- Initiatieven en goede praktijken
- Literatuur Radicalisering
- Lokale Integrale Veiligheidscel
- Vlaams Overlegplatform Radicalisering
- Werkgroep Radicalisering
- Wet- en regelgeving

De VVSG ondersteunt casemanagers (ambtenaren die geradicaliseerde individuen opvolgen) door het organiseren van inter- en supervisies waar expertise wordt gedeeld. Een startbijeenkomst werd georganiseerd op 3 februari 2016, waarna driemaandelijks werd samengekomen (31 maart 2016, 20 juni 2016, 27 oktober 2016, 12 december 2016, 29 maart 2017, 2 juni 2017, 29 september 2017). Sinds de vorige rapportage werd samen gekomen op 15 mei 2018. Doel van deze intervisie is om samen tot oplossingen te komen aangaande gesprekstechnieken, benaderen van families en individuen, delen van informatie, beroepsgeheim, behandelingen op maat, technieken voor informatiegaring, .... Voor deze intervisie

worden 18 personen uit 13 verschillende gemeenten uitgenodigd. Gemiddeld bereikt de VVSG ongeveer 15 personen uit 11 verschillende gemeenten.

De VVSG organiseert verschillende evenementen, studiedagen en/of lezingen over nader te bepalen onderwerpen. Sinds de vorige rapportage organiseerde de VVSG de volgende evenementen:

- In samenwerking met Kazerne Dossin en Stad Mechelen organiseerde de VVSG in 2018 een studiedag over de lokale aanpak van polarisatie op 21 juni 2018.
- Stad Antwerpen ontwikkelde in 2016 de Radix Tool Antwerpen als instrument om op individueel niveau een aantal sterktes en kwetsbaarheden bloot te leggen. Deze tool wordt door middel van vormingen verder verspreid in Vlaanderen. Sinds de vorige rapportage werden geen nieuwe vormingen meer georganiseerd maar op 18 oktober wel een algemeen terugkoppelingsmoment om te polsen naar implementatie en verdere noden omtrent de tool.
- Op 14 mei 2018 organiseerde de VVSG, in samenwerking met het Departement Onderwijs en Vorming een studiedag met de titel “Lastig of radicaal? Hoe reageren op radicale en polariserende uitspraken?”. Dit kadert binnen de provinciale studiedagen die vanuit het departement en de VVSG worden uitgerold. Reeds eerder werden studiedagen georganiseerd in Kortrijk (25 september 2017) en Genk (27 november 2017).

De VVSG wil in de komende maanden nieuwe burgemeesters en mandatarissen ondersteunen in hun lokale aanpak van radicalisering. Daarom heeft de VVSG een publicatie “Hoe een Lokale Integrale Veiligheidscel opbouwen” uitgewerkt. Deze pocket geeft duiding over de mogelijkheden en repercussies bij het opstarten en uitwerken van een LIVC binnen een lokale of zonale werking. Het biedt een kader omtrent de voorwaarden om een LIVC op te richten (cf. samenstelling, finaliteit, etc.) en is gebaseerd op bestaande lokale praktijken. Deze bijdrage is niet bindend, maar dient ter inspiratie van lokale actoren. De begrippen en overlegstructuren die in deze pocket worden gehanteerd zijn afgestemd op de leidraad LIVC van het OCAD . Deze publicatie zal gekoppeld worden aan een aantal informatiemomenten voor nieuwe mandatarissen. De pocket is te verkrijgen via <https://www.politeia.be/nl-be/book/hoe-een-lokale-integrale-veiligheidscel-uitbouwen/16430.htm>. Er is tevens een artikel verschenen in het politiejournaal over deze pocket.

Daarnaast organiseert de VVSG ook een installatievergadering voor nieuwe raadsleden. Op deze installatievergadering wordt een “welkomstdoos” voorzien met daarin en onder het motto “alle wegen leiden naar een kennisnetwerk” en fiches met informatie over alle domeinen waarop de VVSG ondersteuning biedt. In deze doos vindt men ook een fiche “radicalisering en polarisering bestrijden op lokaal niveau”.

Verder worden ook plannen opgezet om in het voorjaar 2019 een informatiemoment te organiseren voor burgemeesters over hun rol binnen de lokale aanpak.

De VVSG onderhoudt contacten met Europese netwerken zoals Hate Speech International, SALAR (Zweedse zusterorganisatie), Oslo en Akershus Universiteitscollege van toegepaste wetenschappen, het Radicalisation Awareness Network (RAN), European Expert Network on Extremism and Terrorism (EENET) en het Council of European Municipalities and Regions (CEMR).

<b>Actie 4.4</b>	<p>Advies en ondersteuning door AgII van gemeenten en lokale diensten en voorzieningen bij vragen over interculturaliteit, samenleven in diversiteit en sociale samenhang.</p> <p>Bijvoorbeeld:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Hoe het samenleven bevorderen in buurten waar mensen van verschillende herkomst samenleven?</li> <li>• Hoe de dienstverlening toegankelijk maken voor mensen met een buitenlandse herkomst?</li> <li>• Hoe mensen met een buitenlandse herkomst betrekken bij het lokale beleid?</li> </ul> <p>Het aanbod wordt prioritair ter beschikking gesteld van gemeenten met een radicaliserings- of polariseringsproblematiek.</p>
<b>Status actie</b>	Lopende
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Integratie en Inburgering
<b>Beleidsdomeinen</b>	KB

### *Rapportage*

<b>Bevoegdheden</b>	<b>Beschrijving</b>	<b>Budget</b>
<b>Integratie</b>	<p>Het AgII zet zijn brede aanbod in binnen gemeenten met een radicaliserings- of polariseringsproblematiek. Zie het jaarplan voor meer gedetailleerde info over advies en ondersteuning die AgII biedt aan gemeenten en lokale diensten en voorzieningen bij vragen over interculturaliteit, samenleven in diversiteit en sociale samenhang.</p>	



<b>Actie 4.5</b>	Inzetten op de versterking van de sociale samenhang en de creatie van duurzame verbinding op gemeentelijk of wijkniveau. Op die manier wordt ook bijgedragen aan de leefbaarheid en de veiligheid en kunnen mogelijke voedingsbodems voor gewelddadige radicalisering worden aangepakt. Succesvolle methodieken en interventies en inspirerende praktijkvoorbeelden worden geïnventariseerd en verspreid naar gemeenten.
<b>Status actie</b>	Opgestart
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Binnenlands Bestuur en Stedenbeleid
<b>Beleidsdomeinen</b>	KB

### *Rapportage*

<b>Bevoegdheden</b>	<b>Beschrijving</b>	<b>Budget</b>
<b>Stedenbeleid</b>	<p>Er wordt een inventaris opgesteld met goede praktijken, methodieken en interventies rond de versterking van de sociale samenhang en de creatie van duurzame verbinding. Deze worden via een digitale databank toegankelijk gemaakt voor alle Vlaamse gemeenten. Elke projectfiche is zeer grondig uitgewerkt, bevat linken naar bijkomende informatie en contactpersonen. De databank is zo opgesteld dat men via diverse ingangspoorten (zoektermen, categorieën, ...) projecten kan zoeken.</p> <p>De databank, met daarin een tiental praktijken, methodieken en interventies zal in december 2018 online komen. In het voorjaar van 2019 volgt een studiedag, waarop enkele initiatieven worden toegelicht.</p>	

<b>Actie 4.6</b>	Om de verspreiding van extremisme geen kans te geven, is het van belang dat de onderliggende normen en waarden van de rechtsstaat worden gedeeld en uitgedragen. Er wordt daarom een oproep gelanceerd naar gemeenten en de VGC om, vanuit hun regierol en in samenwerking met het maatschappelijk middenveld, initiatieven te nemen rond normen en waarden, rechten en plichten en actief en gedeeld burgerschap. De projecten worden onder meer beoordeeld op basis van hun doelgroepgerichtheid.
<b>Status actie</b>	Opgestart
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Integratie en Inburgering
<b>Beleidsdomeinen</b>	KB

### Rapportage

Bevoegdheden	Beschrijving	Budget
<b>Integratie</b>	<p>De AMIF-oproep "Actief en gedeeld burgerschap" werd gelanceerd in december 2017 (zie <a href="https://www.esf-vlaanderen.be/nl/oproepen/amif-oproep-actief-en-gedeeld-burgerschap">https://www.esf-vlaanderen.be/nl/oproepen/amif-oproep-actief-en-gedeeld-burgerschap</a>). Aanvragen konden ingediend worden tot 16 maart 2018.</p> <p>In totaal werden 7 projecten geselecteerd, 6 lokale projecten en 1 voor de monitoring- en evaluatieopdracht:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- De mensen maken de stad - Mechelen (249.709,63 euro),</li> <li>- DIA: Diversiteit in Actie - Sint-Niklaas (250.000 euro),</li> <li>- Droom-Denk-Durf-Doe - Genk (212.902,99 euro),</li> <li>- Roots - Leuven (250.000 euro),</li> <li>- Vrijwilligerswerk in functie van actief en gedeeld burgerschap - Antwerpen (234.057,60 euro),</li> <li>- Dialoog vindt oplossingen - Beringen (209.986,56 euro),</li> <li>- Monitoring en evaluatie van projecten rond actief en gedeeld burgerschap in Vlaanderen - KU Leuven (199.990,85).</li> </ul> <p>De projecten starten op 1 mei 2018 en lopen tot april 2020.</p> <p>Een eerste bijeenkomst vond plaats midden oktober waarbij voor een eerste maal werd gerapporteerd over de stand van zaken. Op die bijeenkomst werden ook de ingediende actieplannen goedgekeurd.</p> <p>Meer info is terug te vinden op de projectenkaart op <a href="http://www.esf-vlaanderen.be">www.esf-vlaanderen.be</a>.</p>	<p><b>1.606.641,63</b> euro (1.204.985,71 euro AMIF, 401.661,92 euro cofinanciering)</p>

<b>Actie 4.7</b>	<p>Garanderen van structureel (inter)sectoraal overleg door lokale en Vlaamse ambtenaren en organisaties samen te brengen om elkaars aanbod te leren kennen, noden af te stemmen en efficiënte werkafspraken te maken. Organisaties of personen die een rol hebben in de aanpak van radicalisering worden hierbij betrokken.</p> <p>Concrete voorbeelden:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• In kaart brengen van lokale noden in de verhouding tussen onderwijsactoren en gemeenten om op basis daarvan gerichte vormingsmomenten te organiseren.</li> <li>• Vormingsmomenten organiseren voor ambtenaren en medewerkers die directe contacten hebben met scholen (o.a. onderwijsinspectie, LOP-deskundigen,...) en voor hen handvatten ontwikkelen.</li> <li>• Structureel sectoroverleg waarbij er wordt afgestemd met koepelorganisaties en lokale organisaties die werken rond positieve identiteitsontwikkeling (o.a. De Ambrassade, VVJ), Formaat, JES, Uit de Marge, Groep Intro en verschillende lokale organisaties) via specifieke ondersteuning en/of belangenvertegenwoordiging van jongeren (vooral deze met een hoge kwetsbaarheid) en hun begeleiders. Op deze manier wordt er nuttige beleidsinformatie ontsloten naar de organisaties en houdt de afdeling jeugd de vinger aan de pols over de noden en de realiteit van de organisaties en jongeren.</li> </ul>
------------------	--

<b>Status actie</b>	Lopende
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Binnenlands Bestuur, Stedenbeleid, Integratie en Inburgering Minister van Onderwijs Minister van Welzijn Minister van Jeugd en Media Minister van Werk
<b>Beleidsdomeinen</b>	KB OV WVG CJM WSE
<b>Andere betrokkenen</b>	VVSG

### *Rapportage*

Bevoegdheden	Beschrijving	Budget
<b>Binnenlands Bestuur Onderwijs Welzijn</b>	De verschillende hulplijnen (Netwerk Islamexperten, opvoedingslijn, infolijn Islam, aanspreekpunt onderwijs, OTA's) stemmen onderling af zodat er correct kan worden doorverwezen (29 november 2016, 11 mei 2017 en 23 april 2018). De laatste bijeenkomst leek de verderzetting van dit overleg in deze beperkte groep niet langer relevant aangezien de nodige contacten ondertussen zijn gelegd. Er werd aangegeven dat het wel zinvol zou zijn om ook met andere projecten die in 2018 werden opgestart, kennis te maken. Begin 2019 zal in het kader van het wederzijds kennen en versterken van de verschillende initiatieven, dergelijk uitwisselingsmoment worden georganiseerd.	

## Onderwijs

Tussen het aanspreekpunt radicalisering en een aantal lokale actoren en vaste lokale partners over de sectoren heen, wordt op regelmatige basis overlegd en afgestemd:

- Er wordt op regelmatige basis afgestemd met het Meldpunt Antwerpen en met de preventiedienst van de stad Gent.
- Er is regelmatige afstemming tussen het netwerk islamexperten en het aanspreekpunt; met de agentschappen integratie en inburgering; met de inspecteurs Islam; tussen het aanspreekpunt, het netwerk Islamexperten, de VVSG en lokale radicaliseringsambtenaren met het oog op correcte doorverwijzing en afstemming.
- Er is op regelmatige basis overleg tussen het aanspreekpunt en de referentiepersonen radicalisering binnen de koepels van leerplichtonderwijs, het GO! en de CLB-netten.
- Er is driemaandelijks overleg tussen het aanspreekpunt, het netwerk van islamexperten en de referentiepersonen van hoger onderwijs en volwassenenonderwijs.

Er worden vormings- en afstemmingsmomenten voor ambtenaren en medewerkers die directe contacten hebben met scholen (o.a. onderwijsinspectie; LOP-deskundigen etc.) georganiseerd:

- Op 27 september 2016 en op 26 april 2018 werd een vormingsmoment opgezet dat gegeven werd door de VSSE. Doelpubliek hier waren de onderwijsinspecteurs en de referentiepersonen radicalisering. Op 25 oktober 2018 gaven zij ook een vorming aan de referentiepersonen van hoger onderwijs en volwassenenonderwijs.
- Op de algemene vergadering van de onderwijsinspectie werd ook een vorming gegeven door het aanspreekpunt radicalisering onderwijs en de coördinator van het netwerk van Islamexperten. Deze vorming ging door op 21 december 2016.
- Diezelfde tweeledige opleiding werd eveneens aangeboden aan de LOP-deskundigen en verificateurs op 23 januari 2017. In navolging van deze vormingen organiseerden verschillende LOP-deskundigen ook zelf infomomenten met hetzij het aanspreekpunt radicalisering, hetzij het netwerk van Islamexperten, hetzij beiden (op 9 oktober 2017 in Halle, op 6 december 2017 in Houthalen, op 30 mei 2017 voor LOP Brussel).
- Om beide sectoren (politie en onderwijs) te informeren over elkaars finaliteit en werking om zo samenwerking te bevorderen, werden een aantal uitwisselingsmomenten voorzien. Departement OV gaf twee keer een toelichting aan agenten van de lokale politie over het actieplan radicalisering en de aanpak binnen onderwijs: op de LTF in Gent op 10 oktober 2017 en een studiedag voor politie op 20 oktober 2017 in Asse, op 13 maart 2018 voor het LVC Landen en op 20 maart 2018 op een studiedag rond de

PLP41 in Brussel.. Op 28 februari 18 werd er omgekeerd een Coppra-light opleiding georganiseerd voor onderwijspersoneel (in de eerste plaats de onderwijsinspectie, de leden van het netwerk Islamexperten en de referentiepersonen radicalisering).

- Er werd ook gezorgd voor afstemming met en toelichting aan de lokale besturen: op het provinciaal overlegplatform radicalisering West-Vlaanderen (19 december 2016), Netwerk radicalisering onderwijs Gent (23 januari 2017), stad Gent denktank radicalisering basisonderwijs (1 juni 2017), de lokale integratiediensten Limburg (29 september 2017); op 29 september 2017 en 6 oktober 2017 in stad Tienen, op 1 juni 2017 in Gent), op 15 mei 2017 op initiatief van Kazerne Dossin samen met het Netwerk Islamexperten.
- Op 25 januari 2017 gaf het aanspreekpunt een toelichting voor de Commissie levensbeschouwelijke vakken. Een herhaling van dit initiatief is gepland voor het voorjaar van 2019.
- Op 24 april 2018 werd een toelichting gegeven voor alle Connect-scholen, samen met het Netwerk Islamexperten en Arktos vzw.
- OP 19 januari 2018 werd een toelichting gegeven voor het Brussels Platform van OVSG.

## 5. Kwaliteitsvolle en lokaal verankerde hulpverlening en begeleiding

<b>Actie 5.1</b>	De Huizen van het Kind vervullen een functie als niet-probleem gebonden front-office waar alle gezinnen terecht kunnen, waaronder dus ook gezinnen met een radicaliseringsproblematiek. Het is de bedoeling om tegen het einde van de lopende regeerperiode in elke Vlaamse gemeente een Huis van het Kind te hebben, al dan niet via intergemeentelijke samenwerking.
<b>Status actie</b>	Lopende
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Welzijn
<b>Beleidsdomeinen</b>	WVG
<b>Andere betrokkenen</b>	VBJK, VCOK, VVSG, Gezinsbond

### *Rapportage*

<b>Bevoegdheden</b>	<b>Beschrijving</b>	<b>Budget</b>
<b>Welzijn</b>	<p>Eind september 2017 zijn er 144 Huizen van het Kind erkend met een werkingsgebied over 201 gemeenten in Vlaanderen en 1 met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest als werkingsgebied</p> <p>De Huizen van het Kind zijn lokale samenwerkingsverbanden. Deze Huizen van het Kind bestaan uit diverse partners, waaronder ook partners die een rol opnemen inzake radicalisering, zoals lokale besturen en CAW's. Het ondersteuningstraject van de Huizen van het Kind werd vormgegeven onder coördinatie van Expoo. Zowel op Vlaams niveau als op lokaal niveau werd verder ingezet op de verbreding van het aanbod. Zo werd er bijzondere aandacht besteed aan de linken met het geïntegreerd breed onthaal en de uitbouw van het prenatale aanbod. In het kader van de conferentie Jonge Kind werden door de werkgroep 'Jong en overal thuis' en de werkgroep 'Jong en Gezond' aanbevelingen gedaan voor de verdere uitbouw van de Huizen van het Kind tot basisvoorzieningen. Er is samen met de Huizen van het Kind een indicatorenset in ontwikkeling die de Huizen van het Kind kan ondersteunen in de verdere uitbouw van de werking. Er werd een bevraging gedaan van de Huizen van het Kind om een accuraat beeld te krijgen van hun aanbod en de op dit moment betrokken actoren.</p> <p>Uit deze grootschalige bevraging van de Huizen van het Kind kunnen enkele conclusies worden getrokken. Zo goed als alle Huizen van het Kind ondernemen acties inzake sociale cohesie en inzake het bereiken van kwetsbare doelgroepen. Dat is de preventieve meerwaarde die een Huis van het Kind sowieso kan bieden. Het behoort tot een van de kernthema's binnen de roadmap en de toolkit, instrumenten om de Huizen van het Kind uit te bouwen tot volwaardige basisvoorzieningen. Het is vanuit de positieve en niet probleemgerichte aanpak dat de Huizen van het Kind</p>	

willen en moeten bijdragen aan het voorkomen van radicalisering en polarisering.

Daarnaast bleek dat het thema radicalisering in iets meer dan een vijfde van de Huizen van het Kind specifiek aan bod komt. Doordat deze Huizen van het Kind gelinkt zijn/contact hebben met de dienst(en) die het thema radicalisering in de gemeente opnemen, kunnen deze Huizen van het Kind aan de slag met de signalen die deze dienst(en) detecteren. Dit heeft bij verschillende Huizen van het Kind geleid tot acties, zoals het geven van een lezing/infomoment voor ouders, het opvolgen van spijbelaars, het organiseren een vorming voor medewerkers van de opvoedingswinkel zodat ze pedagogische adviesgesprekken kunnen doen met ouders van jongeren die (dreigen te) radicaliseren.

Op 1 maart 2018 is de subsidieoproep voor de Huizen van het Kind gelanceerd. De middelen zijn toereikend om vanaf 2019 ieder kwalitatief Huis van het Kind in Vlaanderen en Brussel een jaarlijkse subsidie toe te kennen voor hun volledige werkingsgebied. In 2019 is een nieuwe bevraging van de Huizen van het Kind voorzien. Het thema radicalisering zal opnieuw specifiek bevroegd worden.

<b>Actie 5.2</b>	<p>Financiering van het project 'Preventie van radicalisering in Vilvoorde' waarbij actief wordt ingezet op het verbinden van sociale organisaties, de moslimgemeenschap en het stadsbestuur. Dit project heeft als doelstelling om het netwerk van bestaande (jeugd)hulpverlening in Vilvoorde zichtbaar te maken, knelpunten te identificeren en het formuleren van voorstellen om deze knelpunten weg te werken. Dit door contacten te onderhouden met politie, onderwijsinstellingen en alle andere relevante partners.</p> <p>Het project resulteert in een draaiboek om goede praktijken over te zetten naar andere steden, gemeenten en of organisaties. De resultaten van het eerste deel van het project, dat liep van 1 april 2015 tot 31 maart 2017, worden hierin mee opgenomen.</p> <p>We maken werk van een structurele inbedding van het aanbod van de Cocon te Vilvoorde en Hou-Vast van de Touter te Antwerpen.</p>
<b>Status actie</b>	Lopende
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Welzijn
<b>Beleidsdomeinen</b>	WVG
<b>Andere betrokkenen</b>	Cocon – Vilvoorde De Touter

### Rapportage

Bevoegdheden	Beschrijving	Budget
<b>Welzijn</b>	<p>Het eindverslag van het project 'preventie van radicalisering in Vilvoorde', uitgevoerd door vzw De Cocon, werd in het voorjaar 2017 afgewerkt. De projectovereenkomst liep tot 31 maart 2017. De resultaten uit hun eindrapport wijzen op het belang van een bredere multi agency aanpak. Deze resultaten, die in de lijn liggen van de aanbeveling van het Radicalisation Awareness Network, werden gebundeld in een draaiboek voor alle partners werkzaam binnen Jongerenwelzijn. Het eindverslag van het Project R is online beschikbaar op de website van Jongerenwelzijn.</p> <p>In 2018 werden er projectmiddelen toegekend aan vzw de Touter en vzw Cocon Vilvoorde voor respectievelijk het project 'Houvast' en het project 'R'. De algemene doelstelling van deze projecten is het begeleiden en ondersteunen van jongeren met een radicaliseringsproblematiek (en hun context) in het bevorderen van de positieve ontwikkeling van een eigen identiteit ( en dus van eigen idealen) en er voor te zorgen dat deze identiteit zich in een maatschappelijk constructieve richting ontwikkelt.</p> <p>Hiertoe wordt een traject op maat uitgewerkt, gebaseerd op een kwalitatieve methodiek, zodat jongeren terug verbinding (leren) maken met de samenleving en alternatieven ontwikkelen die voorkomen dat hij verder radicaliseert.</p> <p>Met deze middelen kunnen in 2018 13 begeleidingstrajecten lopen (10 vanuit De Touter en 3 vanuit Cocon Vilvoorde).</p>	<p><b>Voor 2018:</b> <b>De Touter –</b> <b>150.000</b> <b>euro</b> <b>Cocon</b> <b>Vilvoorde</b> <b>56.450,80</b> <b>euro</b></p>



<b>Actie 5.3</b>	Ondersteunen van het project 'Theologische aanpak islamitische radicalisering'. Het project biedt een aanbod waarbij gefocust wordt op de terugdraaiende werkingsdynamiek voor vergevorderde radicaliseringsprocessen, vroegdetectie, vroeginterventie en terugval-/hervalpreventie. Het biedt remediatie van irrationele en radicale/extreme denkpatronen vanuit een theologisch perspectief binnen de hulpverlening.
<b>Status actie</b>	Opgestart
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Welzijn
<b>Beleidsdomeinen</b>	WVG
<b>Andere betrokkenen</b>	Platform Vlaamse Imams en Moslimdeskundigen EMB

### Rapportage

Bevoegdheden	Beschrijving	Budget
Welzijn	<p>De Afdeling Justitiehuisen en het Agentschap Jongerenwelzijn hebben een pilootproject uitgewerkt samen met het Platform van Vlaamse Imams en Moslimdeskundigen (PVIM). Het inhoudelijk projectvoorstel werd omgezet in een projectovereenkomst.</p> <p>De Afdeling Justitiehuisen en het Agentschap Jongerenwelzijn kunnen in het kader van het project beroep doen op het PVIM om te voorzien in een theologische advies of een theologische ondersteuning bij jeugdhulpbegeleiding, of straffen en maatregelen bij meerderjarigen</p> <p>Daarnaast kan er tevens beroep worden gedaan op het PVIM in het kader van opleiding. Het PVIM gaf op 16 september 2017 een opleiding aan de ondersteunende experts en de contactpersoon radicalisering van de afdeling Justitiehuisen en aan de contactpersonen radicalisering van het Agentschap Jongerenwelzijn.</p> <p>Op 24 september 2017 werd het pilootproject toegelicht aan directeurs en medewerkers van de psychosociale diensten van de gevangenissen.</p> <p>Het directoraat-generaal penitentiaire inrichtingen en de afdeling justitiehuisen maakten onderlinge afspraken hoe de theologische advisering aan te vragen vanuit de psychosociale diensten.</p> <p>De consultants van de ondersteuningscentra Jeugdzorg, de consultants van de sociale diensten gerechtelijke jeugdhulp (Agentschap Jongerenwelzijn) en de justitieassistenten (Afdeling Justitiehuisen) zullen beroep kunnen doen op de initiatiefnemer in het kader van advisering en begeleiding. Hiertoe stelt het PVIM een aantal gescreende experts beschikbaar die over heel Vlaanderen kunnen worden ingezet.</p> <p>Het project is gestart op 1 januari 2018 en wordt opgevolgd en geëvalueerd door een stuurgroep met vertegenwoordigers uit de Afdeling Justitiehuisen, het Agentschap Jongerenwelzijn en het PVIM. De stuurgroep kwam reeds driemaal samen op 26</p>	174.000 euro

maart 2018, 11 juni 2018 en 22 augustus 2018. Voorlopig werden vanuit de Afdeling Justitiehuisen 13 aanvragen voor advies overgemaakt, zijn er drie begeleidingen lopende en zijn er twee adviesopdrachten voor Jongerenwelzijn

<b>Actie 5.4</b>	Verlenging en uitbreiding van het project 'Netwerk Islamexperten'. Door middel van dit netwerk van ervaren islamexperten die zowel een grondige kennis hebben van de islamitische theologie en eveneens vertrouwd zijn met de leefwereld van de jongeren kan er duiding gegeven worden over de islam en de islamitische normen en waarden aan jongeren, klasgroepen en eerstelijnswerkers (leerkrachten, CLB-medewerkers, time-outprojectbegeleiders). Het netwerk Islamexperten wordt nog meer bekend gemaakt, o.a. aan de hand van affiches, flyers, website en reportage 'in de hielen van een islamexpert'.
<b>Status actie</b>	Lopende
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Onderwijs
<b>Beleidsdomeinen</b>	OV
<b>Andere betrokkenen</b>	EMB

### *Rapportage*

<b>Bevoegdheden</b>	<b>Beschrijving</b>	<b>Budget</b>
<b>Onderwijs</b>	Sinds 1 oktober 2015 is het netwerk van islamexperten opgericht om een tegendiscours op gang te brengen. Door middel van een netwerk van ervaren islamexperten die een grondige kennis hebben van de islamitische theologie en eveneens vertrouwd zijn met de leefwereld van de jongeren, wordt duiding gegeven over de islam en de islamitische normen en waarden aan jongeren, klasgroepen en eerstelijnswerkers. Deze laatsten zouden daardoor met meer zelfvertrouwen in gesprek kunnen gaan met moslimleerlingen of een gezamenlijk gesprek met een jongere of zijn ouders plannen. Het netwerk kan op vraag van scholen, preventief ingeschakeld worden door klasgesprekken te begeleiden en de leerlingen door middel van de dialoog kennis te laten maken met elkaars levensovertuiging. Ook kunnen zij curatief ingeschakeld worden wanneer eerstelijnswerkers signalen hebben ontvangen van leerlingen die mogelijk zouden radicaliseren, een school geconfronteerd wordt met een teruggekeerde Syriëstrijder,... In overleg met de vraagsteller wordt er met andere woorden steeds op maat gezocht naar een gepast antwoord. Tijdens deze interventies worden vormingsmomenten voorzien voor zowel leerlingen, klasgroepen, eerstelijnswerkers (leerkrachten, CLB-medewerkers en time-outorganisaties) als ouders (voor zover dit op vraag is van de school). Dit aanbod is gratis voor scholen, CLB-medewerkers en time-outprojectbegeleiders.	<b>137.000 euro (2018)</b>

Om een blijvende optimale werking van het netwerk te verzekeren en de planlast voor de coördinator te verminderen werd een bijkomende administratieve kracht aangesteld vanaf 31 september 2016.

Sinds de opstart van het netwerk islamexperten zijn er in totaal 716 aanvragen binnengekomen (125 aanvragen in 2015,

232 aanvragen in 2016 en 221 aanvragen in 2017 - 138 aanvragen in 2018- stand van zaken op 26/10/2018).

Er werden in het jaar 2017 flyers en affiches gedrukt van het netwerk. Deze werden naast de klassieke onderwijskanalen ook o.a. verspreid via de lokale besturen, OCMW's, politiediensten, integratiediensten. Ook werd er verder werk gemaakt van een website en werd er door Klasse een reportage gemaakt "in de hielen van een islamexpert" die via de verschillende nieuwsbrieven en reguliere kanalen werd verspreid. In het najaar van 2018 werden er nieuwe en geactualiseerde flyers van het netwerk verspreid.

In mei 2018 werd vanuit het netwerk Islamexperten samen met de inspectie Islam ook een verplichte studiedag 'Verzoening tussen geloof een wetenschap: werkelijkheid of illusie?' georganiseerd voor alle leerkrachten Islam van het secundair onderwijs en buitengewoon secundair onderwijs. Er werden 3 studiedagen georganiseerd, opgedeeld per regio:

- leerkrachten van Limburg, Brussel en Vlaams-Brabant op 3 mei 2018
- leerkrachten van Antwerpen op 8 mei 2018
- leerkrachten van Oost- en West-Vlaanderen op 24 mei 2018

De studiedag behandelde volgende onderwerpen: doelstelling van de Shari'a, geloof en wetenschap: evolutietheorie, hoe omgaan met de diversiteit in seksuele geaardheid, lijden en overlijden in de islam: euthanasie, abortus en organentransplantatie.

In november en december 2018 worden 3 studiedagen telkens per regio georganiseerd voor de leerkrachten islam van het basisonderwijs en buitengewoonbasisonderwijs:

- 12 november 2018: provincie Antwerpen
- 26 november 2018: provincie Oost-Vlaanderen en West-Vlaanderen
- 11 december 2018: leerkrachten provincie Limburg, Vlaams-Brabant en Brussel

Deze studiedagen gaan over concrete vragen die leven bij islamleerkrachten.

In het voorjaar 2019 zal deze studiedag herhaald worden voor de leerkrachten uit het secundair onderwijs

Er wordt ook ingezet op bijscholing van de coördinator en de vrijwilligers. Overzicht alle gevolgde vormingen:

- Visie islam in het onderwijs door Khalid Benhaddou
- Intervisie op radicalisering door Jessika Soors
- Radicalisering door Emilie Le Roi
- Polarisatiemanagement door Bart Brandsma
- Ontmoeting tussen de islam en katholieke dialoogschool door Chris Wyns

- Verbinding maken in de interlevensbeschouwelijke dialoog door Marijke Cornelis
- Coppra-opleiding
- inhoudelijke opleiding islamitische stelregels (deel1) door Khalid Benhaddou
- Bovendien volgt Khalid Benhaddou momenteel de opleiding train the trainer van Bart Brandsma.

<b>Actie 5.5</b>	Verlenging en uitbreiding van het project 'Connect'. Het project heeft als doel om heel snel expertise in te zetten in die scholen in Vlaanderen en Brussel waar een concentratie van jongeren met extreem risicogedrag de draagkracht en de veerkracht van het leerkrachtenteam en de scholen te boven gaat.
<b>Status actie</b>	Lopende
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Onderwijs
<b>Beleidsdomeinen</b>	OV
<b>Andere betrokkenen</b>	Arktos

### Rapportage

Bevoegdheden	Beschrijving	Budget
Onderwijs	<p>Van 1 januari 2015 tot 30 juni 2016 ontving Arktos middelen voor het project 'CONNECT'. Het project werd positief geëvalueerd door de stuurgroep en werd verlengd en uitgebreid voor het schooljaar 2016-2017 (1 oktober 2016 tot 31 augustus 2017), het schooljaar 2017-2018 (1 september 2017 tot 31 augustus 2018) en het schooljaar 2018-2019 (1 september 2018 tot 31 augustus 2018).</p> <p>Het project CONNECT heeft als doel om heel snel expertise in te zetten in die scholen in Vlaanderen en Brussel waar een concentratie van jongeren met extreem risicogedrag de draagkracht en de veerkracht van het leerkrachtenteam en de scholen overstijgt.</p> <p>Gedurende het schooljaar 2017-2018 zijn 38 scholen en 1 scholengemeenschap ondersteund door CONNECT. Vijf scholen behoren tot het OVSG, 18 scholen tot het GO!, 13 scholen en de scholengemeenschap tot het KOV en twee scholen tot het POV. In de provincie Antwerpen worden 13 scholen ondersteund, in de provincie Limburg 6 scholen, in de provincie Oost-Vlaanderen 5 scholen, in de provincie Vlaams Brabant 10 scholen en één scholengemeenschap, in de provincie West-Vlaanderen 3 scholen en in Brussel 1 school.</p> <p>Voor het schooljaar 2018-2019 zijn er 42 aanmeldingen gebeurd. Er is een stijging van het aantal aanvragen vanuit het basisonderwijs.</p>	<p>100.000 euro (eerste periode)</p> <p>190.000 euro (tweede periode)</p> <p>190.000 euro (derde periode),</p> <p>190.000 euro (vierde periode)</p>

<b>Actie 5.6</b>	Via projecten inzetten op een preventief aanbod dat zich specifiek richt tot doelgroepen voor wie de drempel naar de reguliere diensten vaak nog te hoog ligt.
<b>Status actie</b>	Lopende
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Onderwijs
<b>Beleidsdomeinen</b>	OV

### *Rapportage*

<b>Bevoegdheden</b>	<b>Beschrijving</b>	<b>Budget</b>
Onderwijs	<p>Er werd een oproep gelanceerd over projecten om de positie van kwetsbare jongeren te versterken, een positieve schoolloopbaan te bevorderen en schooluitval, jeugdcriminaliteit en radicalisering te voorkomen. Onderstaande organisaties konden van start gaan op 16 april 2018:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>vzw Platform Allochtone Jeugdwerkingen - Antwerpen ( 30.000 euro) - project 'Swap Point'. Met dit project krijgen kwetsbare leerlingen en studenten letterlijk een ruimte waar ze terecht kunnen voor studiebegeleiding, huiswerkbegeleiding, workshops en advies op maat van hun leernoden. Studenten worden ingeschakeld om de leerlingen te begeleiden. Het hebben van een ruimte waar jongeren rustig kunnen studeren is niet voor alle leerlingen evident. Vrijwilligers nemen deel aan dit project. Er worden ook activiteiten georganiseerd met rolmodellen of er worden motivatiesprekers uitgenodigd om hun onderwijs en loopbaanparcours te delen met leerlingen en studenten.</li> <li>Karel de Grote Hogeschool – Antwerpen (17.242 euro) - project 'Kies Hoger'. Een project waar men de instroom van scholieren met migratieachtergrond in het hoger onderwijs wil ondersteunen door de versterking van de studiekeuze tijdens het (voor)laatste jaar secundair onderwijs. De doelgroep bestaat uit Antwerpse jongeren in de derde graad van het secundair onderwijs en hun studiekeuzebegeleiders. Via workshops zullen jongeren ondersteuning krijgen in het ontdekken van hun talenten en het maken van de juiste studiekeuze. Dit aanbod is er voor elke leerling van de klas. De leerlingen met een migratieachtergrond worden met andere woorden in de klasgroep gehouden.</li> <li>Gent (25.000 euro) - burgerproject 'Uilenspel'. Deze vzw ondersteunt kinderen uit de derde kleuterklas en het eerste en tweede leerjaar bij schoolse taken om zo later verlies van motivatie en schooluitval te voorkomen. Vrijwilligers gaan tijdens het schooljaar minstens één keer per week langs bij het gezin en de kinderen om hen te begeleiden bij hun taken. Ouders krijgen ook ondersteuning bij het oudercontact of een bezoek aan de bibliotheek. Met dit project wil Uilenspiegel haar werking uitbreiden naar nieuwe buurten in Gent en de werking professionaliseren door de uitbouw van een coaching traject voor nieuwe vrijwilligers. Het is een mooi voorbeeld van een veelbelovend burgerinitiatief. Het zijn mensen uit de</li> </ol>	<b>95.242 euro</b>

buurt die die huiswerkbegeleiding als vrijwilliger op zich nemen. Op die manier wordt ook aan het samenleven in de buurt gewerkt.

4. vzw 1001 Schakels – Vilvoorde (20.000 euro). 1001 Schakels begeleidt jongeren in groep en individueel voor verschillende schoolvakken. In het licht van het groot aantal vertrekkers naar Syrië vanuit Vilvoorde hebben een aantal moeders het initiatief genomen om huiswerkbegeleiding op te starten om kwetsbare jongeren te versterken en weerbaarder te maken. Naast huiswerkbegeleiding worden er lezingen georganiseerd waar jongeren zelf het woord nemen en er staat een jongerencoach ter beschikking van jongeren die schoolmoe zijn, problemen hebben op school of om een andere reden niet goed presteren. Met de middelen kan het aanbod voor alle jongeren verzekerd worden en kan de werking van coaching en huiswerkbegeleiding verder geprofessionaliseerd worden. Positief is dat ouders in dit hele traject worden betrokken.

5. Athena Drie Hofsteden – Kortrijk (3000 euro) - project 'Talenten en Beroepen'. Dit project is bedoeld voor anderstalige nieuwkomers tussen 12 en 18 jaar. Via wekelijkse workshops maken leerlingen kennis met een lokaal bedrijf uit de buurt en leren zo ontdekken waar hun talenten liggen. Hun leerkansen worden verhoogd en er gaat aandacht naar de juiste studiekeuze. Het betrekken van de buurt en de vervolgschoolcoaches is een belangrijk pluspunt en bevordert de integratie.



<b>Actie 5.7</b>	Lanceren van een oproep om projecten te ondersteunen die inzetten op polarisatiemanagement en bij uitbreiding weerbaarheidstraining, herstelgericht werken, omgaan met conflicten.
<b>Status actie</b>	Lopende
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Onderwijs
<b>Beleidsdomeinen</b>	OV

### Rapportage

Bevoegdheden	Beschrijving	Budget
Onderwijs	<p>Deze oproep betrof subsidies voor de preventie van polarisering op school en het managen van moeilijke gesprekken en klassituaties. De geselecteerde projecten konden van start gaan op 16 april 2018.</p> <p>1. Erasmus+ - Brussel (77.000 euro) - project 'Verbindende dialoog in de klas'. Democratische Dialoog is een project binnen het Kenniscentrum Urban Coaching &amp; Education van de hogeschool Erasmus in Brussel. De hogeschool werkt rond culturele verschillen op school en de grootstedelijke uitdagingen. Het doel is om docenten en studenten binnen de lerarenopleiding en leraren op school op te leiden tot dialoogcoaches die met polarisering kunnen omgaan. De ambitie is om een trainingsproject op te zetten voor docenten, een leerlijn te ontwikkelen binnen alle lerarenopleidingen en een online toolkit te maken.</p> <p>2. AIF+ - Genk (12.000 euro) - project 'Mind Changers'. Deze organisatie organiseerde tijdens de zomermaanden van 2017 het project Caravan Refugee waarbij vluchtelingen in contact werden gebracht met bezoekers van zomermarkten en evenementen. In het verlengde hiervan werden dialoogmomenten georganiseerd waarbij vluchtelingen aan een groep mensen hun verhaal vertelden en in dialoog gingen. Om dit project uit te werken wil men nu inzetten op de organisatie van dergelijke dialoogmomenten binnen onderwijs om te komen tot een positieve beeldvorming rond vluchtelingen. Daarnaast is er een tastbaar resultaat in de vorm van een verhalenboek waarin verhalen van vluchtelingen en vrijwilligers worden meegenomen. Dat verhalenboek kan ondersteunend materiaal zijn voor leraren die verder rond dit thema aan de slag willen gaan. Positief is ook de samenwerking met Vluchtelingenwerk Vlaanderen dat vluchtelingen coacht om toelichtingen te geven.</p> <p>3. Spoor Brugge – Brugge (19.000 euro) - project 'Herstelcirkels'. In het najaar 2017 hebben zich enkele gewelddadige incidenten voorgedaan met jongeren uit de stationsbuurt in Brugge. Om tegemoet te komen aan de vraag naar schoolondersteuning om met dit soort conflicten om te gaan zal Spoor Brugge 50 leraren uit het secundair onderwijs opleiden om om te gaan met polarisering en het managen van moeilijke gesprekken en klassituaties. De leraren kunnen hun opgedane kennis daarna doorgeven aan</p>	108.000 euro

collega's. De stad Brugge zorgt voor ondersteuning vanuit de dienst preventie.

<b>Actie 5.8</b>	Bieden van ondersteuning in het kader van traumabegeleiding, o.a. via Solentra aan hulpverleners, zowel bij assessment als binnen hulpverleningstraject.
<b>Status actie</b>	Lopende
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Welzijn
<b>Beleidsdomeinen</b>	WVG
<b>Andere betrokkenen</b>	Solentra

### Rapportage

Bevoegdheden	Beschrijving	Budget
Onderwijs	<p>De asielcrisis stelt ook de CLB's voor nieuwe uitdagingen door een verhoogde instroom van asielkinderen en anderstalige nieuwkomers met specifieke problematieken en begeleidingsbehoeften (taal, trauma etc. ). In december 2016 werd er binnen de Vlaamse Regering een akkoord bereikt rond extra financiering voor de CLB's in dit kader. Meer bepaald werden er middelen vrijgemaakt voor de aanstelling van 1 voltijdse traumapsycholoog per provincie, behalve voor Antwerpen, waar er twee werden voorzien.</p> <p>De hoofdpdracht bestaat er in om bestaande CLB-medewerkers en leerkrachten netoverstijgend te ondersteunen en versterken in de omgang met (mogelijk) trauma bij asielkinderen. Er dient vooral gewerkt te worden aan kennisopbouw en professionalisering rond trauma bij asielkinderen zodat de school en het CLB deze taak verder kunnen blijven uitvoeren, ook na afloop van de extra middelen.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Kennisoverdracht trauma, omgang met trauma, detectie en herkennen trauma.</li> <li>• Afstemmen onderwijsnoden.</li> <li>• Het opbouwen van een netwerk rond trauma en het opnemen van de draaischijffunctie van CLB.</li> </ul> <p>Het is niet de bedoeling dat deze traumapsychologen instaan voor de individuele (therapeutische) begeleiding van deze leerlingen. Als er een vraag komt naar een CLB is het de bedoeling dat dit CLB ondersteund wordt in de verdere afhandeling en het tegemoet komen aan de onderwijsbehoeften. Scholen en leerkrachten worden ondersteund in het omgaan met trauma in de klas en in het opnemen van hun rol binnen de leerlingenbegeleiding op niveau 0 en 1 van het zorgcontinuüm.</p> <p>Het project werd inmiddels verlengd tot 31 januari 2019. Hiervoor wordt 504.000 euro (of 7 VTE's) voorzien.</p> <p>Op 14 juni 2017, 24 oktober 2017 en 5 maart 2018 vond een stuurgroep plaats.</p> <p>De traumapsychologen zetten in op:</p>	504.000 euro

- het ondersteunen van CLB-medewerkers en scholen via de bekendmaking van hun aanbod, sensibiliserende acties rond de noden van asielkinderen, trauma en het belang van aandacht hiervoor en het verzorgen van een consultfunctie en coaching voor CLB;
- het versterken van CLB-medewerkers en scholen in het omgaan met vluchtelingen en specifieke begeleidingsbehoeften. In het najaar 2017 wordt er voorzien in het vormen van (ankerfiguren) CLB (en eventueel OKAN-teams) rond vluchtelingen, cultuursensitief werken en trauma. In 2018 wordt dit vormingsaanbod uitgebreid met een aanbod specifiek gericht op scholen, wordt de training van de CLB-ankerfiguren verder uitgediept en wordt er voor intervisie en supervisie gezorgd.
- Relevant en ondersteunend materiaal wordt verzameld en ter beschikking gesteld. De volgende materialen werden ontwikkeld: ondersteuningsfiches voor scholen rond onderwijsbehoeften, een gespreksleiddraad voor CLB medewerkers en e-learning module rond trauma voor onderwijsprofessionals (<https://www.augeo.nl/belgie>). De syllabus en ondersteuningsfiches worden ter beschikking gesteld na het volgen van de vorming
- het uitbouwen van de draaischijffunctie van CLB rond de problematiek door het in kaart brengen van regionale partners en te zorgen voor samenwerking en afstemming.

De traumapsychologen volgden zelf een vierdaagse vorming bij Solentra vzw.

## Welzijn

Solentra is één van de partners voor het uitwerken van een passend assessment en verder hulpverleningsaanbod. Meer specifiek is Solentra partner bij terugkerende minderjarigen. Het opzet is om zo snel als mogelijk een traject op maat uit te werken voor terugkerende minderjarigen. Hierbij is het belangrijk om zo vroeg mogelijk te kunnen inschatten of hier ook trauma begeleiding moet aan gekoppeld worden (assessment). In 2019 wordt de samenwerking met Solentra verder gecontinueerd binnen het agentschap Jongerenwelzijn in functie van een cultuursensitieve outreachfunctie vanuit de gespecialiseerde geestelijke gezondheid.

**187.000  
euro**

<b>Actie 5.9</b>	Aanbieden van speciale tewerkstellingstrajecten aan geradicaliseerde en kwetsbare jongeren. De methodiek die VDAB hanteert om werkzoekenden zo snel en duurzaam mogelijk naar werk toe te leiden is gebaseerd op het zelfredzaam maken van de werkzoekende via een maatgerichte aanpak met inzet van de gepaste methodieken (het bepalen van een jobdoelwit, versterken van sollicitatievaardigheden, opstellen van een goed cv, versterken van arbeidsmarktcompetenties, aanscherpen technische competenties,...) om de werkzoekende zo snel en duurzaam mogelijk aan het werk te krijgen. In het kader van deze maatgerichte aanpak wordt extra aandacht besteed aan radicaliserende jongeren (preventief) en voormalige FTF (curatief). De VDAB-bemiddelaars werden gevormd om alert te zijn voor tekenen van radicalisering.
<b>Status actie</b>	Lopende
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Werk
<b>Beleidsdomeinen</b>	WSE

### *Rapportage*

<b>Bevoegdheden</b>	<b>Beschrijving</b>	<b>Budget</b>
<b>Werk</b>	<p>VDAB voorziet in speciale tewerkstellingstrajecten voor kwetsbare en geradicaliseerde jongeren. De methodiek die VDAB hanteert om werkzoekenden zo snel en duurzaam mogelijk naar werk toe te leiden is gebaseerd op het zelfredzaam maken van de werkzoekende via een maatgerichte aanpak met inzet van de gepaste methodieken (het bepalen van een jobdoelwit, versterken van sollicitatievaardigheden, opstellen van een goed cv, versterken van arbeidsmarktcompetenties, aanscherpen technische competenties,...) om de werkzoekende zo snel en duurzaam mogelijk aan het werk te krijgen.</p> <p>In het kader van deze maatgerichte aanpak wordt extra aandacht besteed aan radicaliserende jongeren. De VDAB-bemiddelaars werden gevormd om alert te zijn voor tekenen van radicalisering, in samenwerking met partners kan de bemiddeling hier gericht mee omgaan.</p> <p>Omwille van de privacy registreert VDAB echter geen klanten die mogelijk geradicaliseerd zijn. Maar door onze maatgerichte aanpak bereiken we ze echter wel. Specifiek cijfermateriaal inzake aantallen begeleidingen is niet voorhanden.</p>	

<b>Actie 5.10</b>	Oprichting van een werkgroep Brussel/Vlaamse Rand om de noden in kaart te brengen, info uit te wisselen en te komen tot een aanbod voor jongeren uit Brussel en de Vlaamse Rand.
<b>Status actie</b>	Lopende
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Onderwijs Minister van Welzijn Minister van Jeugd, Media en Brussel Minister van Vlaamse Rand
<b>Beleidsdomeinen</b>	KB OV WVG CJM
<b>Andere betrokkenen</b>	VGC

### *Rapportage*

<b>Bevoegdheden</b>	<b>Beschrijving</b>	<b>Budget</b>
Onderwijs Jeugd	Deze werkgroep kwam samen op 18 januari 2018, 2 maart 2018 en 19 april 2018, 19 juni 2018, 24 september 2018 en 24 oktober 2018. Er wordt over de sectoren heen bekeken wat de specifieke situatie is in de Brusselse regio om in kaart te brengen wat de noden zijn en in hoeverre er kan worden samengewerkt. Departement onderwijs en vorming, departement CJM, Sport Vlaanderen, de VGC en het Brussels Gewest werden hiervoor betrokken. Momenteel wordt er werk gemaakt van een sociale kaart. Het is de bedoeling dat deze uiteindelijk leidt tot een draaiboek specifiek voor Brussel. Het is de ambitie om hier in het voorjaar van 2019 mee te landen.	

## Organiseren van een persoonsgerichte aanpak

### 6. Begeleiding van geradicaliseerde personen

**Actie 6.1** Ondersteuning van gemeenten en socio-preventieve actoren in het kader van de begeleiding van geradicaliseerde personen, onder meer via disengagementstrajecten, en, hierbij aansluitend, de uitbouw van LIVC's. De aanpak wordt via het Platform afgestemd.

Een disengagementstraject dat sociale re-integratie beoogt, is een traject op maat van een individu in de aanpak van gewelddadig extremisme dat ingrijpt op meerdere levensdomeinen en werkzame factoren. Binnen een dergelijk traject zijn de facto meerdere actoren betrokken. De begeleiding omvat zowel veiligheids- als socio-preventieve begeleidingsaspecten binnen een lange termijnperspectief en waarin de continuïteit van de opvolging wordt verzekerd. Gelet op het belang van de sociale context vindt het traject ook aansluiting bij de lokale realiteit van het individu en kan het steunen op de lokale partners.

Bij het opbouwen van het traject worden minstens volgende levensdomeinen onderzocht: psychosociale begeleiding, opleiding en tewerkstelling, trauma- of gespecialiseerde geestelijke gezondheidszorg, waaronder ook de verslavingszorg, betrokkenheid en begeleiding van de sociale context en het betrekken van personen die een alternatief discours aan het gedachtengoed van gewelddadig extremisme kunnen bieden, zoals personen met een religieuze autoriteit en andere steunfiguren. Bij het uittekenen van een dergelijk traject, kan onder meer een beroep gedaan worden op het aanbod dat is opgenomen onder actie 5.

#### Concrete initiatieven:

- aanbieden van handvatten eerstelijns werkers rond terugkerende FTF, hun families en kinderen;
- meewerken aan het initiatief van de federale overheid om een geïntegreerde en sluitende handleiding over LIVC's te ontwikkelen, waarbij ook het luik 'disengagementstrajecten' wordt meegenomen, en met vanuit de Vlaamse overheid aandacht voor de deelname van de Vlaamse socio-preventieve actoren;
- organiseren van vormingen/studiedagen;
- verspreiding en bekendmaking van goede praktijken (bv. Radix-tool); informatieverspreiding over beroepsgeheim/ambtsgeheim binnen de betrokken sectoren.

<b>Status actie</b>	Lopende
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Binnenlands Bestuur, Stedenbeleid, Integratie en Inburgering Minister van Onderwijs Minister van Welzijn Minister van Jeugd en Media Minister van Werk
<b>Beleidsdomeinen</b>	KB (coördinatie) OV WVG CJM WSE
<b>Andere betrokkenen</b>	VVSG, OCAD

Bevoegdheden	Beschrijving	Budget
Binnenlands Bestuur	<p>De federale omzendbrief met betrekking tot de aanpak van de Foreign Terrorist Fighters van 21 augustus 2015 spoorde de steden en gemeenten aan om een Lokale Integrale Veiligheidscel (LIVC) op te richten. De LIVC is het platform waar op lokaal niveau professionals uit de sociale preventiediensten, de administratie en maatschappelijke actoren casuoverleg organiseren over radicalisering. De organisatie van de LIVC valt onder de bevoegdheid van de burgemeester.</p> <p>Op basis van verschillende bevestigingen, onder andere door de VVSG, monitort de FOD Binnenlandse Zaken het aantal LIVC's. Gemeenten die nog geen LIVC hebben, werden door de Vlaamse overheid aangeschreven met de vraag hier zo snel mogelijk werk van te maken. Hierbij werd verwezen naar het ondersteuningsaanbod vanuit de Vlaamse overheid.</p> <p>Op 30 juli 2018 werd de wet tot oprichting van lokale integrale veiligheidscellen inzake radicalisme, extremisme en terrorisme goedgekeurd. De wet beoogt de oprichting van een LIVC in elke gemeente en bepaalt het minimale kader voor de werking van de LIVC's.</p> <p>Voor de goede werking is echter ook de deelname van vertegenwoordigers van diensten die onder de bevoegdheid van de gewesten en gemeenschappen vallen wenselijk. Momenteel wordt hiervoor gewerkt aan een samenwerkingsakkoord, dat aanvullend op de federale wet, de concrete modaliteiten hieromtrent moet regelen.</p> <p>Daarnaast werkte de Vlaamse overheid mee aan een nieuwe handleiding voor de lokale besturen met betrekking tot de LIVC's. Deze handleiding gaat als bijlage bij de geactualiseerde federale omzendbrief van de Minister van Veiligheid en Binnenlandse Zaken en de Minister van Justitie betreffende de informatiuitwisseling rond en de opvolging van terrorist fighters en haatpropagandisten.</p> <p>Voorts heeft de VVSG de pocket "Hoe een Lokale Integrale Veiligheidscel uitbouwen?" opgemaakt om (nieuwe) mandatarissen te informeren en te informeren en te sensibiliseren (<a href="https://www.politeia.be/nl-be/book/hoe-een-lokale-integrale-veiligheidscel-uitbouwen/16430.htm">https://www.politeia.be/nl-be/book/hoe-een-lokale-integrale-veiligheidscel-uitbouwen/16430.htm</a>). De begrippen en overlegstructuren die in deze pocket worden gehanteerd zijn afgestemd op de eerder vermelde handleiding.</p> <p>Tot slot wordt ook ingezet op de actieve verspreiding van de Radix Tool die door de stad Antwerpen werd ontwikkeld. Deze tool, die kan dienen als leidraad voor de bespreking van cases</p>	



in het LIVC, werd in een eerste fase getest binnen de stad Antwerpen zelf. Gelijktijdig werd op Vlaams niveau een juridisch kader uitgewerkt voor het gebruik en de verspreiding van deze tool en werd de effectieve aanpak van de verspreiding voorbereid. Er werden reeds twee verkennende toelichtingsmomenten georganiseerd, enerzijds voor de lokale besturen en anderzijds voor de socio-preventieve actoren. Vervolgens werden op 16 en 18 oktober 2017 testvormingen georganiseerd, enerzijds in Maasmechelen i.s.m. Tongeren en Lanaken en anderzijds in Genk i.s.m. Maaseik en Houthalen-Helchteren. Op basis van deze twee testdagen werden de vormingen bijgestuurd, om dan vanaf begin december 2017 verder te worden uitgerold in de andere regio's. In de eerste plaats werd de vraag gesteld aan gemeenten die vertegenwoordigd zijn in de werkgroep van de VVSG, in een volgende fase werden ook gemeenten die niet vertegenwoordigd zijn, maar die wel een LIVC hebben, geïnformeerd. Lokale besturen kunnen zich ook zelf aanmelden om deel te nemen aan deze vormingen.

Er werden in de periode december 2017 tot en met april 2018 nog 8 vormingsdagen georganiseerd. Volgende gemeenten waren hierbij betrokken:

- Hoogstraten
- Antwerpen
- Gent
- Roeselare – Hooglede – Izegem
- Vilvoorde
- Schoten – Essen – Wijnegem
- Sint-Niklaas – Aalst – Maaseik – Dilsen-Stokkem – Zele – Dendermonde – Lokeren
- Hemiksem - Boom

Daarnaast werd tevens een open vormingsdag georganiseerd in Brussel.

Er werden in totaal ongeveer 200 deelnemers bereikt waarbij naast de vertegenwoordigers van de gemeente zelf volgende actoren waren betrokken: onderwijs, politie, CLB, CAW, OCMW, VDAB, justitiehuisen, jeugdwerkers en welzijnswerkers. De evaluaties waren positief.

Gemeenten konden tot juli 2018 een vorming aanvragen. Er kwamen geen aanvragen meer binnen.

Op 18 oktober 2018 werd een terugkoppelingsmoment georganiseerd voor de lokale besturen. Zowel de tool als de vorming hierover werden als zinvol ervaren. De gemeenten die op het terugkoppelingsmoment aanwezig waren gebruikten hem vooral als een gespreksleidraad.

Momenteel zijn er vanuit het OCAD plannen om de Radix Tool te vertalen naar het Frans en ter verspreiding aan te bieden aan de andere regio's.

## Welzijn

Het eindverslag van het project 'preventie van radicalisering in Vilvoorde', uitgevoerd door vzw De Cocon, werd in het voorjaar 2017 afgewerkt. De projectovereenkomst liep tot 31 maart 2017. De resultaten uit hun eindrapport wijzen op het belang van een bredere multi agency aanpak. Deze resultaten, die in de lijn liggen van de aanbeveling van het Radicalisation Awareness Network, worden momenteel gebundeld in zowel de aanbevelingen vanuit het VVSG voor het installeren van LVC's, als in een draaiboek voor alle partners, werkzaam binnen Jongerenwelzijn. Dit draaiboek staat op de website van Jongerenwelzijn, en werd digitaal verspreid naar alle partners binnen het jeugdhulpverleningsaanbod. Het draaiboek 'radicalisering' ondersteunt hulpverleners in het omgaan met signalen van radicalisering. Binnen Jongerenwelzijn zal er voor elke terugkerende minderjarige uit conflictgebied, en voor minderjarigen waarbij er sprake is van een complexe radicaliseringsproblematiek, een ronde tafel kunnen georganiseerd worden, waarbij experts op vlak van trauma, theologische kennis en diversiteit de consulent kunnen adviseren in het uitwerken van een aanbod op maat. Hierbij wordt ook rekening gehouden met het verbinden van dit traject met de lokale aanpak.

## Jeugd

**Zie rapportage 2.1** i.v.m. het sectoroverleg. Hier worden goede praktijken uitgewisseld en bekendgemaakt. Informatie over de huidige stand van zaken rond deontologie in het jeugdwerk wordt ook via deze weg besproken. De Ambrassade faciliteert een traject met de jeugdwerksector om na te denken over gezamenlijke deontologische principes. Dit traject wordt nog steeds opgevolgd en hier wordt ook de brug naar integriteit gemaakt.

<b>Actie 6.2</b>	Versterken van de hulp- en dienstverlening in de gevangenissen met twee consultants, gespecialiseerd in de problematiek. Zij bieden ondersteuning naar de hulp- en dienstverleners, brengen expertise in, bouwen mee aan het beleid en zijn inzetbaar om disengagementstrajecten, zoals omschreven in actie 6.1, op te nemen.
<b>Status actie</b>	Lopende
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Wonen en Inburgering en Integratie Minister van Onderwijs Minister van Welzijn Minister van Cultuur Minister van Werk en Sport
<b>Beleidsdomeinen</b>	WVG (coördinatie) WSE OV CJM KB

### Rapportage

Bevoegdheden	Beschrijving	Budget
Welzijn	<p>In oktober en november 2016 werden ter ondersteuning van de hulp- en dienstverlening aan gedetineerden twee consultants aangeworven in het kader van de aanpak van radicalisering in de gevangenis. Hun opdracht is driedelig.</p> <p>1. Individuele begeleidingstrajecten</p> <p>Supplementair aan en in overleg met de trajectbegeleiding van het justitieel welzijnswerk en de andere hulp- en dienstverlening in de gevangenis, werken de consultants individuele begeleidingstrajecten uit. In overleg met DG EPI werd beslist om te starten in Hasselt waar de aparte vleugel voor Vlaanderen (D-Rad:Ex) zich bevindt en al deze gedetineerden pro-actief te benaderen. Bijgevolg ligt het zwaartepunt van het aantal lopende begeleidingen in Hasselt. In een tweede fase is er uitgebreid naar de 'satellietgevangenissen' (Brugge en Gent) waarbij een opening wordt gelaten om dringende vragen (bv. wegens jonge leeftijd, op vraag van cliënt zelf) uit andere gevangenissen op te nemen, indien mogelijk. De twee consultants zijn inmiddels actief in 7 gevangenissen (Hasselt, Antwerpen, Dendermonde, Brugge, Beveren, Oudenaarde en Gent). Voordien hebben zij ook begeleidingen opgenomen in Tongeren.</p> <p>De consultants betrekken zoveel mogelijk de reguliere diensten in de gevangenis (trajectbegeleiders van Justitieel Welzijnswerk, psychologen van CGG, de onderwijscoördinator, VDAB, de moslimconsulent) waarbij iedereen vanuit zijn eigen kracht en deskundigheid aspecten van het traject opneemt.</p> <p>In Hasselt, Beveren, Gent en Brugge nemen de consultants deel aan een structureel lokaal casusoverleg met de justitiepartners. In de loop van het najaar wordt op initiatief van de lokale directie ook een lokaal casusoverleg in Antwerpen, Oudenaarde, Dendermonde, Turnhout en Leuven Hulp opgestart. Hierop is steeds een vertegenwoordiger van de Vlaamse Gemeenschap aanwezig. De werkafspraken zijn vastgelegd met de CAW's.</p>	

Hoewel de gedetineerden die door justitie worden opgevolgd in het kader van radicalisering, ondertussen reeds een aanbod kregen vanuit de hulp- en dienstverlening, willen we er over waken dat iedereen proactief en aanklampend een individueel aanbod krijgt. De werkafspraken zullen per gevangenis worden opgevolgd.

De consultants volgen de personen die ze in de gevangenis in begeleiding hadden, nog een tijdje op na detentie tot de begeleiding kan worden overgedragen aan externe partners. Hierbij is er overleg met de betrokken justitie-assistent, externe partners en het LIVC.

Er werd beslist om nog twee extra consultants aan te trekken om de begeleiding van gedetineerden in het kader van deze thematiek op te nemen. Hiervoor krijgt CAW Oost-Vlaanderen, als referentie CAW, een subsidie toegekend met oog op de continuïteit van het initiatief. Op 1 oktober 2018 ging al een eerste extra persoon aan de slag. De procedure voor aanwerving van een tweede persoon loopt. Omwille van het specifiek profiel en het aanbod op de arbeidsmarkt bespreken we met het referentie-CAW bijkomende acties inzake een snelle, actieve rekruteringspolitiek.

De keuze voor het inbedden van deze begeleidingstrajecten in de werking van het CAW is de logische aanvulling bij de begeleidingstaak die door de trajectbegeleiders van het CAW Justitieel Welzijnswerk wordt opgenomen. Deze trajectbegeleiding heeft immers tot doel om personen toe te leiden naar diensten en voorzieningen in alle levensdomeinen: wonen, werk, vrije tijd, ...

Tegelijkertijd zorgt deze inbedding voor een bredere terugvalbasis, vanuit het algemene medewerkersbeleid onder meer in het kader van de ondersteuning van medewerkers. Ook het deel uitmaken van een groter team is een voordeel omdat daardoor meer continuïteit in de opdracht kan gegarandeerd worden. Ten slotte scheppen we op deze manier de randvoorwaarden om de alertheid naar en het omgaan met radicalisering en het ontwikkelen van de nodige competenties voor deze opdracht bij alle medewerkers van het Justitieel Welzijnswerk.

Het Besluit Vlaamse Regering in het kader van het Algemeen Welzijnswerk schept een kader voor de uniforme aansturing en coördinatie van de hulpverlening aan een specifieke doelgroep op operationeel en inhoudelijk vlak voor verschillende centra algemeen welzijnswerk in het Nederlandse taalgebied en het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad (i.c. referentie CAW). In het Ministerieel Besluit dat deze opdrachten bepaalt, wordt de opdracht voor het opbouwen van expertise en het realiseren van specifieke trajecten in het kader van radicalisering expliciet mee opgenomen, zodat dit kan opgebouwd worden binnen een specifiek, recurrent financieringskader. Op die manier worden ook de ondersteuningstaken, verder vermeld onder punt 2. mee opgebouwd vanuit dit referentie CAW.

2. Ondersteuning bieden aan de beleidscoördinatoren en de hulp- en dienstverleners in de gevangenis in het omgaan met de thematiek van radicalisering.

Naast het zelf opstarten van individuele begeleidingstrajecten, ondersteunen de consultants ook de beleidscoördinatoren en de hulp- en dienstverleners in de gevangenis bij vragen rond de thematiek van radicalisering. Ondersteuning werd gegeven door middel van telefonisch consult in het kader van individuele begeleidingen, intervisies, vormingen (zie ook actie 8.2), ondersteuning rond preventief aanbod in de gevangenis en rond cultuursensitief werken, deelname aan beleidsteams in de gevangenissen, interessante lectuur voor de bib, enzovoort. Door het werk op het terrein van de consultants is er ook in de dagelijkse werking regelmatig contact met de samenwerkende partners en gebeurt tweedelijnsondersteuning daardoor ook in informele contacten of tijdens overlegmomenten zonder dat er een formele vraag binnenkomt

Op 19 juni 2018 en 19 september 2018 werden twee bijeenkomsten van de Gemengde Commissie gewijd aan het thema radicalisering. Een werkgroep binnen de Commissie werd opgericht om een aantal thema's verder vast te pakken. De consultants spelen hierin een actieve rol ter ondersteuning van de leden van de Gemengde Commissie.

3. Beleid adviseren rond de aanpak van radicalisering in de gevangenis.

Een laatste luik van het werk van de consultants, behelst het beleidsmatig werk en kan gezien worden als een tweedelijnsfunctie. De consultants hebben het voorbije werkjaar zowel op Vlaams, federaal als internationaal niveau beleidswerk gerealiseerd (zie ook actie 6.3).

<b>Actie 6.3</b>	Uitwerken van een gezamenlijke aanpak voor de disengagements/begeleidingstrajecten, zoals omschreven in actie 6.1, in samenwerking met het Directoraat-Generaal Penitentiaire Inrichtingen. Een ambtelijke werkgroep werkt disengagement- en begeleidingstrajecten (op maat en rekening houdend met de fase van radicalisering) uit, om toe te passen in diverse contexten van hulpverlening (in detentie en na detentie, in Gemeenschapsinstellingen, in de vervolghulpverlening...) en die uitvoering geeft aan de inzichten vanuit een multi-agency approach en gelinkt is aan de regierol van gemeenten in het kader van de werking van de LIVC.
<b>Status actie</b>	Lopende
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Welzijn
<b>Beleidsdomeinen</b>	WVG (coördinatie) WSE OV CJM

### *Rapportage*

<b>Bevoegdheden</b>	<b>Beschrijving</b>	<b>Budget</b>
<b>Welzijn</b>	<p>Er werd een structureel bovenlokaal overleg met DG EPI opgestart om de gezamenlijke aanpak rond de disengagementstrajecten in de gevangenis uit te werken. In dit overleg worden strategische en beleidsmatige keuzes gemaakt. Hier gebeurt de beleidscoördinatie en de afstemming tussen de federale en Vlaamse administratie. In het bovenlokaal overleg werden onder meer de criteria bepaald om lokaal prioriteiten te stellen. Deze criteria kunnen nog wijzigen in functie van de evolutie van het fenomeen. Tijdens dit overleg wordt eveneens in algemene termen teruggekoppeld over de lopende trajecten en worden de signalen besproken die belangrijk zijn voor een eventuele bijsturing van de werking. Binnen het bovenlokaal overleg werd een gezamenlijk draaiboek gefinaliseerd. Hieraan werkten de consultants mee.</p> <p>Binnen het departement WVG nemen de consultants deel aan een ambtelijke werkgroep met de afdelingen Jongerenwelzijn, Justitiehuisen en Beleidsontwikkeling rond disengagementstrajecten (preventief, tijdens en na detentie).</p>	

<b>Actie 6.4</b>	<p>Uitwerken van een kader voor justitieassistenten die justitiabelen opvolgen die verdacht of veroordeeld werden voor deelname aan een terroristische organisatie. Tevens worden bijkomende opleidingen in het omgaan met de radicaliseringsproblematiek georganiseerd voor deze justitieassistenten en zal een intervisiesysteem worden opgestart.</p> <p>Via het Globaal Plan wendt de afdeling Justitiehuisen middelen aan naar partners die invulling geven aan de uitvoering van voorwaarden opgelegd in radicaliseringsdossiers. De justitiehuisen vertalen in overleg met de opdrachtgevers werkbaar voorwaarden – als een operationele vertaling van de definitie van een disengagementstraject zoals op het IMC Justitiehuisen besproken – die opgelegd kunnen worden in radicaliseringsdossiers.</p> <p>Om een effectief traject uit te werken in radicaliseringsdossiers worden samenwerkingsverbanden aangegaan met partners die invulling kunnen geven aan de voorwaarden die opgelegd worden in dergelijke dossiers.</p>
<b>Status actie</b>	Lopende
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Welzijn
<b>Beleidsdomeinen</b>	WVG

### Rapportage

Bevoegdheden	Beschrijving	Budget
<b>Welzijn</b>	<p>Binnen de afdeling justitiehuisen zetten we verder in op expertise-ontwikkeling en bijkomende opleidingen. Elf medewerkers werden geselecteerd die een zesdaagse opleiding kregen inzake cultuursensitiviteit, radicalisering en polarisering, identiteitsontwikkeling bij jongeren en specifiek bij moslimjongeren, risicotaxatie bij gewelddadig extremisme (VERA2R-tool), interculturele communicatie en gesprekstechnieken. Het gaat om 10 justitieassistenten en één medewerker van het Vlaams Centrum voor Elektronisch Toezicht. De justitieassistenten treden na hun opleiding op als ondersteunend expert en worden toegewezen aan elke justitieassistent die een dossier begeleidt van een justitiabele verdacht of veroordeeld voor terroristische feiten. Het eerste opleidingsonderdeel (zesdaagse opleiding) werd afgerond begin maart 2018. Het tweede opleidingsonderdeel betrof een opleiding tot gecertificeerd gebruiker van de VERA2R-tool een risicotaxatie-instrument voor gewelddadig extremisme en werd voltooid in juni 2018.</p> <p>De opleiding werd gegeven door het NIFP (Nederlands Instituut voor Forensische psychiatrie en psychologie), onderdeel van het Nederlandse Ministerie van Justitie.</p> <p>Op 16 september 2018 volgden de ondersteunende experts nog een specifieke opleiding vanuit het PVIM (Platform Vlaamse Imams en Moslimdeskundigen) i.v.m. islam en radicalisering.</p> <p>Daarnaast namen twee ondersteunende experts deel aan de International Criminal Justice Summer Course Radicalisation</p>	

and Violent Extremist Offenders in Barcelona, begin juli 2018. Deze zomercursus werd georganiseerd door Criminal Justice Platform Europe (CJPE) en was volledig gewijd aan radicalisering en gewelddadig extremisme. De opgedane kennis wordt gedeeld mee het team van ondersteunende experts. Er zal tevens een verslag gemaakt worden van hun deelname om ter beschikking te stellen aan andere afdelingen binnen het Departement WVG.

De afdeling Justitiehuisen, nam samen met de Franstalige en Duitstalige justitiehuisen, deel aan een werkgroep van het College van procureurs generaal ter voorbereiding van een omzendbrief inzake werkbare voorwaarden in het kader van terro-dossiers. Dit resulteerde in de "COL 10/2018 Voorwaarden die opgelegd kunnen worden aan personen die vervolgd of veroordeeld worden voor feiten van terrorisme of die gelinkt worden aan gewelddadig extremisme". De COL werd op 4 juli 2018 officieel verspreid naar de bevoegde instanties.



<b>Actie 6.5</b>	Ontwikkelen van een afsprakenkader met de lokale islamconsulenten over het aanstellen van islamconsulenten in de gemeenschapsinstellingen en in het Vlaams detentiecentrum.
<b>Status actie</b>	Lopende
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Welzijn
<b>Beleidsdomeinen</b>	WVG

### *Rapportage*

<b>Bevoegdheden</b>	<b>Beschrijving</b>	<b>Budget</b>
<b>Welzijn</b>	<p>De samenwerking met de moslimconsulenten in de gemeenschapsinstellingen werd op punt gesteld. Er is via de Moslimexecutieve contact opgenomen door de centrale administratie van de afdeling gemeenschapsinstellingen met de coördinator van alle moslimconsulenten in de gevangenissen en gemeenschapsinstellingen om een afsprakenkader te ontwikkelen, en over het aanstellen van een nieuwe consulent in de gemeenschapsinstellingen De Zande en De Grubbe.</p> <p>Deze gesprekken hebben inmiddels plaatsgevonden en er is nu in elke gemeenschapsinstelling en ook het Vlaams detentiecentrum een consulent aangesteld.</p> <p>Momenteel zijn er 3 deeltijdse moslimconsulenten in de gemeenschapsinstellingen (voorheen 1 persoon die de verschillende campussen bediende). De gemeenschapsinstellingen hebben ook een afsprakenkader met moslimconsulenten uitgewerkt en laten valideren door het directieteam van de afdeling gemeenschapsinstellingen.</p>	

## Versterken van kennis en expertise

### 7. Wetenschappelijk onderzoek naar radicalisering en polarisering

<b>Actie 7.1</b>	Voeren van onderzoek om radicalisering en polarisering in kaart te brengen. Inventariseren van onderzoeken en meetinstrumenten die (inter)nationaal beschikbaar zijn en nagaan van de toepassingsmogelijkheden in Vlaanderen, onder meer via de publicatie "Deradicalisering: Wetenschappelijke inzichten voor een Vlaams Beleid", van het VVI. De aanpak wordt via het Platform afgestemd.
<b>Status actie</b>	Lopende
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Binnenlands Bestuur, Stedenbeleid, Integratie en Inburgering Minister van Onderwijs Minister van Welzijn Minister van Jeugd en Media Minister van Werk
<b>Beleidsdomeinen</b>	KB OV WVG CJM WSE
<b>Andere betrokkenen</b>	VVI

#### Rapportage

Bevoegdheden	Beschrijving	Budget
<b>Binnenlands Bestuur</b>	<p>In 2017 werd voor het eerst in Vlaanderen de survey Samenleven in Diversiteit (SID-survey) georganiseerd. De SID-survey is een nieuwe grootschalige bevraging bij bijna 4.500 personen van Belgische, Marokkaanse, Turkse, Poolse, Roemeense en Congolese herkomst in Vlaanderen, waarbij vooral aandacht werd besteed aan de aspecten van het samenleven in diversiteit die in administratieve data en algemene bevolkingssurveys veelal onderbelicht blijven. In de survey komen ook thema's zoals geloof- en levensbeschouwing, sociale identiteit, houding ten opzichte van diversiteit en houding tegenover geweld aan bod. De eerste beschrijvende resultaten zijn te raadplegen op <a href="http://www.samenleven-in-diversiteit.be">www.samenleven-in-diversiteit.be</a>. Later zullen ook de meer diepgaande analyses van de resultaten van de SID-survey verschijnen op deze website.</p> <p>In het voorjaar 2019 zal een vervolgonderzoek van start gaan.</p>	
<b>Welzijn</b>	<p>CONRAD - Een constructieve analyse van attitudes, beleid en programma's met betrekking tot radicalisering.</p> <p>In het kader van haar BRAIN-be programma heeft BELSPO (Federaal Wetenschapsbeleid) een interdisciplinair onderzoeksnetwerk goedgekeurd rond het thema 'radicalisering', dat gecoördineerd wordt door LINC en dat zal</p>	

uitgevoerd worden in een samenwerking met het Instituut voor Mediastudies (KU Leuven), het Centre d'Etudes de l'Ethnicité et des Migrations (Université de Liège) en de Onderzoeksgroep Sociaal werk van de Odisee Hogeschool Brussel. Twee organisaties uit het werkveld zullen tevens een actieve rol spelen: Centrum West - D'Broej vzw (Molenbeek) en het Centre Régional de Verviers pour l'Intégration des personnes étrangères ou d'origine étrangère (CRVI asbl). Het project 'CONRAD' vertrekt vanuit een kritische invraagstelling van het discours rond radicalisering en de onzekerheden die op het terrein bestaan om het fenomeen te benoemen. Niet zozeer een beheersingslogica dan wel een relationele en participatieve insteek zal het onderzoek richting geven, waarbij in nauwe samenwerking met betrokken groepen in de samenleving constructieve modellen van omgang met de problematiek zullen uitgewerkt en uitgetest worden. Hiertoe zal de onderzoeksfocus liggen op de dynamische processen die leiden tot radicalisering, de politieke en maatschappelijke percepties hieromtrent en het potentieel om nieuwe verhoudingen ten opzichte van het fenomeen te ontwikkelen.

Het project is opgebouwd rond vijf werkpakketten: (1) een vergelijkende analyse van het radicaliseringsbeleid en bestaande programma's; (2) het doorvoeren van een framing- en een counterframinganalyse als aanzet voor alternatieve benaderingswijzen van radicalisering; (3) een veldvalidatie door middel van actie-onderzoek met de methodieken van digital story-telling en herstelcirkels; en (4) het ontwikkelen van een set van aanbevelingen en instrumenten voor praktijk en beleid.

De afdeling Justitiehuisen was aanwezig op de vergadering van het opvolgingscomité op 14 september 2018.

<b>Actie 7.2</b>	Organiseren van een (opvolgings)rondetafel met wetenschappers en onderzoekers uit verschillende disciplines. Zij reflecteren, elk vanuit hun expertiseveld, over de huidige aanpak van gewelddadige radicalisering en polarisering en brengen noden en opportuniteiten in kaart. De aanpak wordt via het Platform afgestemd.
<b>Status actie</b>	Op te starten
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Binnenlands Bestuur, Stedenbeleid, Integratie en Inburgering Minister van Onderwijs Minister van Welzijn Minister van Jeugd en Media Minister van Werk
<b>Beleidsdomeinen</b>	KB OV WVG CJM WSE

### *Rapportage*

<b>Bevoegdheden</b>	<b>Beschrijving</b>	<b>Budget</b>
	<p>In het kader van de actualisering van het actieplan, werd op 13 december 2016 een rondetafel georganiseerd met wetenschappers en onderzoekers. De deelnemers gaven aan dat ze ook in de toekomst verder betrokken wilden worden. Om geen parallelle structuren op te zetten wordt deze actie momenteel gekoppeld aan het onderzoekersnetwerk radicalisering dat door het VVI werd opgestart.</p> <p><b>Zie ook rapportage 1.2</b> i.v.m. terugkoppeling en reflectie over het gevoerde beleid met experts (academici, terreinwerkers, ...).</p>	

## 8. Vorming voor eerstelijns werkers

<b>Actie 8.1</b>	<p>Organiseren van verschillende vormen voor eerstelijns werkers (leerkrachten, hulpverleners, jongerenwerkers,...) in het kader van radicalisering/polarisering. Elk beleidsdomein werkt hiervoor samen met de sectorale steunpunten en koepels. De aanpak en inhoud worden via het Platform afgestemd.</p> <p>Concrete initiatieven:</p> <ul style="list-style-type: none"><li>• Een pool van vormingswerkers uit de verschillende sectoren, die allen een train-de-trainer rond positieve identiteitsontwikkeling en omgaan met radicalisering hebben doorlopen, zorgen voor verdere vorming en kennisdeling binnen hun sector.</li><li>• Organiseren van vormings- en opleidingsdagen om de kennis van de hulp- en dienstverlenende actoren in de gevangenissen omtrent radicalisering en gewelddadig radicalisme te vergroten en te verdiepen.</li><li>• Organiseren van vorming over de doelgroep en aanpak van minderjarigen. Het betreft een pluridisciplinaire opleiding, in samenwerking met het IGO, waarbij het uitwisselen van ervaringen en het nadenken over vormen van samenwerking centraal staat inzake radicaliserende of geradicaliseerde minderjarigen en (teruggekeerde) FTF'ers.</li><li>• De jeugdwerksector voorziet een vormingsaanbod voor en door jeugdwerkers om met jongeren te werken rond interculturele ontmoeting en positieve identiteitsontwikkeling. Zowel in vorming met jongeren als in train-de-trainer initiatieven voor jeugdwerkers kan gewerkt worden aan vaardigheden en weerbaarheid om zo meer bestand te zijn tegen signalen van polarisering, stigmatisering en uitsluiting. Op een open manier het gesprek aan gaan, een vertrouwensband opbouwen en erkenning van de zoektocht naar identiteit zijn enkele cruciale aspecten. Het jeugdwerk heeft hier al heel wat expertise rond ontwikkeld en blijft die inzetten om jongeren en jeugdwerkers te versterken</li><li>• Organiseren van een vormingsaanbod rond radicalisering en interculturalisering aan actoren binnen welzijnswerk en jeugdhulp, gericht op het vergaren van kennis en het kunnen hanteren van concrete handvatten en het ontwikkelen van een organisatiestructuur en –beleid zodat voorzieningen preventiever en kwalitatiever kunnen omgaan met een eventuele radicaliseringsproblematiek.</li><li>• AgII organiseert vormen, informeert en ondersteunt de eigen medewerkers in het professioneel omgaan met verontrustend gedrag van cliënten of groepen in de samenleving.</li><li>• Nagaan hoe polarisering/diversiteit en de omgang met polarisering en conflictsituaties kunnen opgenomen worden als prioritaire nascholing voor onderwijzend personeel.</li></ul>
<b>Status actie</b>	Lopende
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Binnenlands Bestuur, Stedenbeleid, Integratie en Inburgering Minister van Onderwijs Minister van Welzijn Minister van Jeugd en Media Minister van Werk
<b>Beleidsdomeinen</b>	KB OV WVG CJM WSE

Andere betrokkenen VVSG, provincie West-Vlaanderen, stad Genk

## Rapportage

Bevoegdheden	Beschrijving	Budget
Jeugd	<p>Zie <b>rapportage 1.2</b> i.v.m. het sectoroverleg dat beschouwd wordt als het netwerk van organisaties die hier relevante ondersteuning voor en door het jeugdwerk opzetten en de kennisdeling via de conferentie #jeugdwerkwerkt.</p> <p>Arktos vzw heeft rond dit thema specifieke trainingen opgezet. Binnen BOUNCE, BOUNCEalong is een bewustmakingstool voor ouders en eerstelijnswerkers. De tool biedt tips, inzichten en praktische oefeningen voor volwassenen uit de sociale omgeving van jongeren, en versterkt hen in hun rol bij de vroegtijdige preventie van radicalisering. BOUNCEup is een train-de-trainer voor begeleiders en hulpverleners. Tijdens deze vierdaagse opleiding leren toekomstige trainers werken met het trainingsprogramma BOUNCEyoung en de bewustmakingstool BOUNCEalong. Deze vormingen werden georganiseerd op verschillende locaties en data in 2016, 2017 en 2018. Via de website van arktos.be staan verschillende data voor 2019 al ingepland.</p> <p>‘Aandacht in Actie’ heeft een train-de-trainer -luik waarin eerstelijnswerkers worden ondergedompeld in een mix van oefeningen en theorie rond weerbaarheid, en zelf ondervinden wat deze oefeningen inhouden en wat ze kunnen betekenen voor jongeren in hun werksituatie. Alle oefeningen worden ondersteund met praktijkvoorbeelden en met theorie. Deze trainingen werden georganiseerd in 2016, 2017, 2018 op verschillende locaties en data. Overzicht van nog beschikbare data en locaties is terug te vinden op arktos.be.</p> <p>Beide vormingen staan steeds open voor actoren uit zowel jeugdwerk, onderwijs als welzijn.</p> <p>Uit de projecten ‘positieve identiteitsontwikkeling’, zie <b>rapportage 14.1</b>, zullen ook verschillende methodieken voor en door het jeugdwerk verder verspreid worden.</p>	
Integratie	<p>Het AgII heeft een interne aanpak voor het omgaan met alle soorten van verontrustend gedrag van cliënten, individuen, groepen en organisaties in de samenleving. Deze aanpak bestaat momenteel uit 3 acties:</p> <ol style="list-style-type: none"><li>1. Omgaan met moeilijke situaties: voeren van moeilijke gesprekken, één op één en in groep, omgaan met agressie, ... (enkel voor de eerstelijnswerkers)</li><li>2. Inhoudelijke kennisopbouw: preventie van radicalisering en polarisering, positieve identiteitsvorming (aanbod op maat van de diverse profielen binnen AgII)</li></ol>	

3. Professioneel handelen: deontologische code, Agllmeldpunt verontrustend gedrag, richtlijnen melden verontrustend gedrag, sociale kaart 'radicalisering en polarisering'

Door het realiseren van deze acties hebben de Agll medewerkers een duidelijk zicht op hoe te reageren op verontrustend gedrag. Ze kunnen het gesprek aangaan, kunnen bepaalde gedragingen en handelingen van cliënten en groepen in onze maatschappij in een breder perspectief plaatsten, kunnen gericht doorverwijzen, kunnen vragen vanuit lokale besturen beantwoorden en hebben kennis van de Agll-procedure rond melding verontrustend gedrag.

## Onderwijs

Er wordt ingezet op het organiseren van regionale vormingsmomenten om een zo groot mogelijk doelpubliek te bereiken en tegemoet te komen aan de vraag vanuit het veld om hierin te voorzien omdat het niet altijd voor iedereen mogelijk is om naar Brussel te komen.

- Departement OV organiseerde samen met de VVSG, BZ en de provincie West-Vlaanderen op 25 september 2017 een studiedag radicalisering in Kortrijk.
- Op 27 november 2017 werd er een studiedag "puberaal, lastig of radicaal?!" georganiseerd in samenwerking met de VVSG en de stad Genk.
- Op 25 mei 2018 organiseerde het departement Onderwijs en Vorming, samen met de stad Sint-Niklaas en de VVSG, een studiedag met de titel "Lastig of radicaal? Hoe reageren op radicale en polariserende uitspraken".

Ook de onderwijsinspectie Islam organiseert op regelmatige basis vormingsmomenten. Initiatieven sinds het nieuwe actieplan zijn o.a.:

- De onderwijsinspectie Islam en Rooms-Katholieke godsdienst organiseerde op 09 mei 2017 in Hasselt een studiedag rond "Mekaar en elkaars godsdienst beter leren kennen van binnenuit". Doelgroep waren leerkrachten Islam en RKG.
- Op 18, 22 en 23 mei 2017 en op 21, 25 en 26 september 2017 organiseerde de inspectie islam samen met het GO!, onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap, een tweedaagse vorming over polarisering in de samenleving en hoe ermee om te gaan. Dit was een verplichte opleiding voor alle leerkrachten islam.
- 29 mei 2017: IKSO organiseert zijn tweede dialoogdag. De dialoog is een geëigend begrip geworden om het gesprek tussen jodendom, islam en christendom aan te duiden. Op deze dialoogdag treden de zesdejaarsleerlingen in gesprek met een moslim, een jood en een christen. In een doorschuifstelsel maken ze gedurende telkens één lesuur kennis met dhr. Aharon Malinsky (rabbijn), dhr. Ahmed Azzouz (inspecteur-adviseur islam) en met mevr. Marie-Ann De Cocker (inspecteur-adviseur rooms-katholieke godsdienst). Aan deze inleiders is gevraagd om in eerste

- instantie duidelijk te maken waaruit de essentie en uniciteit van hun levensbeschouwing bestaat (in theorie en praktijk), vanuit door de leerlingen opgestelde en vooraf doorgestuurde vragen. In het plenaire afsluitende deel valt de nadruk op de dialoog zelf. Het basisopzet van deze dag kadert in een doelstelling van het vak godsdienstonderricht op een katholieke school, met name de levensbeschouwelijke vorming en dynamische identiteitsverwerving in een context van pluraliteit.
- Op 8 juni 2017 participeerde de onderwijsinspectie Islam aan een debat/vragenronde met de laatstejaars studenten onderwijzer van hogeschool Thomas More, campus Turnhout. Thema was “Islamonderwijs” en “Katholieke dialoogschool”.
  - Op 30 augustus 2017 heeft er een nascholing plaats gehad voor leerkrachten Islam van scholengroep Brussel over het voorkomen en vermijden van een “angstcultuur” bij moslimkinderen. Leerkrachten Islam kregen adviezen en inzichten aangereikt over hoe ze het best omgaan met kinderen die een grote angst hebben van God. Hoe ze die angst kunnen laten verdwijnen door te focussen op een positieve Godsbeeld in plaats van een negatieve. De rechten van het kind kwamen ook uitgebreid ter sprake
  - Op 4 oktober 2017 was er de gemeenschappelijke pedagogische studiedag scholengemeenschap basisonderwijs van Scholengroep Rivierenland. De collega’s van Islam, NCZ, Protestante godsdienst en Rooms-Katholieke Godsdienst hebben gezamenlijk een pedagogische studiedag begeleid voor de leerkrachten levensbeschouwelijke vakken van Scholengroep Rivierenland (een 30-tal leerkrachten LBV). Thema was empathische dialoog in het kader van de interlevensbeschouwelijke competenties.
  - Op 17 oktober 2017 organiseerde UCSIA, in samenwerking met inspecteurs-adviseurs Rooms Katholieke godsdienst en Islamitische godsdienst, een studiedag/dialoogdag voor leerkrachten RKG en Islam. Het doel van deze studiedag is dat de deelnemende leerkrachten zelf aan de slag gaan en hun interlevensbeschouwelijke vaardigheden en attitudes oefenen. De leerkrachten ontdekken verder dat de levensbeschouwelijke realiteit diverser is dan het op het eerste gezicht lijkt en dat de nieuwe inzichten die hieruit voortkomen de eigen levensbeschouwing kunnen verrijken.
  - Eind oktober 2017 werd er door de inspectie Islam/CIO een tweedaags startmoment georganiseerd voor alle docenten van de lerarenopleiding en inspecteurs islam om een visie- en missietekst op te stellen op het niveau van de hogescholen die islam aanbieden als vak. Als deze opdracht is afgerond, zal men kijken waar men het leerplan islam voor het lager- en secundair onderwijs verder kan actualiseren en eventueel aanvullen met leerinhouden die ontbreken. Bedoeling is om de bestaande



visietekst verder te verdiepen en leerlijnen duidelijker uit te stippelen. Deze tweedaagse zal nog verder vervolgd worden.

- Op 15 november 2017 participeert de onderwijsinspectie Islam aan de “Dag van het respect” in VTI Torhout. Leerlingen van het secundair onderwijs treden in dialoog met de inspectie Islam en stellen vragen over allerlei thema’s die betrekking hebben op de aanwezigheid van de Islam in onze maatschappij.
- Op 21 november 2017 heeft er een studiedag Islam lager onderwijs plaats in Antwerpen rond het thema rouwen
- Op 14 maart 2018 heeft de onderwijsinspectie Islam geparticipeerd aan een lezing over “Het bevrijdend karakter van wereldgodsdiensten” aan leerlingen van 6 ASO van Rozenberg S.O. te Mol.
- Op 20 maart 2018 heeft de onderwijsinspectie Islam bijgedragen aan een voordracht over “Islam in Europa: een dreiging of een verrijking?” in Sint-Jans-Molenbeek. Dit was in samenwerking met de Schepen van het Nederlandstalig openbaar onderwijs van Sint-Jans-Molenbeek.
- Op 26 april 2018 heeft de onderwijsinspectie islam deelgenomen aan een dialoog met een jood en een christen in de Sint-Maarten Bovenschool in Beveren-Waas. Dit gebeurde in aanwezigheid van 240 leerlingen van het 6de jaar ASO, TSO en BSO
- In mei ‘18 werd er vanuit het netwerk Islamexperten samen met de inspectie Islam ook een verplichte studiedag ‘Verzoening tussen geloof en wetenschap: werkelijkheid of illusie?’ georganiseerd worden voor alle leerkrachten Islam van het secundair onderwijs en buitengewoon secundair onderwijs.
- Op 23 oktober 2018 heeft de onderwijsinspectie Islam bijgedragen aan een voordracht over “Islam in Europa: een dreiging of een verrijking?” in Sint-Jans-Molenbeek. Dit was in samenwerking met de Schepen van het Nederlandstalig openbaar onderwijs van Sint-Jans-Molenbeek. De lezing werd gegeven aan leerlingen van het 6de leerjaar lager onderwijs van de gemeentelijke scholen van Sint-Jans-Molenbeek.
- 24 oktober 2018: Inspectie Islam heeft geparticipeerd als spreker aan een studiedag, met als thema “Religie, geweld en vrede, conflict en toenadering.” De studiedag was interactief. Na 2 lezingen, gegeven door een moslim en een Katholiek, gingen leerkrachten Islam en Katholieke godsdienst in dialoog met elkaar.
- In samenwerking met het netwerk islamexperten organiseert het inspectieteam islamitische godsdienst in november en december 2018 een verplichte studiedag voor leerkrachten islam van het basisonderwijs en buitengewoon basisonderwijs (zie actie 5.4). Er zullen 3 studiedagen georganiseerd worden opgedeeld per regio:
  - leerkrachten van Antwerpen op 12 november 2018

- leerkrachten van Oost- en West-Vlaanderen op 26 november 2018
- leerkrachten van Limburg, Brussel en Vlaams-Brabant op 11 december 2018
- Er is tot op heden een gezamenlijke studiedag levensbeschouwelijke vakken in voorbereiding voor het stedelijk basisonderwijs te Antwerpen. Deze studiedag gaat over burgerschapseducatie. De leerkrachten LBV zullen participeren vanuit de interlevensbeschouwelijke competenties om te participeren aan burgerschapseducatie. Organisatoren: verantwoordelijken van het stedelijk net Antwerpen en inspecteurs-adviseurs LBV. Geplande datum: eind april 2019. Locatie: Antwerpen.

Op 17 oktober 2017 organiseerde UCSIA, in samenwerking met inspecteurs-adviseurs Rooms Katholieke godsdienst en Islamitische godsdienst, een studiedag/dialogdag voor leerkrachten RKG en Islam. Het doel van deze studiedag is dat de deelnemende leerkrachten zelf aan de slag gaan en hun interlevensbeschouwelijke vaardigheden en attitudes oefenen. De leerkrachten ontdekken verder dat de levensbeschouwelijke realiteit diverser is dan het op het eerste gezicht lijkt en dat de nieuwe inzichten die hieruit voortkomen de eigen levensbeschouwing kunnen verrijken.

In het najaar van 2018 werd er via het online platform klascement een oproep gelanceerd voor leerkrachten om specifiek lesmateriaal binnen te sturen i.h.k.v. polarisering, radicalisering en extreem-rechts. Klascement heeft een bereik van 67.311 ontvangers.

## Welzijn

Er werd een eerste overeenkomst afgesloten met OTA Vlaams-Brabant en Brussel voor het organiseren van een gericht vormingsaanbod rond radicalisering en interculturalisering. Hiervoor ontvingen ze een projectsubsidie voor de periode 1 november 2015 en liep tot 31 december 2016.

Er werd zowel een open vormingspakket aangeboden (gericht op het vergaren van kennis en het kunnen hanteren van concrete handvatten) als een aanbod op maat van organisaties met specifieke vragen. Dit vormingspakket werd aangeboden aan de verschillende actoren uit de integrale jeugdhulp. Met deze vormingsinitiatieven werden ruim 700 deelnemers bereikt, binnen de diverse jeugdhulpverleningssectoren.

Vanwege de blijvende nood aan ondersteuning werd het project verlengd en uitgebreid naar de andere OTA in Vlaanderen. Dit project liep van 1 januari 2017 tot 31 december 2017.

Er werden in 2017 in de verschillende regio's gratis open vormingssessies aangeboden:

- Antwerpen en Limburg : 26 april, 27 april en 28 september
- Vlaams Brabant / Brussel : 15 juni en 16 juni
- West en Oost-Vlaanderen : 12 juni en 15 juni

Daarnaast blijft OTA de mogelijkheid aanbieden aan organisaties om een individueel vormingstraject uit te werken op maat van een jongere of een organisatie.

OTA bereikte met deze vormingen, in de periode januari 2017 – september 2017, ongeveer 350 personen. De projectovereenkomst werd, omwille van de blijvende vragen tot kennis en ondersteuning, in 2018 opnieuw met een jaar verlengd.

Er werd een eerste overeenkomst (1 november 2015 tot 31 december 2016) afgesloten met De Touter vzw voor het organiseren van een vormingsaanbod rond radicalisering en interculturalisering, gericht op het ontwikkelen van een organisatiestructuur en –beleid zodat voorzieningen preventiever, gericht en kwalitatiever kunnen omgaan met een eventuele radicaliseringsproblematiek.

De Touter zorgt ook voor de opmaak van een nieuwe versie van ‘kleurrijke maatzorg’, een handboek met info rond het opstarten van een multicultureel organisatiebeleid. Het vormingsaanbod van de Touter bereikte in 2016 790 personen.

Het project werd, vanwege de blijvende interesse en noodzaak, eenmalig verlengd voor de periode 1 januari 2017 tot 31 december 2017.

Tot aan de rapportage van november 2017 bereikte de Touter in 2017 310 personen met hun ondersteuningsaanbod. Na afronding van het project eind 2017 engageert de Touter zich om de Tool ‘kleurrijke maatzorg’ te verduurzamen. Het resultaat hiervan wordt verwacht in de eerste helft van 2018.

Er werden in het voorjaar 2017 twee basisopleidingen radicalisering georganiseerd (CoPPRa-training) voor de hulp- en dienstverleners in de gevangenis. Op 13 juni 2017 werd een verdiepingstag rond het thema georganiseerd voor de hulp- en dienstverleners in de gevangenis.

De consultants die werden aangeworven in het kader van de aanpak van radicalisering in de gevangenis gaven op 1 december 2017 een vorming op maat aan de hulp- en dienstverleners en PSD-medewerkers van de gevangenis van Gent, op 28 maart 2018 aan de hulp- en dienstverleners en PSD-medewerkers van de gevangenis van Dendermonde en op 27 september 2018 aan de PSD-medewerkers en de hulp- en dienstverleners van Beveren. Op 15 oktober 2018 organiseerde de Werkgroep Vorming en Ondersteuning in het kader van het Vlaams Strategisch Plan ‘Hulp- en dienstverlening aan gedetineerden’ een opleiding rond beroepsgeheim en infodeling met in de namiddag bijzondere aandacht voor deze thematiek in het kader van de aanpak van radicalisering. De

consulenten verzorgden mee de vorming. Op 17 januari 2018 gaven ze een vorming aan de lokale ambtenaren van de VVSG-werkgroep 'radicalisering'.

Eén van de consulenten sloot ook aan op de zesdaagse opleiding voor de referentie-justitieassistenten om op die manier expertise en casussen in te brengen uit de gevangenispraktijk.

In het meerjarenplan 2018 - 2020 van SAM, steunpunt Mens en Samenleving zijn ook opdrachten opgenomen ter ondersteuning van praktijkwerkers m.b.t. radicalisering: de themapagina 'radicalisering' op het Kennisplein.be beheren, meewerken aan vormingsprogramma's en intervisies voor praktijkwerkers in en buiten de gevangenis.

## 9. Verspreiding van expertise, goede praktijken en methodieken

### Actie 9.1

De ondersteuningsstructuren binnen de verschillende sectoren zorgen voor (intersectorale) expertiseontwikkeling en ontsluiting van goede praktijken, methodieken en materialen.

#### Concrete initiatieven:

- Ontsluiten en versterken van kennis en expertise voor professionals werkzaam in opvoedings- en gezinsondersteunende initiatieven, hulpverlening, ...
- Organiseren van intersectorale intervisie met actoren betrokken bij de preventie van radicalisering om te komen tot afstemming (bv. in het kader van de betrokkenheid bij de LVC's).
- In kaart brengen van het jeugdhulpaanbod gericht op radicalisering en opstellen van een handreiking voor de diverse partners. Het doel is om goede praktijken te verzamelen en te delen. Hiermee wordt een leidraad geboden voor actoren in de jeugdhulp die worden geconfronteerd met radicaliserende jongeren opdat men zou weten waar men terecht kan met algemene en/of specifieke vragen rond de hulpverlening aan deze jongeren.
- Het aanbod van de OTA binnen de jeugdhulp werd versterkt en moet verduurzaamd.
- Actualisering van het multimediale klasse-dossier Radicalisering en verdieping met aanvullingen rond polarisering, identiteitsontwikkeling bij jongeren, inzichten in verbindende communicatie en andere vormen van radicalisering
- Herwerking, actualisering en toegankelijker maken van de canvas noodplanning.
- Het Bijzonder Comité herinneringseducatie en het VVI zorgen voor onderzoek en een webinar-reeks rond polarisering.
- Via de referentiepersonen onderwijs een aanbod doen naar scholen betreffende sensibilisering en vorming rond radicalisering en polarisering.
- Het bestaande ondersteuningsaanbod voor het leerplichtonderwijs vertalen naar een aanbod voor het hoger onderwijs en volwassenenonderwijs. Samen met de aanbieders van hoger onderwijs en volwassenenonderwijs worden eventuele bijkomende noden gedetecteerd en wordt er gewerkt aan een vlotte informatiedoorstroming.
- Ontsluiten van informatie naar jeugdorganisaties, die aangeven dat ze weinig zicht hebben op de activiteiten en rollen die de Vlaamse overheid en meer specifiek de afdeling Jeugd opneemt rond het thema. Dit gebeurt als via structureel overleg (zie maatregel 4.7) en wordt nog verder zichtbaar gemaakt via ontsluiting op online aanbod.
- Docureeks 'IS in het vizier'. Deze vierdelige reeks van de VRT tracht een beeld te schetsen van het conflict met IS vanuit verschillende invalshoeken. Aan deze reeks zijn ook voordrachten gekoppeld voor jongeren en een multimediaal lessenspakket dat specifiek is afgestemd op maat van jongeren. Dit wordt onder meer ter beschikking gesteld via Het Archief voor Onderwijs van het VAA.

#### Status actie

Lopende

#### Verantwoordelijke ministers

Minister van Binnenlands Bestuur, Stedenbeleid, Integratie en Inburgering  
Minister van Onderwijs  
Minister van Welzijn  
Minister van Jeugd en Media

Minister van Werk

Beleidsdomeinen  
KB  
OV  
WVG  
CJM  
WSE

### Rapportage

Bevoegdheden	Beschrijving	Budget
Jeugd	Zie rapportage 1.2 en 1.4 i.v.m. het sectoroverleg en de verdere ontsluiting op de website.	
Media	Zie rapportage 14.3 i.v.m. de docureeks 'IS in het vizier'.	
Onderwijs	<p>Het departement OV organiseerde een opstartoverleg met de onderwijsverstrekkers over de actualisering en herwerking van de canvas noodplanning. Er wordt nu bekeken welke thema's moeten geüpdatet worden en of er thema's en actiekaarten aan de canvas kunnen toegevoegd worden. Daarnaast wordt gewerkt aan een gebruiksvriendelijkere versie van de canvas door het digitaal ter beschikking stellen van de actiekaarten uit de canvas, gekoppeld aan de dossiers van Klasse inzake noodplanning en crisiscommunicatie.</p> <p>In het najaar van 2017 organiseerde het Bijzonder Comité Herinneringeducatie, in samenwerking met het VVI, een dubbel webinar rond controverses in de klas en op school: op 11 oktober 2017 over meerstemmig praten en op 8 november 2017 over meerstemmig leren. Aan de hand van reële onderwijsdiscussies en op basis van elkaars inbreng krijgen de deelnemers concrete aanwijzingen om constructief om te gaan met leerstof die controverses kan oproepen. Gelijktijdig met de webinars zullen enkele regionale en netoverstijgende werkgroepen plaatsvinden waarbij leerkrachten onder begeleiding van een moderator samen kijken naar de webinar en hier nadien over reflecteren. De <i>outcome</i> van deze sessies vormt de basis voor de publicatie van een brochure met handige tips voor het onderwijs. Samen met het VVI zullen er in het schooljaar 2018-2019 scenario's uitgewerkt worden om het materiaal uit de webinars te verspreiden naar het onderwijsveld. Er wordt ook een projectsite uitgewerkt in samenwerking met het Vlaams Instituut voor Archivering rond herinneringseducatie, waar o.a. materiaal rond polarisatie en controverses zal worden aangeboden.</p> <p>Klasse stelde, in samenwerking met deskundigen, een online multimediaal dossier radicalisering op met tal van tips rond signaalherkenning, aanpak, preventie en hulpkanalen. Er wordt ook uitgebreide info gegeven rond het fenomeen radicalisering en de definitie ervan. Dit dossier wordt nog voortdurend aangepast en bijgewerkt om een antwoord te</p>	<p>BCH 60.000 euro (schooljaar 2016-2017) 92.000 euro (schooljaar 2017-2018) 90.000 euro (schooljaar 2018-2019)</p>

blijven bieden aan de gesignaleerde noden en om de focus te verbreden naar ook o.a. polarisering. Zo werd in maart 2017 onder meer nog een lezing toegevoegd van Khalid Benhaddou, coördinator van het Netwerk islamexperten (2153 pageviews) en werd een nieuw filmpje gelanceerd waarbij de coördinator van het Netwerk Islamexperten een dag lang gevolgd wordt tijdens tussenkomsten in 2 scholen. De bedoeling van dit filmpje is om de werking van het netwerk in beeld te brengen en zo de drempel te verlagen (2652 pageviews). Nieuwe artikels werden ook toegevoegd op de website: o.a. hoe het gesprek aangaan over controversiële thema's, tips om te werken aan een warm schoolklimaat,...

Klasse publiceerde online verschillende artikels. In het septembernummer 2017 van Klasse Magazine (oplage: 30.000) én op Klasse.be bracht men de reportage 'Binnenkijken in de Islamles', over islamleraar en bemiddelaar Saïd Zerri (1570 pageviews); publiceerde in december 2017 online een goede praktijkvoorbeeld over de samenwerking tussen school en politie (438 pageviews); bracht in het maartnummer 2018 van Klasse Magazine én op Klasse.be het uitgebreide dossier 'Meesters van het Midden' over wij-zij-denken op school (met o.a. specialist Bart Brandsma en enkele praktijkvoorbeelden); publiceerde in maart 2018 een gratis te downloaden e-book voor directeurs over het thema 'Crisis op school' (1334 unieke downloads + uit eerste onderzoek blijkt dat dit veelvuldig verder gedeeld wordt) en lanceerde dat e tijdens een vormingsmoment voor directeurs. Dit laatste is geen allesomvattend draaiboek, wel een complementair hulpmiddel bij het Canvas Noodplanning en/of crisisdraaiboek dat scholen al hebben. Om scholen vooraf te doen nadenken over crisiscommunicatie en nazorg geven 6 directeurs die een crisis meemaakten hun inzichten mee, o.a. ex-directeur Luc Deprez vertelt het verhaal van dolle schutter Hans Van Themsche.

Initiatieven vanuit de onderwijskoepels en het GO!:

In maart 2016 lanceerde het GO! een eigen prioritair actieplan ter preventie van radicalisering; sindsdien zijn zij aan de slag om minimum twee sleutelfiguren per school via een nascholingsaanbod aangaande dit thema te vormen. Concreet konden ze op die manier al meer dan 1200 sleutelfiguren een basisvormingspakket aanbieden. Afhankelijk van lokale context en noden kiezen scholen minimum 2 maximum 4 extra vormingen uit een breder aanbod, dit met als doel een beleid op maat te ontwikkelen waarbij de baseline 'Samen leren samenleven' rond een sokkel gedeelde basiswaarden centraal staat.

Op 11 oktober 2017 en 8 november 2017 volgden vormingen m.b.t. depolarisatiemanagement in nauwe samenwerking met Kazerne Dossin. Deze sessies werden herhaald op 6 februari 2018 en 18 april 2018. Ze worden tevens aangeboden in de

diverse scholengemeenschappen verspreid over Vlaanderen, alsook op stedelijk en gemeentelijk niveau .

In samenwerking met Kazerne Dossin en Bart Brandsma wordt een stage tot polarisatiestrategie gevolgd. Concrete casussen worden uitgeschreven en verfilmd om op die manier een brede implementatie van het model te garanderen. De polarisatiestrategie zal op haar beurt pedagogisch begeleiders, directies en leraars trainen en scholen ondersteunen bij vragen rond polarisatie.

In 10 pilotscholen werd het vak actief burgerschap sinds 1 september 2017 geïnstalleerd. Via extra vormingsdagen o.a. op 9 mei 2018 wordt het vak actief burgerschap vanaf 1 september 2018 verder geïmplementeerd in alle GO! scholen.

Binnen de Pedagogische Begeleidingsdienst wordt per regio een team pedagogisch begeleiders gevormd om scholen verder te kunnen ondersteunen bij het uittekenen van het preventiebeleid alsook de verdere implementatie van het vak Burgerschap te garanderen. Ze worden tevens betrokken bij de opvolging van de Connectscholen van het GO! .

De POC CLB GO! bood een driedaagse vorming aan waarbinnen samengewerkt werd met Islamexperten en met OTA Brussel. Binnen dat vormingstraject werd intern samengewerkt met een experte "beroepsgeheim, deontologische code en rechten van de minderjarigen" i.v.m .het melden van verontruste signalen.

Op 18, 22 en 23 mei 2017 en op 21, 25 en 26 september 2017 organiseerde het GO!, onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap, samen met de onderwijsinspectie, een tweedaagse vorming over polarisering in de samenleving en hoe ermee om te gaan. Dit was een verplichte opleiding voor alle leerkrachten islam.

Initiatieven van **Katholiek Onderwijs Vlaanderen** concentreren zich voor het schooljaar 2017-2018 op het vlak van de brede preventie in het kader van de katholieke dialogeschool. Daarin is veel aandacht voor diversiteit in identiteit en voor de dialoog als uitgangspunt van verbinding vanuit de wetenschap dat men via onderwijs vooral vat heeft op de voedingsbodem waarin radicalisering en polarisatie gedijen. Zij continueren een nascholings- en begeleidend project verbindend schoolklimaat. Dat bestaat uit:

- vorming van pedagogisch begeleiders Vlaanderenbreed in verbinding, proactieve cirkels, herstel, procesbegeleiding,... in kandidaatscholen;
- vorming van schoolteams van kandidaatscholen zowel op het niveau van het beleid als op de klasvloer;



- in het schooljaar 2018-2018 wordt er ook een train de trainer aangeboden aan de pedagogisch begeleiders rond omgaan met controversen en polarisatie in de klas.

Project katholieke dialoogschool dat bestaat uit een aantal concrete initiatieven die zich richten op verschillende niveaus:

- Community Service Learning (voor de leerlingen op schoolniveau);
- Lerarenopleiding (op het niveau van de toekomstige leraar);
- Katholieke Dialoogschool in de praktijk: omgaan met diversiteit vanuit identiteit (op schoolbeleidsniveau, leraren- en leerlingenniveau met aandacht voor ouderbetrokkenheid);
- Burgerschapseducatie (op leerlingenniveau);
- Toetsontwikkeling en data-analyse (op schoolbeleidsniveau en lerarenniveau).

Al deze projecten vertrekken vanuit de katholieke dialoogschool en willen op een gelijkgerichte manier komen tot een schoolklimaat waarin welbevinden en verbinding centraal staan en waar jongeren zichzelf kunnen zijn en kunnen wortelen. Zij richten zich alle op de klasvloer én op het schoolbeleid voor de verankering. Bovendien wordt met de totaliteit van deze projecten niveau-overschrijdend aan de slag gegaan.

Vormen van een trainer in het managen van polarisatie met als doelen:

- het trainen van pedagogisch begeleiders in het omgaan met polarisatie;
- het trainen van schooldirecties in het omgaan met polarisatie;
- de ontwikkeling van een tool 'depolarisatie in de katholieke dialoogschool';
- het ondersteunen van scholen bij vragen over polarisatie.

De initiatieven van **OVSG** (koepel, pedagogische begeleiding en nascholing) zijn gericht op het voorkomen van polarisering en radicalisering en op het werken aan actief pluralistische stedelijke en gemeentelijke scholen. Om dat te realiseren doen we aan interne vorming en werken we initiatieven voor de diverse doelgroepen in scholen, centra en academies uit.

- Binnen de organisatie OVSG bestaat een werkgroep 'Actief pluralisme' waar alle initiatieven, vormingen en begeleiding worden besproken en nieuwe initiatieven opgestart.
- De pedagogisch begeleiders van OVSG volgen opleidingen Morele oordeelsvorming, een aanbod van Governance & Integrity, door Alexander De Waele. De deelnemers worden getraind in de methodiek morele oordeelsvorming in 7 stappen. Vervolgens implementeren zij de verworven

kennis en technieken in hun begeleidingswerk naar scholen, centra en academies.

- De dienst nascholing van OVSG biedt onder de titel 'Een open geest, daar scoor je mee' vormingen aan: 'diversiteit erkennen, respecteren en als meerwaarde benutten' en 'van discussie naar dialoog'.
- De pedagogische begeleiding van OVSG werkt het thema 'actief pluralisme' verder uit in initiatieven voor de scholen.

OVSG organiseerde samen met de Nederlandse VOS-ABB een studiedag op 20 april 2018 'De openbare school verbindt' over levensbeschouwing, burgerschap en diversiteit op school voor schoolbestuurders, directeurs en experts

### OKO

De aandacht van de kleine koepels blijft voornamelijk uitgaan naar informatiestroom en tussenkomsten in de scholen waar nodig:

- Regelmatige thematische infostroom naar scholen en centra via gestructureerde, gerichte mails.
- Doorspelen van opleidingsaanbod via de PBD's naar scholen en centra.
- Volgen van opleidingen en studiedagen door begeleiders.
- Uitwisseling van informatie tussen de PBD's.

Tussenkomst in school waar mogelijke problematiek van geradicaliseerd kind zich aandient

Vanuit de **netoverschrijdende samenwerking** tussen de verschillende referentiepersonen van de CLB's werden volgende initiatieven genomen:

- In het schooljaar 2015-2016 werd netoverschrijdend een cahier opgemaakt voor CLB's rond (de)radicalisering. Het betreft een naslagwerk waar een CLB informatie kan terugvinden omtrent de theoretische modellen van radicalisering enerzijds en anderzijds enkele handvatten omtrent hoe je als CLB in de praktijk hierrond aan de slag gaat met een leerling .
- In het schooljaar 2016-2017 werd een document opgesteld, eveneens netoverstijgend, om de rol van een CLB binnen een LIVC toe te lichten. Dit document werd naar elk CLB verspreid met als doel hun positie binnen een LIVC te verduidelijken. De leidraad werd eveneens naar de VVSG gecommuniceerd die dit via hun geëigende kanalen heeft verspreid naar lokale besturen.
- Binnen de vraaggestuurde werking van de POC CLB's OGO werden er vanuit de CLB's casusgerichte vragen gesteld aan de referentiepersonen CLB. indien hierop zelf geen antwoord geboden kon worden, werd de vraag doorgegeven aan het netwerk islamexperten.

Ook binnen **VCLB** wordt de problematiek van polarisering en radicalisering regelmatig onder de aandacht gebracht. Initiatieven die zij o.a. in dit verband al namen zijn:

- 2 reflectiegroepen kansenbevordering (= KB) met vertegenwoordigers van 4 grote centra en 4 vertegenwoordigers van de provincies voor opvolging van een stand van zaken, het verspreiden van info en de terugkoppeling van ervaringen.
- 3 keer 5 contactgroepen binnen elke provincie waarin alle centra zijn vertegenwoordigd door hun ankerfiguren KB voor de opvolging van de stand van zaken op niveau van de medewerkers, het verspreiden van info en het ingaan op vragen.

Ook zorgen ze voor het verspreiden van relevante info via een nieuwsbrief en publicatie op het intranet van VCLB-koepel): initiatief van Connect, folder van Netwerk Islamexperten, netoverstijgende tekst over de rol van CLB in LIVC.

Verder ook:

- vanuit een gelaagd model antwoorden op individuele vragen m.b.t. casussen;
- vorming radicalisering voor de centra die dit nog niet volgden het vorige schooljaar (2 keer 2 dagen met per reeks van 2 dagen 13 en 24 deelnemers);
- intervisie radicalisering voor opbouwen van expertise (8 deelnemers).

En een geplande vorming rond "Werken met (moslim)jongeren in een diverse samenleving." van 2 dagen (november en herhaling in januari 2018).

## Welzijn

Binnen de hulpverlening vanuit Jongerenwelzijn is er een grote diversiteit aan aanbod en ook op het vlak van radicalisering zijn er diverse doelgroepen. Hoewel de situatie van elke jongere uniek is, gaan we er van uit dat elk traject minstens de volgende 3 stappen moet doorlopen:

1. signaal wordt opgepikt/gemeld
2. assessment
3. traject wordt uitgestippeld: aanbod op maat.

Elk van deze stappen vraagt een grote mate van inschattings- en inlevingsvermogen van de hulpverlener die betrokken is op de situatie. Het agentschap Jongerenwelzijn verspreidde in november 2017 een draaiboek dat tools en handvatten aanreikt aan alle betrokken partners binnen Jongerenwelzijn die kunnen helpen bij elk van deze stappen. Dit draaiboek is afgestemd op een ruimere multi-agency approach, en is gelinkt met andere actieplannen en draaiboeken.

Het ondersteunend en informerend aanbod van OTA, dat via projectsubsidies gefinancierd werd tot 31 december 2016, werd een eerste keer verlengd met een jaar tot 31 december 2017, en uitgebreid qua middelen om op deze manier de vorming en informatie gericht in alle organisaties te kunnen brengen. Een tweede verlenging voor een jaar kwam er in 2018. De organisaties binnen de jeugdhulp werden hier via diverse kanalen van op de hoogte gebracht: enerzijds door de organisaties zelf, anderzijds door een gerichte mailing naar de jeugdhulpverleningspartners.

**OTA:**  
**200.000**  
**euro**

In de aanpak van radicalisering en polarisering wordt er een aanbod uitgewerkt via twee projecten waarbij verschillende groepen (lotgenoten, slachtoffers, daders, ...) samengebracht worden om in dialoog polarisatie en radicalisering tegen te gaan via de cirkel-methodiek en het herstelgericht werken.

- VZW Circles - We have the choice (voor de periode november 2017 tot en met oktober 2019)

**80.000 euro**

Het project wil de cirkel-methodiek uitbouwen, meer bekendmaken en toepassen. De cirkels worden toegepast door facilitators met een professionele ervaring in groepsdynamica, therapie en/of trauma. Met cirkel-bijeenkomsten wil het initiatief een cultuur van inclusie en dialoog creëren, collectief trauma helen, ... zodat verharding, onverdraagzaamheid en extremisme in onze maatschappij haar voedingsbodem verliezen; en welzijnsproblemen zo voorkomen worden. Waar nodig worden mensen naar de gepaste hulpverlening verwezen. Daartoe worden verschillende doelgroepen samengebracht: slachtoffers en hun familie, mensen getroffen door trauma of verharding in onze samenleving, kwetsbare kansengroepen, multicultureel samengesteld, en met extra aandacht voor de jonge generatie, en zowel binnen en buiten het eigen netwerk.

**129.166,66  
euro**

- VZW Moderator – forum voor herstelrecht en bemiddeling (voor de periode van september 2018 tot en met december 2020) (naast het thema radicalisering/daden van terreur waar we hier op focussen, omvat het project nog twee andere thema's: verkeersdelicten, en seksueel misbruik binnen organisaties/instituties.)

Met het project wil Moderator de methodiek van herstelgerichte dialooggroepen verder uitwerken en uittesten en ook aanpassen binnen de 3 thema-gebieden; het hele proces zal uitmonden in een draaiboek en een inhoudelijk eindverslag. Het project richt zich naar daders, slachtoffers en direct betrokkenen bij misdrijven, nabestaanden, lotgenoten, maar ook burgers (samenlevingsperspectief).

Radicalisering en daden van terreur krijgen in de huidige maatschappelijke context grote aandacht. Naast collectieve victimisering is er immers ook een enorme maatschappelijke impact: op het (on)veiligheidsgevoel van burgers, een veranderde houding ten aanzien van bevolkingsgroepen, polariserende reacties die het samenleven bemoeilijken. Op vele plaatsen en manieren wordt rond deze thema's al gewerkt. Het project wil een steentje bijdragen door het aanleveren van een constructief, niet-polariserend maar ook uitdagend aanbod, mogelijks ook in gevangeniscontext. Uit het werkveld komen diverse vragen omtrent pistes om in deze context herstelrechtelijk aan de slag te gaan. Zo bijvoorbeeld van een gedetineerde (in het kader van een radicaliseringsdossier) die iets terug wil doen naar

slachtoffers en hun context, de getroffen gemeenschap. Ook zijn er contacten met deradicaliseringsambtenaren die het herstelrechtelijke pad graag willen verkennen. Ook vanuit burgerinitiatieven zoals “We have the choice”, die voor een pad kozen dat in de lijn ligt van het herstelgericht werken, met hun cirkels-methodiek, is er bereidheid tot samenwerking.

Er is ook een coördinerend initiatief bezig (vanuit departement Beleidsontwikkeling van WVG) om de twee projecten samen met de lotgenotengroepen te verbinden in gemeenschappelijke initiatieven:

- Cirkels en dialooggroepen , met contacten tussen diverse groepen geraakt door radicalisering en polarisering.
- Een herstelgerichte aanpak als onderdeel van een individueel disengagementstraject (re-integratie), of een casus op een LIVC.

## 10. Ondersteuning van eerstelijns werkers via referentiepersonen

**Actie 10.1**      Voor Jongerenwelzijn:  
In elke regio werden minimaal 2 referentieconsulenten aangeduid, verspreid over de regio's en over de diensten (SDJ en OCJ). Zij zijn opgeleid in de thematiek (via intervisie en informatie-uitwisseling, casusbespreking, vormingsmomenten) zodat zij hun collega's kunnen ondersteunen.

Voor justitiehuizen:  
In elk justitiehuis werd een effectief en plaatsvervangende referentie-justitieassistent aangesteld. Na een basisopleiding in 2016, worden voor hen nieuwe opleidingen inzake radicalisering georganiseerd opdat ze hun collega's kunnen ondersteunen en hun rol als intern aanspreekpunt kunnen waarmaken.

Voor CAW's:  
In elk CAW werd een referentiepersoon (of team) aangesteld om hulpvragen i.v.m. radicalisering op te volgen (als backoffice van de Opvoedingslijn of rechtstreeks te contacteren).

**Status actie**                      Lopende  
**Verantwoordelijke ministers**      Minister van Welzijn  
**Beleidsdomeinen**              WVG

### Rapportage

Bevoegdheden	Beschrijving	Budget
Welzijn	<p>In elke regio werden minimaal 2 referentieconsulenten aangeduid door Jongerenwelzijn. In totaal zijn er momenteel 23 aanspreekpunten actief, verspreid over de regio's en over de diensten (Sociale Diensten Jeugdrechtbank en Ondersteuningscentra Jeugdzorg). Deze referentieconsulenten zijn opgeleid in de thematiek zodat zij hun collega's kunnen ondersteunen. Jongerenwelzijn organiseert voor de referentieconsulenten op regelmatige basis intervisies ter aanscherping van hun expertise, voor de uitwisseling van informatie en voor de bespreking van specifieke cases. De referentieconsulenten zijn geen externe aanspreekpunten, ze zijn er voor de interne opvolging van dossiers waar sprake is van radicalisering en ze kunnen door hun collega's op de dienst worden aangesproken wanneer deze vragen zouden hebben of nood aan informatie over radicalisering.</p> <p>Wanneer externen (hulp- en dienstverleners) vragen hebben over de werking van onze diensten, kunnen zij steeds terecht bij de consultteams in de regio.</p> <p>De afdeling justitiehuizen voerde een gedeeltelijke hervorming door van het systeem van de referentie-justitieassistenten. Er werden 10 justitieassistenten opgeleid als ondersteunende experten radicalisering in acht justitiehuizen. De rol van deze ondersteunende experten gaat verder van die van referentie-justitieassistent. Zij bieden tevens ondersteuning aan justitieassistenten die aangesteld worden in radicaliseringsdossiers. Daarnaast nemen zij tevens de rol van intern aanspreekpunt op in de justitiehuizen waar zij</p>	

tewerkgesteld zijn. In de 6 justitiehuizen zonder ondersteunend expert blijven de referentie-justitieassistenten hun rol van intern aanspreekpunt opnemen.

Bij de CAW's bestaat een referentiepersoon (of team) voor vragen en informatie over radicalisering. Er is ook een beleidsnota met de inbreng van het algemeen welzijnswerk m.b.t. radicalisering.

<b>Actie 10.2</b>	Bij de onderwijskoepels, het GO! en de CLB-sector worden referentiepersonen 'radicalisering' aangeduid. Zij bouwen expertise op rond het thema en stellen die ter beschikking van hun collega's. Met hen wordt op regelmatige basis afgestemd.
<b>Status actie</b>	Lopende
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Onderwijs
<b>Beleidsdomeinen</b>	OV

### Rapportage

Bevoegdheden	Beschrijving	Budget
Onderwijs	<p>Binnen elke onderwijs/CLB-koepel/net werd een referentiepersoon radicalisering/polarisering aangeduid, in functie van interne ondersteuning van collega's. Daarnaast vormen deze referentiepersonen ook een duidelijke contactpersoon voor het centraal aanspreekpunt in functie van overleg, informatiedoorstroming en kennisdeling. Deze referentiepersonen komen op geregelde tijdstippen samen en konden al heel wat expertise opbouwen en delen rond het thema radicalisering/polarisering. Zij kregen ook al verschillende vormingen (o.a. door het netwerk van islamexperten, een toelichting door Connect, door het AgII, door VSSE, over de Radix Tool, CoPPRa light-opleiding....).</p> <p>Er werd onmiddellijk na de aanslagen op Charlie Hebdo een centraal aanspreekpunt onderwijs aangeduid en een deradicaliseringsmailbox geopend waar alle scholen en CLB's met vragen terecht kunnen (deradicalisering.onderwijs@vlaanderen.be). Inmiddels werd het aanspreekpunt 1075 keer geconsulteerd. Deze vragen zijn onderwijsverstijgend (o.a. ook vragen van lokale besturen en politiediensten die vragen waaruit het aanbod binnen onderwijs bestaat, welke onderwijsregelgeving van kracht is,...). De vragen die van scholen zelf afkomstig zijn, betreffen in hoofdzaak diversiteitsvraagstukken waar men als school niet meteen een antwoord op weet, een zoektocht naar lokale initiatieven,... Het aanspreekpunt zit op regelmatige basis samen met de referentiepersonen binnen de netten en koepels zodat info maximaal kan uitgewisseld worden en expertise gedeeld wordt.</p> <p>Ook met de andere hulplijnen wordt afgestemd (OTA / netwerk Islamexperten / VVSG / opvoedingslijn / ...). Daarnaast voorzien de inspecteurs LBV Islam en het aanspreekpunt radicalisering in regelmatig overleg om elkaar te informeren en te versterken.</p> <p>Vanuit de vaststelling dat het aanspreekpunt radicalisering signalen kreeg dat binnen het hoger onderwijs en het volwassenenonderwijs vragen leven met betrekking tot preventie van radicalisering, werd contact opgenomen met de VLIR en de Vlohra. Om een duidelijk beeld te krijgen van de</p>	



ondersteuningsnoden en verwachtingen werd er op 6 november 2017 een studiedag/startmoment georganiseerd met vertegenwoordigers van de VLIR, VLOHRA, universiteiten, hogescholen en volwassenenonderwijs. Hierop waren 65 personen aanwezig. Enerzijds werd er door het aanspreekpunt radicalisering onderwijs en door het netwerk Islamexperten een toelichting gegeven, anderzijds werd voldoende ruimte voorzien om de deelnemers zelf aan het woord te laten om hun verwachtingen en noden kenbaar te maken. Hier werd aangegeven dat men ook op dit onderwijsniveau graag met referentiepersonen zou werken. Er werd afgesproken om 10 personen aan te duiden voor de hogescholen/universiteiten en 5 voor het volwassenenonderwijs. Er vindt driemaandelijks overleg plaats, telkens startend met een vormingsmoment (oa. het netwerk Islamexperten, toelichting referentiepersoon leerplichtonderwijs, toelichting bijeenkomst RAN, toelichting VSSE, ...).

Er werd specifiek voor hoger onderwijs en volwassenenonderwijs handvatten over de preventie en aanpak van radicalisering en polarisering op maat uitgewerkt en verspreid via de reguliere kanalen. In de loop van de maand mei 2019 zal er -op hun vraag- een studiedag georganiseerd worden over radicalisering/polarisering/extreemrechts die zich specifiek richt naar docenten, professoren en mensen die tewerkgesteld zijn binnen hoger onderwijs en volwassenenonderwijs.

## 11. Vorming en professionalisering van imams en moskeeverenigingen

**Actie 11.1**      Uitwerken van een gericht en geïntegreerd vormingsaanbod (MO en NT2) voor imams, dat inspeelt op hun specifieke leernoden en –behoeften en ook beter aansluit bij het werkveld van de imams in Vlaanderen. In dat kader werden twee pilootprojecten opgestart (een in Vlaams Brabant door AgII en een in de stad Antwerpen door Atlas). Om het project te verdiepen en de focus te verbreden naar een structureel aanbod op maat van bedienaars van andere erkende erediensten, is het project van Atlas verlengd met een jaar (tot juli 2017). Op basis van opgedane ervaringen en in afstemming met alle partners wordt bekeken hoe het aanbod kan worden verankerd.

**Status actie**                      Lopende  
**Verantwoordelijke ministers**      Minister van Integratie en Inburgering  
**Beleidsdomeinen**              KB  
  
**Andere betrokkenen**      Atlas

### *Rapportage*

Bevoegdheden	Beschrijving	Budget
Integratie	<p>De pilootprojecten in de provincie Vlaams-Brabant en de stad Antwerpen, liepen van 1 januari 2016 t.e.m. 31 december 2016. Op basis van de eerste projectresultaten in Antwerpen, werd door Atlas een verlenging van de projectsubsiëring aangevraagd. In juli 2016 werd een tweede projectsubsidie toegekend, en deze verlenging van het project liep tot juli 2017.</p> <p>De experimentele projecten zijn afgerond. Visie, materiaal en methodieken rond inburgering voor bedienaars zijn ontwikkeld. Elk agentschap kan indien er vraag naar is dit aanbod op maat organiseren. In het ondersteuningsaanbod naar de lokale besturen wordt meegegeven dat er – bij voldoende grote groep – een inburgeringsaanbod voor bedienaars kan georganiseerd worden.</p> <p>Het thema ‘inburgeringsaanbod voor bedienaars’ zal op de volgende VILD-bijeenkomst van 18 december worden toegelicht en besproken.</p>	

<b>Actie 11.2</b>	Bij de vertegenwoordigers van de moslimgemeenschap aandringen op een kwalitatieve opleiding voor imams in Vlaanderen, waarvan kennis van het Nederlands en kennis van de maatschappelijke context essentiële onderdelen uitmaken. In functie hiervan werd een stuurgroep Imamopleiding opgestart. Het EMB onderzoekt via interne werkgroepen de mogelijkheden tot het oprichten van een volwaardige imamopleiding.
<b>Status actie</b>	Lopende
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Onderwijs
<b>Beleidsdomeinen</b>	OV
<b>Andere betrokkenen</b>	EMB, KU Leuven, AUHA

### *Rapportage*

<b>Bevoegdheden</b>	<b>Beschrijving</b>	<b>Budget</b>
<b>Onderwijs</b>	<p>In overleg met EMB en andere vertegenwoordigers uit de moslimgemeenschap werd een stuurgroep opgericht inzake de opleidings- en vormingsnoden ten behoeve van de moslimgemeenschap. Het huidige professionaliseringstraject binnen de associatie Universiteit &amp; Hogescholen Antwerpen en de optie Islamitische theologie en godsdienstwetenschappen binnen de Master of Arts in de wereldreligies van de KU Leuven wordt door deze stuurgroep ook geëvalueerd en zo nodig bijgestuurd. De stuurgroep kwam verschillende keren samen.</p> <p>Tijdens deze vergaderingen bleek dat er vanuit het hoger onderwijs bereidwilligheid is om, samen met het EMB, vorm te geven aan opleidingen ten behoeve van de moslimgemeenschappen. Vanuit hun maatschappelijk engagement is er zeker bereidheid om kennis en ervaring m.b.t. de opbouw en uitwerking van opleidingen te delen.</p> <p>Binnen de Moslimexecutieve werden interne werkgroepen opgestart om overleg te plegen met de gehele moslimgemeenschap over de vorming van imams en over de nodige competentieprofielen. Bilateraal werd er ook overleg opgestart tussen het EMB en instellingen voor hoger onderwijs, omdat er zeker bereidheid is om opleidingen ten behoeve van de moslimgemeenschappen mee te ondersteunen indien het EMB hier vragende partij is. Vanuit het maatschappelijk engagement van de instellingen blijft de bereidheid om kennis en ervaring m.b.t. de opbouw en uitwerking van opleidingen te delen. Tot nog toe heeft dit geen verdere concrete initiatieven opgeleverd</p> <p>Wat de vormgeving van een imamopleiding betreft moet duidelijk zijn dat het EMB zelf de inhoud van de opleiding zal bepalen. De inbreng van de instellingen hoger onderwijs, of zelfs het departement OV, indien gevraagd, kan hier louter organisatorisch en methodologisch ondersteunend van aard zijn.</p>	

<b>Actie 11.3</b>	De KU Leuven en de AUHA onderzoeken samen met het EMB de mogelijkheid om het bestaande aanbod uit te breiden en/of te versterken. De Vlaamse overheid neemt hierin een faciliterende rol op.
<b>Status actie</b>	Lopende
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Onderwijs
<b>Beleidsdomeinen</b>	OV
<b>Andere betrokkenen</b>	EMB KU Leuven AUHA

### *Rapportage*

<b>Bevoegdheden</b>	<b>Beschrijving</b>	<b>Budget</b>
Onderwijs	Hiervoor verwijzen we naar <b>actie 11.2</b> .	

<b>Actie 11.4</b>	Voorzitters van moskeeën en imams worden geïnformeerd over het onderwijs, jeugdhulp-, welzijns- en tewerkstellingsaanbod zodat zij gericht kunnen toeleiden hiernaar.
<b>Status actie</b>	Opgestart
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Integratie en Inburgering Minister van Onderwijs Minister van Welzijn Minister van Werk
<b>Beleidsdomeinen</b>	WVG (coördinatie) KB OV WSE
<b>Andere betrokkenen</b>	EMB

### *Rapportage*

<b>Bevoegdheden</b>	<b>Beschrijving</b>	<b>Budget</b>
Onderwijs Welzijn Integratie Werk	Om voorzitters van moskeeën en imams beter te informeren over het onderwijs-, jeugdhulp- en welzijnsaanbod, zodat zij gericht kunnen toeleiden, vonden reeds verschillende gesprekken plaats tussen enerzijds de aanspreekpunten radicalisering onderwijs, welzijn, ABB en het AgII en anderzijds het EMB, een aantal voorzitters van unies van moskeeën en een aantal sleutelfiguren. Ook met de nieuwe voorzitter van het EMB werd contact opgenomen om dit werk verder te zetten. Op 17 en 31 januari 2019 zijn info-momenten gepland in Antwerpen en Hasselt.	

## 12. Inzetten op burgerschapscompetenties

<b>Actie 12.1</b>	Inzetten op het werken rond en versterken van burgerschapscompetenties via ondersteuning van leerkrachten. Departement OV ondersteunt actief het BCH i.s.m. met VVI in het kader van herinneringseducatie. Ondersteunen van organisaties die een didactisch aanbod en vormingen ontwikkelen ter ondersteuning van de implementatie van burgerschapseducatie.
<b>Status actie</b>	Lopende
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Onderwijs
<b>Beleidsdomeinen</b>	OV

### *Rapportage*

<b>Bevoegdheden</b>	<b>Beschrijving</b>	<b>Budget</b>
Onderwijs	Departement OV ondersteunt actief het BCH i.s.m. VVI in het kader van herinneringseducatie. Daarnaast wordt ook de KBS, Studie Globo en Vormen/Plan België ondersteund.	Voor BCH: 60.000 euro (schooljaar 2016-2017) 92.000 euro (schooljaar 2017-2018), 90.000 euro (schooljaar 2017-2018) Jaarlijks voor KBS: 103.000 euro Voor Vormen/plan België: 0,5 VTE Voor Studio Globo: 1 VTE

<b>Actie 12.2</b>	Indien nodig formuleren van eindtermen rond burgerschap, rekening houdend met de conclusies van het eindtermendebat.
<b>Status actie</b>	Lopende
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Onderwijs
<b>Beleidsdomeinen</b>	OV

### *Rapportage*

<b>Bevoegdheid en</b>	<b>Beschrijving</b>	<b>Budget</b>
<b>Onderwijs</b>	<p>In januari 2018 heeft de Vlaamse Regering het decreet op de einddoelen goedgekeurd: <a href="https://www.vlaamsparlement.be/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1205386">https://www.vlaamsparlement.be/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1205386</a>.</p> <p>Hierin zijn 16 sleutelcompetenties overeengekomen op basis van de resultaten van het publieke eindtermendebat. Eén van de sleutelcompetenties zijn competenties m.b.t. burgerschap en leren samenleven. Het onderscheid tussen vakgebonden en vakoverschrijdende eindtermen valt hierin weg, dit betekent dat aan alle eindtermen een resultaatsverbintenis wordt gekoppeld (met uitzondering van een aantal attitudinale eindtermen). <a href="https://www.onderwijsdoelen.be/sites/default/files/atoms/files/VR%202018%20Einddoelen%20eerste%20graad%20SO%20-%20decreet.pdf">https://www.onderwijsdoelen.be/sites/default/files/atoms/files/VR%202018%20Einddoelen%20eerste%20graad%20SO%20-%20decreet.pdf</a></p> <p>In januari 2018 zijn ontwikkelcommissies aan het werk gezet om de eindtermen te ontwikkelen voor de sleutelcompetenties. Ze focussen zich in eerste instantie op de eerste graad van het secundair onderwijs, de andere graden volgen later. Het decreet met het voorstel van de nieuwe eindtermen voor de 1<sup>ste</sup> graad van het secundair onderwijs wordt momenteel door het Vlaams Parlement behandeld. . Deze nieuwe eindtermen voor de eerste graad zullen ingaan vanaf 1 september 2019. In het najaar wordt het ontwikkelwerk opgestart voor de 2<sup>e</sup> en de 3<sup>e</sup> graad.</p>	

<b>Actie 12.3</b>	Inzetten op het werken rond en versterken van mediawijsheid via ondersteuning van leerkrachten. Ondersteuning van het kenniscentrum Mediawijs en verspreiding en ontwikkeling van tools rond omgaan met haatspraak en mediawijsheid binnen onderwijs.
<b>Status actie</b>	Lopende
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Onderwijs
<b>Beleidsdomeinen</b>	OV

### Rapportage

Bevoegdheden	Beschrijving	Budget
Onderwijs	Er is een structurele samenwerking met het Kenniscentrum Mediawijsheid. In 2015 werd er bovendien tussen het departement OV en het kenniscentrum Mediawijsheid een aparte overeenkomst gesloten.	

Acties gelinkt aan radicalisering, maar opgestart buiten onderwijs:

- In oktober 2015 startte het Kenniscentrum Mediawijs met een partneroproep rond 'polarisering in de media' gericht op stedelijke jongeren en mediamakers in het kader van het actieplan tegen radicalisering (Project rePresent). StampMedia voerde in opdracht van Mediawijs een onderzoek naar de eventuele kloof tussen stedelijke jongeren met een migratieachtergrond en de nieuwsmedia. Het onderzoek bestond uit een kwantitatieve bevraging, een focusgesprek over media en mediagebruik en een dialooggesprek met professionele journalisten. Uit de gesprekken die we voerden, bleek dat er wel degelijk een kloof is. Jongeren van buitenlandse herkomst vinden dat ze nauwelijks een stem krijgen in de nieuwsmedia. Als ze aan bod komen, is dat volgens hen vaak in een negatieve context. Vanuit hun ervaringen in de dialooggesprekken reiken jongeren en journalisten samen een aantal oplossingen aan om de representatie van de jongeren in de media te verbeteren. RePresent werd op 22 maart 2017 gelanceerd: op <https://mediawijs.be/onderzoeken/represent-uitkomst-dialoog-tussen-journalisten-en-jongeren-migratieachtergrond>.
- In 2016 deed Mediawijs een oproep voor het project 'No Hate AlterNarratief'. Met dit project activeert Mediawijs, samen met partners, jongeren in Vlaanderen en Brussel om online racistische en gewelddadig extremistische haatspraak aan te pakken. Het project moet jongeren en hun begeleiders omkaderen, opleiden en activeren met geteste werkvormen om peer-to-peer en zoveel mogelijk herstelgericht te reageren op online haatspraak en desinformatie die kan leiden tot de discriminatie van of gewelddadige aanval op mensen op basis van afkomst, nationaliteit, religie, cultuur, gender, seksuele voorkeur,... In samenwerking met welzijn, wordt de brug gemaakt naar het brede welzijnsveld. Alternarratief werd gelanceerd op 23 september 2017 en omvat: een chatbot (een computerprogramma dat een conversatie simuleert) die je uitdaagt om mee na te denken over gepaste reacties op haatboodschappen), een stappenplan met enkele vragen die je jezelf moet stellen voor je reageert en een vorming waarin jeugdwerkers en leerkrachten



ervaren wat de effecten van haatspraak zijn om vervolgens samen op zoek te gaan naar effectieve reacties.

- Mediawijs werkte mee aan de vertaling van een aantal relevante publicaties: 1) Bookmarks is een gids voor het bestrijden van online haatspraak en mensenrechteneducatie. Bookmarks is een publicatie van de Raad van Europa ter ondersteuning van de No Hate Speech campagne, de jongerencampagne van de Raad van Europa tegen online haatspraak. 2) Mediawijs diende bij de Europese Commissie een aanvraag in voor het vertalen en het ontwikkelen van een lespakket afgestemd op de Vlaamse context, gebaseerd op Mind over Media. Het project werd inmiddels goedgekeurd en zal voornamelijk in Onderwijs ingezet worden. Samen met 8 Europese actoren wordt bekeken hoe de tool Mind Over Media (ontwikkeld door Renee Hobbs) vertaald kan worden naar een Europese context. Deze tool wil propaganda bespreekbaar maken in een klascontext en leerlingen leren hoe propaganda te leren (her)kennen. Het wordt dus (op termijn) ook in het Nederlands beschikbaar en al tal van lokale voorbeelden kennen. De bedoeling is dat leerlingen en leerkrachten zelf ook voorbeelden van propaganda toevoegen. <http://evensfoundation.be/programs/media/mind-over-media/>
- Tijdens het schooljaar 2017-2018 heeft mediawijs extra ingezet op het herkennen van fake news en online propaganda (o.a. educatie, coördinatie en communicatie rond het Vlaams project Nieuws in de Klas). Mediawijs onderneemt ook een aantal acties rond mediawijsheid zoals het mediawijs competentiemodel, een website om ouders te ondersteunen bij mediaopvoeding (medianest.be), een dossier rond beeldgeletterdheid, een dossier en website rond cyberpesten, de mediacoach opleiding, ondersteunende tools en lespakketten...
- Ook voor onderwijs ontsloot het Kenniscentrum Mediawijsheid in 2016 kennis en werkvormen in het kader van gewelddadige radicalisering gericht op burgerschap. Daarvoor hielp Mediawijs mee aan het dossier van sCool met de titel "Mediawijsheid in tijden van terreur en dreiging": <https://mediawijs.be/nieuws/hoe-omgaan-geweld-media>. In de periode 31/8/2016 en 7/10/2016 werd het dossier in totaal 142 keer gedownload of bekeken in een online viewer. 65 directies kregen een printversie. Het nieuwsbericht werd in totaal 659 keer bekeken.
- Mediawijs stelde ook een online dossier samen rond radicalisering met artikels van verschillende specialisten. Het wil een beeld geven over de link tussen radicalisering en media. Doelpubliek zijn leerkrachten en eerstelijns werkers. Onderzoeksprojecten en –resultaten staan hierbij centraal: <https://mediawijs.be/dossiers/dossier-media-en-radicalisering>
- Met ondersteuning van het departement OV organiseerde mediawijs op 3/5/2016 een studiemoment "(de)radicaliserende media", specifiek gericht op onderwijs. Binnen de overeenkomst werd hiervoor 7.000 euro uitgetrokken. Het gaat vooral over effecten van radicale en extremistische boodschappen, de mogelijke reacties erop en het gebruik van alternatieve media. Het departement OV, Canon cultuurcel en de Media & Learning

Foundation organiseerden daarnaast op 7-10 maart 2016 een Media & learning conferentie met radicalisering als belangrijkste invalshoek.

<b>Actie 12.4</b>	Vanuit het idee dat interlevensbeschouwelijke dialoog als hefboom kan gebruikt worden in gesprekken tussen leerlingen van verschillende overtuigingen, werd er tussen vertegenwoordigers van erkende instanties en de onderwijskoepels een charter i.f.v. de invulling en bevorderen van interlevensbeschouwelijke competenties afgesloten. Aan dit charter werd uitvoering gegeven en werd verfijnd. Het wordt jaarlijks geëvalueerd en actueel gehouden. De Vlaamse overheid heeft in deze een faciliterende rol.
<b>Status actie</b>	Lopende
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Onderwijs
<b>Beleidsdomeinen</b>	OV

### Rapportage

Bevoegdheden	Beschrijving	Budget
Onderwijs	<p>Vanuit het idee dat interlevensbeschouwelijke dialoog als hefboom kan gebruikt worden in gesprekken tussen leerlingen van verschillende overtuigingen, werd er tussen vertegenwoordigers van erkende instanties en de onderwijskoepels een charter i.f.v. de invulling en bevordering van interlevensbeschouwelijke competenties afgesloten. De intentieverklaring tussen de onderwijsverstrekkers (GO, OVSG en POV) en de erkende instanties is ondertekend in januari 2016 (<a href="http://onderwijs.vlaanderen.be/sites/default/files/atoms/files/01-28-engagementsverklaring-interlevensbeschouwelijke-dialoog.pdf">http://onderwijs.vlaanderen.be/sites/default/files/atoms/files/01-28-engagementsverklaring-interlevensbeschouwelijke-dialoog.pdf</a>).</p> <p>Na de ondertekening in januari 2016 van de engagementsverklaring over de interlevensbeschouwelijke dialoog hebben de partners (de zeven erkende instanties en vereniging van de levensbeschouwende vakken en de drie officiële onderwijsverstrekkers het GO!, het gemeentelijk en stedelijk onderwijs (OVSG) en het provinciaal onderwijs (POV)) hun samenwerking versterkt en werden er in scholen projecten voor de leerlingen opgezet waarbij de leraren van de respectievelijke vakken samen lesactiviteiten organiseren rond thema's over levensbeschouwing of gelinkt aan levensbeschouwing.</p> <p>Er zijn studiedagen georganiseerd voor leraars levensbeschouwelijke vakken en voor schooldirecteurs over de interlevensbeschouwelijke competenties, over hoe dergelijke projecten aan te pakken.</p> <p>Zowel de onderwijsverstrekkers als de erkende instanties stellen dat er een positieve dynamiek is. De inspecteurs LBV hebben een inspiratiegids verspreid onder de leraren LBV, er wordt rond het onderwerp vorming georganiseerd voor leraren en het thema wordt vaak geagendeerd op pedagogische studiedagen. Dit aanbod van ondersteuning is door de commissie levensbeschouwelijke vakken in een brief aan de schoolbesturen bekendgemaakt. De vaststelling is dat het onderwerp in veel scholen absoluut leeft, dat de bereidheid om rond ILB aan de slag te gaan groot is en dat het</p>	

op een aantal plaatsen de band van de leraren LBV met de andere collega's heeft versterkt.

<b>Actie 12.5</b>	Verzamelen van goede praktijkvoorbeelden van het werken rond interlevensbeschouwelijke dialoog en het aanbod beter bekend maken, onder meer via het organiseren van een gemeenschappelijke studiedag interlevensbeschouwelijke dialoog door de onderwijsinspectie levensbeschouwelijke vakken.
<b>Status actie</b>	Lopende
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Onderwijs
<b>Beleidsdomeinen</b>	OV
<b>Andere betrokkenen</b>	Inspectie LBV

### *Rapportage*

<b>Bevoegdheden</b>	<b>Beschrijving</b>	<b>Budget</b>
Onderwijs	<p>Het aanspreekpunt radicalisering onderwijs gaf een toelichting aan de commissie levensbeschouwelijke vakken over radicalisering en polarisering. In navolging hiervan werden contacten gelegd tussen de commissie LBV en klasCement om het aanbod van projecten ILC meer bekend te maken en beter te verspreiden. Dit agendapunt werd reeds besproken in zowel de commissie LBV als in het Nascholingsinstituut: er werden suggesties gedaan om goede praktijkvoorbeelden te verzamelen rond de projecten ILC en om leerkrachten LBV aan te moedigen hun materiaal te plaatsen op de site van KlasCement. De concrete uitwerking zal op de komende vergaderingen geagendeerd worden.</p> <p>Op 28 maart 2017 vond er een gemeenschappelijke studiedag ILD plaats voor alle inspecteurs LBV.</p> <p>Op 11 januari 2018 werd door het Nascholingsinstituut via brief een oproep gedaan aan alle leerkrachten LBV om bestaande projecten en tools te delen met collega's via het online platform Klascement.</p>	

<b>Actie 12.6</b>	Opstellen van een engagementsverklaring met de EMB waarin het actieplan 'levensbeschouwelijk vak islamitische godsdienst' van EMB vertaald wordt. Een stuurgroep waakt over de uitvoering van deze engagementsverklaring.
<b>Status actie</b>	Lopende
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Onderwijs
<b>Beleidsdomeinen</b>	OV
<b>Andere betrokkenen</b>	EMB, CIO

### Rapportage

Bevoegdheden	Beschrijving	Budget
Onderwijs	<p>Op 9 november 2016 werd de engagementsverklaring m.b.t. islamonderwijs ondertekend door de minister van onderwijs en vorming en het EMB. Op dat moment werd ook afgesproken dat de engagementsverklaring zou worden opgevolgd en aangestuurd door een stuurgroep, waarin zowel de minister van onderwijs en vorming als de EMB afgevaardigd zijn. De stuurgroep kwam inmiddels samen op 31 mei 2017, 25 oktober 2017, 21 februari 2018 en op 24 oktober 2018. In de stuurgroep zetelen afgevaardigden van de minister van onderwijs en vorming, het EMB en het Centrum Islamonderwijs (CIO) waarvan de afvaardiging door het EMB bepaald wordt. Tijdens elke stuurgroep wordt minstens een stand van zaken van de 4 actielijnen geagendeerd:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Hervorming CIO</li> <li>2. Opleiding leraren Islamitische godsdienst</li> <li>3. Bekwaamheidsbewijzen</li> <li>4. Aanstelling adviseur.</li> </ol> <p>Eind oktober 2017 werd er door het Centrum Islamonderwijs een tweedaags startmoment georganiseerd voor alle docenten van de lerarenopleiding en inspecteurs islam om een visie- en missietekst op te stellen op het niveau van de hogescholen die islam aanbieden als vak. Als deze opdracht is afgerond, zal men kijken waar men het leerplan islam voor het lager- en secundair onderwijs verder kan actualiseren en eventueel aanvullen met leerinhouden die ontbreken. Bedoeling is om de bestaande visietekst verder te verdiepen en leerlijnen duidelijker uit te stippelen. Uniformiteit tussen de verschillende lerarenopleidingen wordt in deze nagestreefd. Voor alle levensbeschouwingen geldt dat de ontwikkeling en actualisering van de leerplannen een opdracht is van de erkende instanties. Ook de erkende instantie voor de islamitische godsdienst werkt op een stelselmatige en structurele wijze aan de verbetering en optimalisering van haar leerplannen. De huidige leerplannen staan ter inzage en kunnen gedownload worden van de website van de Erkende Instantie van het EMB, namelijk Centrum Islamonderwijs:  <a href="http://www.centrumislamonderwijs.be/uploads/2/6/3/0/26301550/consolidatie_leerplan_lo.pdf">http://www.centrumislamonderwijs.be/uploads/2/6/3/0/26301550/consolidatie_leerplan_lo.pdf</a>. In het najaar van 2018 wordt door CIO verder gewerkt aan de evaluatie van de huidige</p>	

leerplannen. Vzw CIO maakte ook werk van een nieuwe Raad van Bestuur en nieuwe samenstelling van de Algemene Raad.

Tijdens het vorige werkjaar werd, om de kwaliteit van het islamitisch godsdienstonderwijs verder te garanderen, de samenwerking met de Vlaamse lerarenopleidingen versterkt en uitgebouwd. Binnen dit kader werd er een werkgroep opgericht. De werkgroep bestond uit alle Vlaamse lerarenopleidingen die het onderwijsvak 'islam' voor het secundair onderwijs of een 'traject' islam in het lager onderwijs aanbieden. Deze werkgroep had overleg over de inhoud en de organisatie van het onderwijsvak 'islam' aan de lerarenopleidingen voor het secundair en het lager onderwijs. Daarnaast werd er een aanvraagprocedure vastgelegd voor lerarenopleidingen die islam willen aanbieden.

Op 14 november werd een nieuwe samenkomst georganiseerd met de lerarenopleiders. De samenwerking wordt als positief geëvalueerd. Daarnaast werd er ook bekeken hoe de samenwerking verder vorm kan gegeven worden in het kader van de hervorming van de lerarenopleiding.

Er werd eveneens een werkgroep bekwaamheidsbewijzen opgericht. Het resultaat van deze werkgroep is het volgende:

a) vereiste bekwaamheidsbewijzen

Voor wat het lager onderwijs en de derde graad ASO-TSO-KSO betreft zal vanaf 1 september 2018 voorzien worden in organieke vereiste bekwaamheidsbewijzen. Voor de eerste graad secundair onderwijs waren deze vereiste bekwaamheidsbewijzen reeds langer vastgelegd.

b) voldoende geachte bekwaamheidsbewijzen

In deze categorie wordt een diploma van minimum bachelorniveau gevraagd wordt en niet langer dat van het niveau secundair onderwijs.

Aan het korps van inspecteurs islam werd er een extra adviseur via het systeem van verlof bijzondere opdracht toegevoegd. Deze persoon werd vanaf 1 januari 2017 gedetacheerd naar de onderwijsinspectie en functioneert sindsdien onder de administratieve verantwoordelijkheid van de inspecteur-generaal. Haar opdrachten zijn het uitbouwen van een netwerk van islamleerkrachten en hogeschooldocenten, de samenstelling van een pedagogische commissie, het verzamelen, screenen en verspreiden van kwaliteitsvol lesmateriaal, de organisatie van studiedagen en contactmomenten met leraren.

Met het oog op het verbeteren van de kwaliteit van het islamonderwijs verzorgt de adviseur een intensieve, regionale begeleiding van beginnende leraren. Zo vond op 10 januari 2018 samen met de betrokken inspecteur een begeleiding plaats voor de nieuwe leraren van de regio Limburg. Op 7 februari 2018 vond eenzelfde begeleiding plaats voor de regio Antwerpen samen met de betrokken inspecteur. Op 7 maart 2018 vonden in Oost- en West-Vlaanderen een begeleiding voor nieuwe leraren plaats. In

het totaal werden 119 startende leerkrachten bereikt. In een volgende fase wordt deze scholing uitgebreid naar leerkrachten die reeds langer in dienst zijn. Tijdens deze begeleidingen stelt de adviseur onder andere het leerplatform voor waarop leerkrachten hun lesmateriaal digitaal met elkaar kunnen delen. Alvorens deze lesmaterialen gedeeld worden, worden deze gescreend door een pedagogische commissie. Tot op heden is ongeveer de helft van de leraren gekoppeld aan het leerplatform. Naast begeleidingen en studiedagen bezoekt de adviseur ook leraren ter plekke om hulp te bieden in de klas. De inspecteur-adviseurs geven de namen van leraren die extra begeleiding nodig hebben aan de adviseur voor verdere opvolging.

In maart 2018 gingen er studiedagen door voor leraren waar ze in kleine groepen in interactie gaan met de adviseurs. In samenwerking met de docent islam van UCLL vond er in april 2018 een studiedag plaats waarbij de adviseurs didactisch materiaal voorstelden om de islamlessen actiever en rijker te maken. In mei 2018 vonden er in samenwerking met de inspecteurs en met het netwerk van islamexperten drie studiedagen plaats over actuele thema's zoals euthanasie, orgaandonatie, abortus, evolutieleer en diversiteit in seksuele geaardheid.

## *Mobiliseren van het middenveld*

### 13. Betrekken en ondersteunen van ouders, familie en kennissen

<b>Actie 13.1</b>	Ondersteunen van lotgenotengroepen, die belangrijke vertrouwensfiguren en ondersteuners zijn van getroffen families. Ze zijn tevens brugfiguren/rolmodellen ter preventie van (gewelddadige) radicalisering en toeleiding naar hulpverlening, scholen en CLB's. We stemmen deze actie verder af met de ontwikkelingen binnen de back-office van de opvoedingslijn. We bedden de ondersteuning van lotgenoten in binnen de Huizen van het Kind.
<b>Status actie</b>	Lopende
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Onderwijs Minister van Welzijn
<b>Beleidsdomeinen</b>	OV WVG

#### *Rapportage*

<b>Bevoegdheden</b>	<b>Beschrijving</b>	<b>Budget</b>
Welzijn	De inbedding van de lotgenotengroepen binnen de Huizen van het Kind realiseren we in samenspraak met de Koning Boudewijnstichting, Expoo, de Opvoedingslijn, de bestaande lotgenotengroepen en de Huizen van het Kind. In 2018 gingen voorbereidende gesprekken door met de KBS en de lotgenotengroepen. In de loop van de maand december 2018 is een eerste overleg gepland met de betrokken Huizen van het Kind (Gent, Antwerpen en Brussel) en de opvoedingslijn. De inbedding van de lotgenotengroepen in de betrokken Huizen van het Kind is voorzien voor maart 2019.	21.000 euro



<b>Actie 13.2</b>	Ondersteunen van een helpdesk voor opvoedingsvragen bij radicalisering voor ouders, familie, vrienden en kennissen. De helpdesk biedt opvoedingsondersteuning, vraagverheldering, informatie en kan gericht doorverwijzen naar het geschikte reguliere aanbod. De helplijn is telefonisch en online toegankelijk. Er is afstemming met andere hulp- en informatielijnen, De helpdesk kan beroep doen op een netwerk van experts voor de backoffice en een klankbordgroep. . We stemmen de activiteiten verder af met de ondersteuning van opvoedingsvragen bij familieleden en de ondersteuning van lotgenoten.
<b>Status actie</b>	Lopende
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Welzijn
<b>Beleidsdomeinen</b>	WVG
<b>Andere betrokkenen</b>	Opvoedingslijn van vzw De Keerkring Partners in de backoffice en de klankbordgroep

### Rapportage

Bevoegdheden	Beschrijving	Budget
Welzijn	<p>De projectmiddelen die reeds werden toegekend aan vzw de Keerkring, centrum voor opvoedingsondersteuning voor het project 'Helpdesk Opvoedingsvragen en radicalisering Vlaanderen en Brussel', eindigden op 31/01/2017. Omwille van de blijvende noodzaak aan een laagdrempelig aanbod, en de nood aan een bredere communicatie over dit forum, werd de overeenkomst verlengd tot 31/12/2018. (budget 59.000 euro)</p> <p>De basisdoelstellingen van het project zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Bieden van een luisterend oor.</li> <li>• Een vraagverhelderend eerste gesprek/mail.</li> <li>• Gepast en concreet doorverwijzen naar de backoffice (zo lokaal mogelijk en met behulp van referentiepersonen).</li> <li>• Aandacht voor diversiteit binnen de ploeg van vrijwilligers.</li> <li>• Een structurele partner zijn in de ondersteuning en de versterking van cultuur –en divers-sensitieve gezinsondersteuning.</li> </ul> <p>Acties</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Beluisteren van hulp –en informatievragen en een eerste vraagverheldering maken. (voor vragen vanuit Vlaanderen en Brussel).</li> <li>• Acties plannen i.f.v. vrijwilligerswerving, met aandacht voor diversiteit.</li> <li>• Afstemmen met ander hulp –en informatielijnen op georganiseerde overlegmomenten</li> <li>• Blijvend investeren in netwerk i.f.v. een goede backoffice, gerichte doorverwijzing en up to date verwijzingslijst. (o.a. contacten met CAW's, scholenkoepels, ouderverenigingen, deradicaliseringsambtenaren ...).</li> <li>• Continue update van nieuwe ontwikkelingen in deze problematiek, via expertencel, contacten.</li> </ul>	59.000 euro

- Gericht inzetten op verdere profilering en communicatie. Hierin is er specifieke aandacht voor gezinnen met een migratie-achtergrond.
- Mee ondersteunen van lotgenotengroepen
- Expertise inzake divers-sensitief werken delen met de Huizen van het Kind, in samenwerking met andere actoren zoals Expoo en OTA.

De verlenging van de overeenkomst in 2019 wordt voorbereid. In dat kader wordt een specifiek jaarverslag opgemaakt. Eind 2018 (december) worden zij betrokken bij het overleg met de lotgenotengroepen en de Huizen van het Kind.

<b>Actie 13.3</b>	Structurele aandacht voor het bereiken van doelgroepouders in het kader van de lopende beheersovereenkomst tussen de Vlaamse Regering en de ouderkoepelverenigingen.
<b>Status actie</b>	Lopende
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Onderwijs
<b>Beleidsdomeinen</b>	OV

### *Rapportage*

<b>Bevoegdheden</b>	<b>Beschrijving</b>	<b>Budget</b>
<b>Onderwijs</b>	<p>De beheersovereenkomsten 2016-2018 tussen de Vlaamse Regering en de ouderkoepelverenigingen zijn volop in uitvoering.</p> <p>Departement OV volgt de uitvoering van de beheersovereenkomsten op o.b.v. (1) tussentijdse rapporteringen door de ouderkoepelverenigingen in een stuurgroep die minimaal drie keer per jaar samenkomt en (2) a.d.h.v. een jaarrapport. Er wordt daarbij structureel aandacht besteed aan de wijze waarop de ouderkoepelverenigingen aandacht hebben voor 'doelgroepouders' en welke concrete acties zij hiervoor ondernemen.</p> <p>Tijdens de stuurgroep van 26 september 2017 gaf het aanspreekpunt radicalisering een toelichting over de actualisering van het Vlaamse actieplan gewelddadige radicalisering en polarisering. Op basis van deze toelichting werd een eerste brainstorm met de ouderkoepelverenigingen gehouden om te bekijken (1) welke acties de ouderkoepelverenigingen momenteel al ondernemen die kunnen bijdragen aan de doelstellingen van het actieplan en (2) op welke manier de expertise van de ouderkoepelverenigingen gebundeld kan worden met de reeds bestaande expertise op het vlak van preventie van radicalisering en polarisering. In opvolging hiervan organiseert het departement OV een halve werkdag met de ouderkoepelverenigingen en experts. In de nasleep van deze brainstorm vond er op 7 mei 2018 in Mechelen in een samenwerkingsverband tussen DOV en de drie ouderkoepels een debatavond voor de doelgroep ouders plaats met de titel: Polarisering: gangmaker of bangmaker? Met als sprekers Rudi Vranckx en Khalid Benhaddou.</p> <p>De ouderkoepelvereniging VCOV organiseert in het najaar van 2018 in Limburg, West-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen, Antwerpen en Vlaams-Brabant een aantal avonden rond radicalisering en polarisatie gericht op ouders met als sprekers Khalid Benhaddou en Chris Wyns (referentiepersoon radicalisering/polarisering van Katholiek Onderwijs Vlaanderen).</p> <p>Nog eind dit jaar zal de goedkeuring aan de VLAREG worden gevraagd over de ontwerp-beheersovereenkomsten 2019-2021, die de Vlaamse minister van onderwijs is overeengekomen met de ouderkoepelverenigingen. Binnen hun basiswerking wordt er (net zoals tijdens de periode 2016-2018) van de ouderkoepelverenigingen verwacht dat zij structureel aandacht hebben voor het betrekken van</p>	

specifieke doelgroepen van ouders. Daarnaast kregen zij opnieuw de opdracht om een of meerdere nieuwe acties gericht op ouders uit te werken in het kader van radicalisering en polarisering.

<b>Actie 13.4</b>	Ondersteunen van ouders en familie door K&G via o.a. de Huizen van het Kind, die sterk inwerken op ontmoeting, opvoedingsondersteuning en laagdrempelig onthaal.
	De CAW's, de CLB's en Jongerenwelzijn stemmen binnen een integrale jeugdhulp hun aanbod af op radicalisering en een regionaal en aangepast aanbod (via IROJ) wordt verzekerd (aandacht voor outreachend werken, huisbezoeken, lotgenotengroepen, counseling, rouwverwerking,...). Er wordt ook afgestemd met de projecten rond familieondersteuning die ondersteund worden door de KBS.
<b>Status actie</b>	Lopende
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Onderwijs Minister van Welzijn
<b>Beleidsdomeinen</b>	OV WVG
<b>Andere betrokkenen</b>	KBS

### *Rapportage*

<b>Bevoegdheden</b>	<b>Beschrijving</b>	<b>Budget</b>
Welzijn	Voor de uitbouw van de Huizen van het Kind zie actie 5.1 en actie 13.2.	
	De afstemming van het aanbod op radicalisering gebeurt begin 2018 met de verspreiding van het draaiboek aan de Huizen van het Kind en de IROJ's, zodat deze de kennis hebben van de procedures en het aanbod binnen Jongerenwelzijn.	

<b>Actie 13.5</b>	In overleg met de VSK nagaan hoe peer support in het kader van polarisering een rol kan spelen. Jongeren gaan immers in de eerste plaats met hun vragen en problemen bij leeftijds- of leefstijlgenoten ('peers') te rade en zoeken steun bij elkaar. Peer support is een manier van samenwerken en elkaar ondersteunen. Peers helpen elkaar met behulp van eigen kennis, inzichten en ervaring. 'Peer' betekent dat je op vele manieren gelijkwaardig bent of in gelijkaardige omstandigheden verkeert.
<b>Status actie</b>	Lopende
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Onderwijs
<b>Beleidsdomeinen</b>	OV
<b>Andere betrokkenen</b>	VSK

### Rapportage

Bevoegdheden	Beschrijving	Budget
Onderwijs	<p>Sinds 2015 wordt ingezet op peer-support binnen onderwijs door het ondersteunen van het project 'de Conflixers' van VSK. Jongeren gaan vaak met hun vragen en problemen bij leeftijds- of leefstijlgenoten te rade. Ze zoeken steun bij elkaar. Peer support is een manier van samenwerken en elkaar ondersteunen. Peers helpen elkaar met behulp van eigen kennis, inzichten en ervaring. 'Peers' zijn mensen die een gelijkenis hebben op een aantal vlakken. Zowel klasgenoten als schoolgenoten kunnen als 'peers' beschouwd worden. 'Support' betekent dan weer ondersteuning of hulp. Veel voorkomende vormen zijn bijvoorbeeld peter-meter projecten, vertrouwensleerlingen, leerlingbemiddeling, of zorgleerlingen. Peer support als methodiek is waardevol omdat leerlingen op die manier zelf leren om oplossingen voor problemen en conflicten te bedenken maar ook vaardigheden en attitudes aanscherpen die in het latere leven van belang zijn. De methodiek in zijn geheel draagt bij tot het meer betrekken van leerlingen en tot het verbeteren van het klimaat op school.</p> <p>De ondersteuning van nieuwe scholen bij het opzetten van vormen van peer support. Hiervoor worden er in de scholen inspiratieworkshops gegeven waarbij de verschillende vormen van peer support worden overlopen en waardoor scholen een gemotiveerde keuze kunnen maken. Voor sommige vormen van peer support (peter-en meterschappen, werken met vertrouwensleerlingen) wordt er een trajectbegeleiding opgezet. Peer support wordt hierbij benadrukt als onderdeel van een verbindend schoolklimaat dat preventief werkt tegen o.a. pesten, polarisering en radicalisering. Voor leerlingbemiddeling (peer-mediation) wordt er doorverwezen naar de meest geschikte partner voor de school om mee samen te werken.</p>	1,5 VTE + werkmiddelen

Voor het schooljaar 2017-2018 werd dit project uitgebreid met 0.5 VTE detachering extra (totaal 1.5 VTE detachering), om na te gaan wat peer-support kan betekenen in het kader van de preventie van radicalisering en polarisering. Het project werd verlengd voor het schooljaar 2018-2019.

## 14. Ruimte bieden voor dialoog, tegengeluiden en identiteitsontwikkeling

**Actie 14.1** Verdere opvolging van de projecten die werden opgestart in 2016 tot eind 2017 in het kader van de oproep 'Positieve identiteitsontwikkeling bij jongeren'. Er zal een afsluitend toonmoment worden georganiseerd met de bedoeling om de ontwikkelde expertise en tools verder te verspreiden.

**Status actie** Lopende  
**Verantwoordelijke ministers** Minister van Integratie en Inburgering  
Minister van Jeugd en Media  
**Beleidsdomeinen** KB  
CJM

**Andere betrokkenen** Jeugdclubs vzw, Zonder Handen vzw, Arktos vzw, Victoria Deluxe vzw, Groep Intro vzw, Partage en Couleurs vzw, MSC Ahlan vzw

### Rapportage

Bevoegdheden	Beschrijving	Budget
Integratie Jeugd	In het kader van de projectoproep rond positieve identiteitsontwikkeling bij jongeren kregen eind 2015 8 projecten een subsidie toegekend. De projecten gingen van start tussen 1 januari en 1 maart 2016 en liepen maximaal 24 maanden. Er werden met de projecten intervisiemomenten georganiseerd.	398.374 euro (integratie) 250.183 euro (jeugd)
	Op 2 februari 2018 werd een toonmoment georganiseerd in De Pianofabriek met een algemene voorstelling van alle 7 projecten en de kans om een verdiepende workshop te volgen bij één van de projecten om de methodiek verder te verkennen. Er waren 82 personen ingeschreven. Het betrof vooral medewerkers van CAW's, het Agentschap Integratie en Inburgering, OCMW's, studenten, jeugdwerkers en gemeentelijke medewerkers.	1.453,15 euro (integratie) 2.200 euro (jeugd)
	Meer informatie over de projecten is terug te vinden op <a href="https://lokaalbestuur.vlaanderen.be/preventie-radicalisering/positieve-identiteitsontwikkeling-bij-jongeren">https://lokaalbestuur.vlaanderen.be/preventie-radicalisering/positieve-identiteitsontwikkeling-bij-jongeren</a> .	



<b>Actie 14.2</b>	Lanceren van een projectoproep om maatschappelijke tegengeluiden te mobiliseren. Het draait daarbij om kleinschalige initiatieven waarbij boodschappen worden verspreid die extremistisch discours ondermijnen, en dit zowel via lokale netwerken en bijeenkomsten als via sociale media. Daarnaast wordt, via een oproep naar gemeenten, ingezet op initiatieven rond normen en waarden, rechten en plichten en actief en gedeeld burgerschap (zie maatregel 4.5).
<b>Status actie</b>	Lopende
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Binnenlands Bestuur
<b>Beleidsdomeinen</b>	KB

### *Rapportage*

<b>Bevoegdheden</b>	<b>Beschrijving</b>	<b>Budget</b>
<b>Binnenlands Bestuur</b>	<p>De projectoproep om maatschappelijke tegengeluiden te mobiliseren werd in juli 2017 gelanceerd. Geïnteresseerden konden tot 29 september 2017 een aanvraag indienen. Er werden 29 aanvragen ingediend. Deze werden geadviseerd door medewerkers van ABB en voorgelegd aan een jury,</p> <p>Er werden 11 projecten geselecteerd:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- CIBO – Antwerpen (42.464 euro);</li> <li>- Stad Roeselare (49.146 euro);</li> <li>- KU Leuven – Leuven (49.000 euro);</li> <li>- Samo pravo – Bissegem (30.575 euro);</li> <li>- Ceapire – Antwerpen (50.000 euro);</li> <li>- Gemeente Molenbeek (14.810 euro);</li> <li>- Vroemvroem – Gent (35.000 euro);</li> <li>- Partage en couleurs – Molenbeek (50.000 euro);</li> <li>- Averroes – Gent (50.000 euro);</li> <li>- Stad Vilvoorde (17.000);</li> <li>- PAJ – Antwerpen (50.000).</li> </ul> <p>De projecten gingen van start op 1 maart 2018 en lopen maximaal 2 jaar.</p> <p>De overheid voorziet in opvolging en begeleiding van de projecten. Knelpunten en successen worden geïnventariseerd.</p>	<p><b>438.177 euro</b></p> <p><b>85.000 euro</b></p>

<b>Actie 14.3</b>	Lanceren door de VRT van het online platform 'Stemmen uit het kalifaat'. Dit platform bundelt getuigenissen van slachtoffers van IS, de moeders van hun strijders, de jeugdwerkers die ervaring hebben met hun ronselaars, en ex-strijders. Het platform kadert in de reeks 'IS in het vizier' (zie maatregel 9.1).
<b>Status actie</b>	Lopende
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Media
<b>Beleidsdomeinen</b>	CJM
<b>Andere betrokkenen</b>	VRT

### Rapportage

Bevoegdheden	Beschrijving	Budget
Media	<p>De site 'Stemmen uit het Kalifaat' trok 7.642 bezoekers tussen de lancering op 19 april 2017 (een week na de laatste aflevering van 'IS in het vizier' op Canvas) en de rapportage van november 2017. Intussen heeft de VRT ook een eigen 'expertenpagina' op de nieuwe site van VRT NWS: Daar houdt de VRT-nieuwsdienst ook de vinger aan de pols inzake radicalisering/IS/deradicalisering.</p> <p>Het platform 'Stemmen uit het Kalifaat' wordt in 2018 niet meer actief gebruikt. VRT NWS blijft aandacht besteden aan radicalisering en deradicalisering in onze maatschappij. Vaak gaat het hier over getuigenissen van betrokkenen en van slachtoffers van IS, in de brede zin van het woord.</p> <p>Het project met berichtgeving op vele platformen van VRT NWS 'Voor De Zonden Van de Vaders' is het project van 2018 hierover. Het project (in berichtgeving op alle platformen van VRT NWS) en de reeks die uitgezonden wordt op Canvas (en te herbekijken op vrtnu.be) zoomt in op de Belgen die naar het kalifaat vertrokken zijn om er te gaan strijden. Veel van die strijders zijn gesneuveld of gevangen genomen en hun vrouwen en kinderen zitten vaak opgesloten in kampen in Syrië en Irak. De grootouders van de kleine kinderen voeren soms een strijd om hun kleinkinderen naar België te krijgen. Het hele project zoomt in op de verschillende meningen, geeft inzicht in radicalisering en deradicalisering en voedt de discussie over hoe België hiermee omgaat. Maker Rudi Vranckx beantwoordt hierover ook vragen van het publiek op de fora van VRT NWS. "Voor de zonden van de vaders" is hiermee de opvolger van "IS in het vizier" van 2017.</p>	

<b>Actie 14.4</b>	<p>Deelname vanuit Vlaanderen aan de 'No Hate Speech Movement,' een jongerencampagne van de RvE, via het 'No Hate Speech Platform Vlaanderen (NoHate). Dit platform heeft tot doel online en offline haatspraak en haatzaaien terug te dringen door kinderen en jongeren en hun begeleiders (jeugdwerkers, leerkrachten, ouders...) te sensibiliseren, te vormen en handvatten aan te reiken om weerbaar te zijn en actie te ondernemen.</p> <p><u>Concrete voorbeelden:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Initiatieven naar aanleiding van de Vlaamse week tegen pesten en Internationale Mensenrechtendag</li> <li>• Vlogwedstrijd over omgaan met online haatberichten</li> <li>• Deelname aan internationale vormingsinitiatieven en -trainingen,</li> <li>• Gerichte communicatie naar belanghebbenden: nieuwsbrief, website met tools en tips, vertaling van de RvE-publicatie rond tegenverhalen,...</li> <li>• Lanceren partneroproep 'No Hate AlterNarratief'. Dit initiatief wil jongeren en hun begeleiders omkaderen, opleiden en activeren met geteste werkvormen om peer-to-peer en zoveel mogelijk herstelgericht te reageren op online haatspraak en desinformatie die kan leiden tot de discriminatie van of gewelddadige aanval op mensen op basis van afkomst, nationaliteit, religie, cultuur, gender, seksuele voorkeur ... Er wordt expliciet de brug gemaakt naar het brede welzijnsveld (door kennisbevordering van en vorming voor eerstelijns- en welzijnswerkers)</li> </ul>
-------------------	--

<b>Status actie</b>	Lopende
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Onderwijs Minister van Jeugd en Media Minister van Welzijn
<b>Beleidsdomeinen</b>	OV WVG CJM
<b>Andere betrokkenen</b>	Mediawijs Tumult Stampmedia

### *Rapportage*

Bevoegdheden	Beschrijving	Budget
Jeugd	De Vlaamse minister van Jeugd, Cultuur en Media lanceerde op 10 december 2016 in de Dossin Kazerne in Mechelen 'No Hate Vlaanderen'. 107 organisaties bundelden hun krachten om haatspraak aan te pakken en onderschreven de platformtekst. De lancering kreeg heel wat persaandacht.	10.000 euro (lancering)

De Gids voor het bestrijden van online haatspraak door mensenrechteneducatie (uitgave van de Raad van Europa), Bookmarks, werd vertaald en uitgegeven in het Nederlands. Het is een handig instrument om met jongeren te werken rond haatspraak en na te denken over manieren om het probleem aan te pakken. Bookmarks bevat 24 activiteiten om online haatspraak tegen te gaan door mensenrechteneducatie, en gaat specifiek in op racisme, vrije meningsuiting en cyberpesten. De activiteiten zijn gericht op jongeren tussen 13 en 18 jaar, maar kunnen ook aangepast worden aan andere leeftijdscategorieën.

2.200 euro  
(publicatie  
bookmarks)

De website [www.nohate.be](http://www.nohate.be) werd nieuw leven in geblazen. Er kwam een maandelijkse online nieuwsbrief naar alle onderschrijvers van het platform 'No Hate Vlaanderen', met nieuws, tools en tips.

De Weetewa vlogwedstrijd daagt jaarlijks jongeren van 13 tot 30 jaar uit om met een bepaald thema aan de slag te gaan. In 2017 stond 'online haat' in de kijker. De Jongeren werden uitgedaagd om een creatief YouTube filmpje of vlog te maken over hun persoonlijke ervaringen met negatieve berichten op hun eigen video's of over de problematiek van online haatreacties tegenover bepaalde groepen in de samenleving zoals mensen op de vlucht, transgender mensen, de moslimgemeenschap, ... Er waren meer dan 50 inzendingen. De 14-jarige ZOOM overtuigde de jury het meest met zijn zelfgemaakte kortfilm 'Dislike'. Tip van jonge vloggers: negeer online haters!

Op 3 mei 2017 onderschreven de VUB en de ULB als eerste volledige universiteiten in Europa officieel de No Hate campagne in het bijzijn van de Vlaamse minister van Jeugd, Cultuur en Media. Op deze Difference Day, waarmee VUB en ULB de Internationale Dag van de Persvrijheid vierden in Bozar, toonden ze zo dat haat en discriminatie in de weg staan van zowel het academisch debat, als van kwaliteitsvolle persvrijheid.

Vier organisaties binnen de Vlaamse No Hate Speech Beweging (Mediawijs, Tumult, Mediaraven en ORBIT) sloegen de handen in elkaar voor het project AlterNarratief.

Het doel: mensen helpen om haatspraak te herkennen én handvatten aanreiken om een effectieve reactie te bieden aan haatzaaiers. AlterNarratief werd gelanceerd op 23 september 2017.

Dit resulteerde in:

1) een chatbot (een computerprogramma dat een conversatie simuleert) over haatpraat, Miso. Hij daagt je uit om reacties te verzinnen op veelvoorkomende gevallen van online haatpraat.

2) een keuzeplan met vragen die je jezelf moet stellen voor je effectief reageert.

3) een vorming voor jeugdwerkers en leerkrachten + website met achtergrondinformatie en werkvormen.

De brochure WE CAN! werd vertaald naar het Nederlands. Deze gids helpt om haatdragende narratieven onderuit te halen en reikt sterke alternatieven om te reageren. Jeugdwerkers leren 'Actie ondernemen tegen haatspraak door middel van tegen- en alternatieve narratieven'.

- Op 14 maart 2018 werd met Mediawijs afgesproken dat iemand van Tumult zal deelnemen aan de RvE-slotconferentie van de NoHate -campagne in Straatsburg van 10-12/4. In voorbereiding hiervan bezorgt Mediawijs een lijst met tools die in de loop van de campagne in Vlaanderen werden ontwikkeld.
- Mediawijs verzorgt een finale communicatie naar de ondertekenaars van het Vlaams Platform No Hate naar aanleiding van het Europese rapport over de voorbije campagne
- De campagne wordt formeel afgerond, maar Mediawijs engageert zich om samen met Tumult jaarlijks in september een bijeenkomst van een expertengroep rond haatspraak en cyberpesten te organiseren.
- Mediawijs zal de stuurgroep No Hate nog eenmaal samenroepen ter voorbereiding van de eerste expertenbijeenkomst, en om na te denken over de invulling van actie 2.2.3 in het Masterplan Diversiteit. Dit in afwachting van een mogelijke projectoproep binnen het decreet vernieuwd jeugd- en kinderrechtenbeleid voor de coördinatie van deze actie.

In het najaar van 2018 wordt een opdracht uitgeschreven in opvolging van actie 2.2.3 uit het Masterplan Diversiteit in/en het jeugdwerk. Binnen deze opdracht zal met een netwerk opstarten voor en door de jeugdwerksector om een duidelijk signaal te creëren tegen racisme en uitsluiting. Bestaande informatie en expertise wordt gebundeld en verder bekendgemaakt op maat van de jeugdwerksector. De trekker van deze opdracht zal de link maken met de bestaande No Hate instrumenten en het platform. Er zal bekeken worden in hoeverre dit netwerk opnieuw informatie kan uitwisselen met het internationale netwerk van de Europese No Hate campagne.

**50.000 euro  
(opdracht  
racisme en  
discriminatie)**

## Onderwijs

De No Hate Speech Movement is een jongerencampagne van de Raad van Europa voor online mensenrechten. De campagne startte in 2012 en kreeg in 2015 een verlenging van het Comité van Ministers van de Raad van Europa tot en met 2017 om de stijgende polarisering (o.a. in het kader van extremistisch geweld en racistische reacties op de instroom van vluchtelingen) in onze Europese context mee aan te

pakken. De campagne breidde daarom haar focus uit naar zowel online, als offline haatspraak. Deze campagne krijgt in verschillende lidstaten een lokale vertaling. Voor Vlaanderen gebeurt dit via het No Hate Speech Platform Vlaanderen 2016-2018. Verschillende organisaties maken deel uit van dit platform. Vanuit Vlaanderen worden zij ondersteund door het departement CJM - Afdeling Jeugd. Meer info via <http://www.nohate.be/>. Departement OV neemt actief deel aan dit Platform. De campagne is ondertussen afgelopen maar het platform engageert zich om elkaar verder op de hoogte te houden en te blijven inzetten op het voorkomen van haatspraak.

## Welzijn

Het initiatief 'No Hate AlterNarratief' maakt ook expliciet de brug naar het brede welzijnsveld (door kennisbevordering van en vorming voor eerstelijns- en welzijnswerkers met een focus op zij die in instellingen/voorzieningen werken -) met de partner UCCL-Link in de kabel. Op basis van een bevraging naar noden is er een vormingsplan uitgewerkt. Er liep een testfase en klankbordmoment tot eind december 2017. De uitgewerkte vorming werd ook voorgelegd aan diverse actoren uit het welzijnswerk (CAW, CLB, JAC) om de focus te verscherpen.

De lancering zelf van het aanbod is gebeurd in de week van Safer Internet Day (begin februari 2018).

De vorming reikt de nodige handvatten aan om met online haatspraak om te gaan en kinderen en jongeren in een kwetsbare situatie hierin te ondersteunen. In de vorming ligt de focus enerzijds op het aanscherpen van de digitale skills van de begeleider, maar er wordt ook in groep gezocht naar gepaste (re)acties op haatboodschappen die slachtoffer, dader en omstaanders helpen.

De vorming wordt sinds begin januari aangeboden door Link in de Kabel in hun reguliere aanbod. (<https://alternarratief.mediawijs.be/dossiers/vorming-omgaan-haatspraak> )

<b>Actie 14.5</b>	Polarisering in de media tegengaan via het project rePresent. Jongeren van buitenlandse herkomst uit stedelijke buurten gaan in dialoog met professionele mediamakers over de representatie en beeldvorming van jongeren van buitenlandse herkomst in de media. De resultaten van dit project worden verspreid in de vorm van gezamenlijke adviezen van jongeren en mediamakers over representatie en berichtgeving in een concreet mediaproduct en een training voor mediaredacties.
<b>Status actie</b>	Lopende
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Media
<b>Beleidsdomeinen</b>	CJM
<b>Andere betrokkenen</b>	Mediawijs Stampmedia

### Rapportage

Bevoegdheden	Beschrijving	Budget
Media	<p>In maart 2016 lanceerde het Kenniscentrum Mediawijsheid een partneroproep om een dialoog op te zetten tussen jongeren van buitenlandse herkomst en professionele journalisten die moest leiden tot adviezen om de representatie van die jongeren in de pers minder polariserend aan te pakken. Het project kreeg de naam rePresent. Daarnaast zette het Kenniscentrum in op polariserende communicatie (haatspraak) op het internet met de No Hate Campagne en de oproep No Hate Alternarratief.</p> <p>Mediawijs werkte in 2016 en 2017 aan online polarisering met de Europese campagne No Hate Speech Movement. In 2018 wordt deze campagne nog opgevolgd door het samenbrengen van experts in (online) haatspraak en cyberpesten en wordt nagegaan of er in het kader van het Masterplan Diversiteit (in het jeugdwerk) een verdere campagne opgezet wordt.</p> <p>Mediawijs is in 2018 partner in een Europees project - Mind over Media - om een Amerikaanse tool om propaganda in klassen bespreekbaar te maken te vertalen naar Vlaanderen. Deze actie wordt gekoppeld aan Nieuws in de Klas, waarin Mediawijs ook educatief werkt over het herkennen van (dis)informatie en fake news.</p> <p>Stampmedia werd gekozen als partner voor rePresent. Deze jeugdorganisatie zet in op journalistieke training van jongeren met een diverse achtergrond tot een kwalitatieve output die in de mainstream media opgenomen wordt. Stampmedia ging tussen juli 2016 en januari 2017 aan de slag met 208 jongeren in 10 klassen en 10 jeugdwerkingen. De nadruk lag hierbij op de divers samengestelde groepen in de stad Antwerpen. Telkens voerden een onderzoekster en een jeugdwerkster het gesprek met de jongeren over hun nieuwsbeleving en hun mening over de representatie van jongeren en speciaal die met een migratieachtergrond in de media. De sessie duurde zo'n 2 à 3 uur, waarbij in het laatste uur telkens een professionele journalist aan</p>	45.000 euro

het gesprek deelnam. In totaal ging dit om 12 journalisten van onder andere De Standaard, VRT, Newsmonkey, Het Laatste Nieuws enz. Een samenvatting van het traject kan men bekijken op [https://youtu.be/TEpXKF\\_ZY8Y](https://youtu.be/TEpXKF_ZY8Y).

Dit traject resulteerde in 8 strategische tips voor journalisten om de representatie van jongeren van buitenlandse herkomst goed aan te pakken:

- 1/ Normaliseer diversiteit
- 2/ Bouw je netwerk uit
- 3/ Spreek met jongeren in plaats van over jongeren
- 4/ Integreer nuance en balans in ieder nieuwsitem
- 5/ Voorzie gratis duiding items online
- 6/ hou het kort, visueel en verstaanbaar
- 7/ Stop met benoemen
- 8/ Bied oplossingen aan.

Deze tips werden uitgewerkt in 8 online video's en zijn te vinden op <https://www.stampmedia.be/represent>.

Er werd een onderzoeksrapport samengesteld:

[http://issuu.com/pidmag/docs/represent\\_rapport\\_4](http://issuu.com/pidmag/docs/represent_rapport_4)

De resultaten van rePresent werden voor het eerst gepresenteerd op 22 maart 2017 op "Digimeter en rePresent" een event van Medianet Vlaanderen voor mediamakers en studenten in Arteveldehogeschool.

Het project werd verder onder andere voorgesteld op:

- De Inspiratiedag Jeugdinformatie van De Ambrassade op 8 juni 2017
- Inspiratiedag Kleur Bekennen op 9 mei 2017
- het kabinet Gelijke Kansen op 7 juli 2017
- Media Meets Literacy in Sarajevo op 21 september 2017
- Vlaams Mediawijs Congres op 28 september 2017
- Symposium Beeldvorming van Erasmus Hogeschool Brussels op 27 oktober 2017
- Mediacafé: Nieuwsbeleving van jongeren met een migratieachtergrond van Fonds Pascal Decroos op 9 november 2017.

De Vlaamse minister van Media gaf uitleg over rePresent in de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media van het Vlaamse Parlement op 30/3/2017.

Er werd een maillijst van meer dan 600 journalisten samengesteld die 8 weken na elkaar telkens één van de video's in hun mailbox kregen. Die nieuwsbrief werd telkens meer dan 150 keer bekeken. De video's werden op YouTube en Facebook elk gemiddeld 900 keer bekeken. In het totaal haalden de 8 video's en de overzichtsvideo samen meer dan 8000 views.

De video's werden ondertiteld en opgeladen op het intranet van VRT voor interne verspreiding aan de VRT-medewerkers (views onbekend).



Het Elektronisch Nieuwsarchief verspreidde in maart 2017 Nieuwsmonitor 29 'Kloof tussen jongeren en de Vlaamse journalistiek?' over rePresent.

rePresent werd onder andere opgenomen in de databanken op

- mediarte.be
- jeugdinfotheek.be
- mediawijs.be
- demos.be

rePresent kwam in op verschillende momenten in de pers, o.a.:

- 22 maart 2017, Jongeren met migratieachtergrond vinden dat ze nauwelijks stem krijgen in nieuwsmedia, <http://www.demorgen.be/binnenland/jongeren-met-migratieachtergrond-vinden-dat-ze-nauwelijks-stem-krijgen-in-nieuwsmedia-bece28ca/ev558/>
- 23 maart 2017, Komen jongeren met een migratieachtergrond voldoende aan het woord in de media? <https://radio1.be/komen-jongeren-met-een-migratieachtergrond-voldoende-aan-het-woord-de-media>

**Actie 14.6** Sport kan een waardevolle rol spelen in het bereiken van en het werken met jongeren die dreigen zich niet meer verbonden te voelen met hun samenleving – ook jongeren die vatbaar zijn voor extremistisch gedachtegoed. Daarnaast kan sport er ook voor zorgen dat mensen van verschillende herkomst met elkaar in contact komen en zo bijdragen tot sociale samenhang en duurzame verbinding.

Concrete initiatieven:

- Stimuleren en inhoudelijk uitbouwen van de Buurtsport-methodiek: Het Vlaams Instituut voor Sportbeheer en Recreatiebeleid stimuleert gemeenten tot het oprichten van een buurtsportwerking en zorgt voor een inhoudelijke en kwalitatieve ondersteuning van de bestaande buurtsportwerkingen (o.a. rond competentieontwikkeling van jongeren via sport en door middel van kennisopbouw en het ontwikkelen en delen van modellen).
- Verenigingsondersteuning: Via een project worden methodieken ontwikkeld om het beleidsvoerend vermogen van lokale sportclubs te versterken. Hierdoor zullen sportclubs in de toekomst beter in staat zijn om adequaat in te spelen op maatschappelijke uitdagingen uit hun omgeving.
- Risico Vechtsport Platform: Bepaalde vechtsporten oefenen een aantrekkingskracht uit op die jongeren die weinig tot geen aansluiting en verbinding vinden met het bestaande sport- en vrijetijdsaanbod. Om de kwaliteit van de vechtsportaanbieders te verhogen werd het Risico Vechtsport Platform opgericht: <http://www.vechtsportplatform.be/>. Dit platform biedt ondersteuning aan federaties, clubs en gemeenten.

**Status actie** Lopende  
**Verantwoordelijke ministers** Minister van Sport  
**Beleidsdomeinen** Sport Vlaanderen

*Rapportage*

Bevoegdheden	Beschrijving	Budget
Sport	<p>Het ISB wordt gesubsidieerd voor de uitvoering van de algemene opdracht expertisecentrum Buurtsport, namelijk het delen van kennis en het ontwikkelen van ondersteuningsmodellen voor buurtsport zodat het lokale sportbeleid met buurtgerichte initiatieven aan de slag kan. Het expertisecentrum Buurtsport is ook opgenomen in het multidisciplinaire onderzoeksproject CATCH (werkzame mechanismen en faciliterende voorwaarden van buurtgebonden sportaanbod die kunnen bijdragen aan het bevorderen van sociale inclusie voor jongeren in maatschappelijk kwetsbare situaties).</p> <p>In het voorjaar van 2017 werd de opdracht voor de ontwikkeling en toepassing van een sportverenigingsondersteuningsmodel voor de sportverenigingen in Vlaanderen gegund aan de Vlaamse Sportfederatie (VSF). Met deze opdracht willen we sportclubbestuurders ondersteunen ter verhoging van het beleidsvoerend vermogen van sportclubs. In 2018 werkte de VSF verder aan het ontwikkelen en testen van dit</p>	

sportverenigingsondersteuningsmodel, dat de naam Clubgrade kreeg, via [pilotclubs](#).

Vanaf 2017 wordt een organisatie voor risicovechtsporten structureel erkend en gesubsidieerd binnen het decreet van 10 juni 2016 op de georganiseerde sportsector. Deze organisatie zet een erkende kwaliteitsstandaard voor het organiseren van risicovechtsporten in als instrument. Ze werkt ook initiatieven uit om de kwaliteit van risicovechtsportorganisaties te verbeteren via gezamenlijke acties en organisatieoverkoepelende samenwerking. Bijzondere aandacht gaat naar het bereiken van doelgroepen en (risico)vechtsport als middel. De Expertcommissie Risicovechtsporten stelde bij haar evaluatie van het Risicovechtsportenplatform vast dat het platform meer bekendheid krijgt, dat federaties concrete aanpassingen doen aan hun reglementen en dat er meer bewustwording komt omtrent de risico's, vooral voor jeugdbeoefenaars. Het Risicovechtsportplatform trekt de lijn door in 2018-2019. Bijzondere aandacht gaat naar het bereiken van doelgroepen en (risico)vechtsport als middel. De evoluties in het Europese overleg binnen het Enlarged Partial Agreement on Sport (Raad van Europa) over de erkenning van MMA (Mixed Martial Arts) werden van nabij opgevolgd. De Expertcommissie ontwikkelde een advies om nog meer risicovechtsportorganisaties te kunnen bereiken.

<b>Actie 14.7</b>	In het kader van 'Focus op Talent' wordt via een mobiliserende strategie ingezet op het doorbreken van vooroordelen en het versnellen van de mindswitch naar een talent- en competentiebenadering in de brede samenleving. Werkgeversorganisaties (VOKA en UNIZO), werknemersorganisaties (ACV, ABVV en ACLVB) en eigenorganisaties van kansengroepen (GRIP en het Minderhedenforum) vervullen hierin vanuit hun expertise en netwerk een belangrijke rol. De werknemersorganisaties focussen daarbij onder meer op de creatie van inclusieve bedrijven, en dit via het naar voren schuiven van een plan van aanpak voor de verschillende probleemsituaties, maar evenzeer via samenwerking met individuele werknemers die moeilijker aansluiting vinden met hun werkomgeving vanwege omgevingsvoorwaarden en cultuur en via een ondersteunende campagne. De mobiliserende strategie zal verder versterkt worden met acties vanuit het ruimere middenveld die werden geselecteerd in het kader van een ESF-oproep.
<b>Status actie</b>	Lopende
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Werk
<b>Beleidsdomeinen</b>	WSE

### Rapportage

Bevoegdheden	Beschrijving	Budget
Werk	<p>In het kader van het Focus op Talent-beleid werd een mobiliserende strategie aangaande het doorbreken van vooroordelen gelanceerd. Diverse samenwerkingsakkoorden met sociale partners en eigenorganisaties van kansengroepen (met UNIZO en VOKA sinds 1 juli 2016; met de werknemersorganisaties, GRIP en het Minderhedenforum sinds 1 januari 2017) werden opgestart. Een ESF-oproep naar het ruimere middenveld leverde acht goedgekeurde projecten op, die eveneens van start gingen op 1 januari 2017. Elk van deze projecten wil een mindswitch teweeg brengen waarbij talent voorop staat, en niet afkomst, leeftijd, gender, handicap, ... Alle info is terug te vinden op de projectenkaart op <a href="http://www.esf-vlaanderen.be">www.esf-vlaanderen.be</a>.</p> <p>Voornamelijk het project van de werknemersorganisaties verdient in het kader van dit actieplan vermelding. De werknemersorganisaties focussen immers onder meer op de creatie van inclusieve bedrijven, en dit via het naar voren schuiven van een plan van aanpak voor de verschillende probleemsituaties, maar evenzeer via samenwerking met individuele werknemers die moeilijker aansluiting vinden met hun werkomgeving vanwege omgevingsvoorwaarden en cultuur en via een ondersteunende campagne. Het project (net zoals alle andere projecten in het kader van Focus op Talent) loopt nog door tot en met 2019.</p>	

<b>Actie 14.8</b>	Verdere opvolging van de projecten die werden geselecteerd in het kader van de oproep 'straatburgerschap', bijvoorbeeld via tussentijdse vergaderingen en werkbezoeken. De projecten richten zich op de stedelijke jongerencultuur en sociale inclusie in Brussel. Na afloop van de projecten zal de Vlaamse overheid (coördinatie Brussel) een inspiratiedag, netwerkdag of terugkoppelingsmoment organiseren waarbij jongeren die aan de gesubsidieerde projecten hebben deelgenomen, getuigen over hun ervaringen en over de kennis die ze hebben opgedaan.
<b>Status actie</b>	Lopende
<b>Verantwoordelijke ministers</b>	Minister van Brussel
<b>Beleidsdomeinen</b>	KB

### *Rapportage*

<b>Bevoegdheden</b>	<b>Beschrijving</b>	<b>Budget</b>
<b>Brussel</b>	<p>Volgende acht initiatieven ontvangen een subsidie in het kader van de projectoproep 'Young in BXL' 2017:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- BX Youth vzw – Street voices (34.000 euro);</li> <li>- Ciclope – Memory Lab (15.000 euro);</li> <li>- D'Broej vzw – Brusselse rupsen, poppen en vlinders (48.000 euro);</li> <li>- GC De Plato vzw – Tcharmela (16.000 euro);</li> <li>- Minor-Ndako – Minor Link (33.000 euro);</li> <li>- Public vzw – Straatburger, wereldburger (24.000 euro);</li> <li>- Toestand vzw – Young in Biestebroek (45.000 euro);</li> <li>- Wijkacademie Molenbeek – De Wac van Molenbeek (35.000 euro).</li> </ul>	<b>250.000 euro</b>

De projecten zijn intussen afgelopen.

Op 9 november 2018 werd in de Beursschouwburg een inspiratiedag georganiseerd waarop jongeren en projectbegeleiders getuigden over hun ervaringen en de kennis die ze hebben opgedaan. Op basis van die inspiratiedag en van de evaluatieverslagen zal worden bekeken hoe enkele initiatieven kunnen worden verduurzaamd.